ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
(EĞİTİM EKONOMİSİ VE PLANLAMASI DOKTORA PROGRAMI)

TÜRKİYE'DE KAMU EĞİTİM YATIRIM HARCAMALARININ ÇÖZÜMLENMESİ

DOKTORA TEZİ

Arslan Bayram

Mart, 2014
Ankara

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
(EĞİTİM EKONOMİSİ VE PLANLAMASI DOKTORA PROGRAMI)

TÜRKİYE'DE KAMU EĞİTİM YATIRIM HARCAMALARININ ÇÖZÜMLENMESİ

DOKTORA TEZİ

Arslan Bayram

Danışman: Prof. Dr. Kasım Karakütük

Mart, 2014
Ankara

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nejla Kurul ……
Başkan

Prof. Dr. Kasım Karakütük ……
Üye

Doç. Dr. Ekber Tomul ……
Üye

Doç. Dr. H. Hakan Yılmaz ……
Üye

Yrd. Doç. Dr. Kenan Özcan ……
Üye

Onay
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

..../.../2014

Prof. Dr. İsmail Güven
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Türkiye'de kamu eğitim yatırım harcamalarının çözümlemesini konu alan bu araştırmanın, planlanmasından tamamlanmasına kadar pek çok kişinin katkısı oldu. Öncelikle, yüksek lisans döneminden bugüne ve araştırmanın her aşamasında bana sürekli destek olan, yönlendiren ve bu çalışmanın bir öneri olarak ortaya çıkmasından başlayarak, tüm aşamalarında insani ve akademik desteklerini eksik etmeyen, okumaları ve eleştirileriyle bana yön veren, akademik olarak benim gelişmemde, yüksek lisans tez çalışmamda olduğu gibi, büyük emeği olan değerli danışmanım ve hocam Prof. Dr. Kasım Karakütük'e çok teşekkür ederim. Yine çalışmam sürecinde okumaları ve eleştirileriyle, bilgi ve önerilerinden sürekli yararlandığım sevgili hocam Prof. Dr. Nejla Kurul'a, yardımlarını hiç eksik etmeyen değerli öğretim üyeleri Doç. Dr. Ekber Tomul ve Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Yolcu'ya, ders dönemimde deneyimlerini ve akademik bilgilerini sunan değerli hocalarım Prof. Dr. H. Hüseyin Aksoy, Prof. Dr. L. Işıl Ünal ve Doç. Dr. Seçkin Özsoy'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmamda sıkça uğradığım TÜİK kütüphanesinde ve veri merkezinde çalışan güler yüzlü ve yardımsever personele desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Son olarak, her zaman yanımda olan, en sıkıntılı dönemlerinde benden desteklerini esirgemeyen, canım eşim Ayşegül'e ve oyun isteğine rağmen çalışmama destek olmak için sessizce tezin bitmesini bekleyen canım oğlum Boran'a teşekkürlerimi sunarım.

Ankara- Mart, 2014 Arslan Bayram

ÖZET

TÜRKİYE'DE KAMU EĞİTİM YATIRIM HARCAMALARININ ÇÖZÜMLENMESİ

Bayram, Arslan

Doktora, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Kasım Karakütük

Mart 2014, XV+149 sayfa

"Türkiye'de Kamu Eğitim Yatırım Harcamalarının Çözümlenmesi" adlı araştırma, eğitim yatırım harcamalarının 1923-2012 arasındaki dönemde geçirdiği değişimi derinlemesine çözümlemek ve tartışmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırma, var olan durumu olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçladığı için tarama modelinde bir araştırmadır.

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden belge incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynakları yazılı belgelerdir. Bu belgeler iki grupta ele alınabilir. Birinci grupta araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmada yararlanılan eğitim politikaları, hükümet programları, makroekonomik politikalar ve eğitim yatırım harcamalarıyla ilgili kitap, araştırma, makale vb. belgeler, ikinci grupta ise araştırmanın alt amaçlarını gerçekleştirmeye dönük olarak yararlanılan kalkınma planları, kesin hesap yasaları, anayasalar, yasalar, yönetmelikler ve bütçe gelir-gider belgeleri yer almaktadır.

Araştırmada veriler önce betimlenmiş, sonra belirlenen ölçütlerle çözümlenmiş ve raporlaştırılmıştır. Araştırmada, 1923-1950, 1951-1962, 1963-1980 ve 1980-2012 olmak üzere dört dönem eğitim yatırım harcamaları ele alınmış, 1963-2012 yılları arasındaki rakamlar 2012=100 olmak üzere sabit fiyatlara dönüştürülmüş ve yarı logaritmik kalıp kullanılarak eğilim grafikleri çıkartılmıştır. Kesin hesap yasaları içerisinden 1923'ten günümüze eğitim yatırım harcamalarından temel eğitime, ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, öğretmen yetiştirmeye ve yükseköğretime ayrılan yatırım harcama oranları, öğrenci başına düşen yatırım harcama tutarları, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçeden yükseköğretime ve eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran incelenmiştir. Konsolide yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran, il özel idarelerinin eğitim yatırım harcamaları ve eğitim yatırım harcamalarına halk katkısı derlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar şöyledir: 1929 yılında bir düşüş olsa da 1947 yılına kadar eğitim yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir. 1951-1956 yılları arasında da bir artış söz konusudur. Ancak bu arada 1952 Kore savaşının etkisi ile eğitim yatırım harcamalarında azalma olmuştur. 1957 yılında yaşanan ekonomik kriz 1961 yılına kadar devam etmiş ve bu yıllar arasında yine eğitim yatırım harcamalarında azalma olduğu görülmektedir.1961-1976 yılları arasında Keynesyen paradigmanın etkisiyle eğitim yatırım harcamalarının arttığı görülmektedir. Ancak 1977 yılında yaşanan ekonomik krizle birlikte eğitim yatırım harcamalarının 1980'e kadar hızlı bir düşüş yaşadığı, 1980'de ise 24 Ocak kararları ile neoliberal dönüşümün başlamasıyla 1997 yılına kadar eğitim yatırım harcamaları azalmaya devam etmiştir. 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçiş nedeniyle 1997-1999 yılları arasında eğitim yatırım harcamaları hızla yükselmiştir.

2000 yılından itibaren yine eğitim yatırım harcamaları sistematik biçimde azalarak 2012 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içinde % 0,18 oranına gerilemiştir. Milli eğitim bütçesi içinde eğitim yatırım harcamaları 1963'te % 40,99 iken bu oran 2012 yılında % 6,64'e düşmüştür. Konsolide yatırım harcamaları içerisinde eğitim yatırım harcamaları 1963'te % 16,27 iken bu oran 2012 yılında % 8,09'a gerilemiştir. Bu durumun tam tersi olarak 1982 yılından itibaren eğitim yatırım harcamalarına halk katkısı devreye girmiş 2009 yılına kadar % 15-25 arası katkı sağlamış, 2009-2012 arasında ise halk katkısı da azalmış ve % 5-7 arasında gerçekleşmiştir. Elbette yukarıdaki veriler ekonomi ve eğitim politikalarından bağımsız değildir. Özellikle 12 Eylül 1980'den sonra ulusal ve uluslararası aktörlerin bu politikalara katkısı büyüktür.

Bundan sonra yapılacak eğitim yatırım harcamaları çalışmalarında eğitimin bir insan hakkı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, eğitim hizmetlerinin toplumun tümüne eşitlik içinde sunulmasının hedeflenmesi ve bunun gereği olarak eğitimde özelleştirme ve ticarileştirme girişimlerinden vazgeçilmesi önerilmektedir.

Ayrıca eğitim yatırım harcamalarının hak ve eşitlik anlayışları temelinde yapılmasına ilişkin süreçlerin saptanmasına yönelik araştırmaların yapılmasında da yarar bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yatırım, Eğitim Yatırım harcamaları, Eğitim Politikası, Kamu Harcamaları, Eğitimde Dönüşüm, Eğitim Finansmanı

ABSTRACT

ANALYSIS OF PUBLIC EDUCATION INVESTMENT EXPENDITURES IN TURKEY

Bayram, Arslan

Doctorate, Departmant of Educational Economics and Planning

Thesis Advisor: Prof. Dr. Kasım Karakütük

March 2014, XV+149 pages

The research which is called as “analysis of public education investment expenditures in Turkey” has been prepared in order to analyze and discuss the change of the investments in education during the period between 1923-2012. This study is a research as a browsing modal because it has an aim to describe the existing situation as it is.

Among qualitative research method, document analysis method was used. Data sources of the study are the written documents. These documents can be handled in two groups. While the first group includes training policies, government programs, macroeconomic policies utilized in creating the conceptual framework of this research and the documents such as researches, articles and books related to education investments, the second group includes developments plans, final accounts laws, constitutions, laws, regulations and budget documents including the income and expense utilized to perform the sub-objectives of the research.

In this research, the data was described first and then it was analyzed and reported according to the criteria. In the study, four*term education investments (1923-1950, 1951-1962, 1963-1980, 1980-2012) are considered; the figures between 1963-2012 are converted as constant prices as 2012=100 and educational graphics are extracted using the semi-logarithmic trend graphs. Education investments including basic education through the laws of the final accounts since 1923, secondary education, vocational and technical education, teacher training and the rate of investments allocated to higher education, the investments amounts per student, the consolidated budget of the Gross Domestic Product and the proportion allocated to investments in higher education and training are examined. Ratio of consolidated investment budget allocated to investments in education, special provincial

administrations, and the public contribution was increased to the education and training investments.

The results of the study are as follows; though there was a decrease in 1926, it is seen that there is an increase in education investments until 1947. There is also an increase between the years 1951-1956. In the meantime there was a decrease in education investments because of the effect of Korean War in 1952. The economic crisis in 1957 continued until 1961 and again there was a decrease in investments between these years. It is seen that there was an increase between the years 1961 and 1976 thanks to the effect of Keynesian's paradigm. However with the economic crisis in 1977, education investments experienced a rapid decline until 1980 and with the beginning of the neo-liberal transformation on 24 January 1980, education investment continued to decline until 1997. In 1997 with the eight-year compulsory education, education investments increased rapidly between the years 1997-1999.

Since 2000, education investments systematically decreased again in 2012 and dropped to % 0,18 of the Gross Domestic Product. While the education investments in the national education budget was % 40,99 in 1963, it dropped to % 6,64 in 2012. Educational investments in consolidated investment budget was %16, 27 in 1963, the ratio fell to % 8,09 in 2012. As the exact opposite of the situation, there was a contribution from public to educational investments since 1982 and until 2009 it contributed to %15-25. Between 2009-2012 the contribution from public was reduced. Of course the data above is not independent from the economic and educational policies. Especially after 12th September 1980, national and international actors made a great contribution to these policies.

It is now suggested that reminding "education is a human right", the aim should encourage us to enable all the society to have the equal rights and it is necessary to abandon the privatization and commercialization in education. It is also useful to identify the best process of conducting research by understanding of rights and equality of educational investments.

Keywords: Investment, Education Investment, Education Policy, Public Expenditure, Education Transformation, Education Finance

İÇİNDEKİLER

JÜRİ İMZA SAYFASI.....i
TEŞEKKÜR..... ii
ÖZET..... iii
ABSTRACT.....vi
İÇİNDEKİLER.....xii
ÇİZELGE LİSTESİ..... xi
ŞEKİL LİSTESİ.....xiv
BÖLÜM I..... 1
GİRİŞ..... 1
Problem..... 1
Amaç..... 10
Önem..... 11
Sayıltılar..... 12
Sınırlılıklar..... 12
Tanımlar..... 13
BÖLÜM II..... 14
Kuramsal Çerçeve..... 14
Eğitim Ekonomi İlişkisi..... 14
Eğitim Sisteminin Finansmanı..... 16
Eğitim Yatırımlarının Bireysel ve Toplumsal Getirileri..... 18
Kamu Harcamaları Kavramı..... 20
Geniş Anlamda Kamu Harcamaları..... 23
Dar Anlamda Kamu Harcamaları..... 23
Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması..... 23
Cari Harcamalar..... 24
Yatırım Harcamaları..... 26
Transfer Harcamaları..... 26
Eğitim Harcamaları..... 27
Eğitimin Dışsallıkları.....29

Eğitim Yatırımları 31
Türkiye'de Eğitim Finansmanı 32
BÖLÜM III 35
YÖNTEM 35
Araştırma Yaklaşımı 35
Veri Kaynakları 36
Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi 36
BÖLÜM IV 42
BULGULAR VE YORUMLAR 42
Kalkınma Planlarında Eğitim Yatırımları ve Politikalarıyla İlgili Söylemler 42
Türkiye'de 1923-2012 Yılları Arasında Eğitim Yatırımlarının Gelişimi 47
1923-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Eğitimin Politik Analizi ve Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi 47
Eğitim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi 49
Eğitim Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 52
Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi 54
Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 56
Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 59
1923-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamaları Miktarı 65
İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırımlarının Gelişimi 66
1951-1962 Yılları Arası Demokrat Parti Döneminde Eğitimin Politik Analizi ve Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi 67

Eğitim Yatırım Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi 69

Eğitim Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 71

Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi 73

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisinde Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gelişimi 74

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 76

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamaları 82

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi..... 83

1963-1980 Yılları Arası Eğitimin Ekonomik ve Politik Analizi 84

Eğitim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi 86

Eğitim Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 88

Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi 90

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH), Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisinde Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gelişimi 92

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi 94

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamaları 100

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi..... 102

1981-2012 Yılları Arası Ekonomi Politikaları ve Devletin Dönüşümü…. 103

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi 105

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Konsolide Yatırım Bütçesi İçerisinde Gelişimi 108

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi İçerisinde Gelişimi 111

Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin İçerisinde Gelişimi 113

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Ödeneği İçerisindeki Gelişimi 116

Milli Eğitim Bakanlığı'nın Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamaları 124

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi..... 125

Eğitim Yatırım Harcamalarına Halk Katkısının Gelişimi 127

BÖLÜM V 130

SONUÇ ve ÖNERİLER 130

Sonuçlar 130

Öneriler..... 136

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler..... 136

Araştırmacılar İçin Öneriler 138

KAYNAKÇA.....139

EK- 1.....149

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 1. Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları. ….17

Çizelge 2. Eğitimin Kişisel ve Toplumsal Yararları……19

Çizelge 3. Kaynak, Finansman ve Hizmet Sunumu Açısından Türkiye'de Eğitim Harcamaları……28

Çizelge 4. 1924-1950 Yılları Arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçeye Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Oranları……50

Çizelge 5. 1930–1950 Yılları Arası Konsolide Bütçe Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarına Oranı……..52

Çizelge 6. 1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran……54

Çizelge 7. 1926–1950 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranı.....57

Çizelge 8. 1924-1950 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı……60

Çizelge 9. 1923-1950 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı….65

Çizelge 10. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarına Oranı……66

Çizelge 11. 1951–1962 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçeye Oranları……69

Çizelge 12. 1951–1962 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Yatırım Harcamalarının Konsolide Bütçe Yatırım Ödeneğine Oranı……71

Çizelge 13. 1951-1962 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran……73

Çizelge 14. 1951–1962 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranları……75

Çizelge 15. 1950-1962 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Bütçesi İçindeki Oranı……77

Çizelge 16. 1951-1960 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı……82

Çizelge 17. 1951-1962 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı.....83
Çizelge 18. 1963–1980 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçeye Oranları.....86
Çizelge 19. 1963–1980 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Bütçe Ödeneğine Oranı 88
Çizelge 20. 1963-1980 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran 90
Çizelge 21. 1963-1980 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranları 92
Çizelge 22. 1963-1980 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı 95
Çizelge 23. 1961–1980 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Miktarı 101
Çizelge 24. 1963-1980 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı.....102
Çizelge 25. Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının 1981-2012 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçeye Oranları 106
Çizelge 26. 1981–2012 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Konsolide Bütçe Yatırım Harcamalarına Oranı.....109
Çizelge 27. 1981-2012 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırım Ödeneğine Ayrılan Oran 111
Çizelge 28. 1981-2012 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranları 114
Çizelge 29. 1981-2012 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı.....117
Çizelge 30. 1981-2011 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı.....124
Çizelge 31. 1981-2012 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı 125
Çizelge 32. 1982-2012 Yılları Arası Halkın Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Oranı 127

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki……29
Şekil 2. 1924–1950 Yılları Arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……51
Şekil 3. 1930–1950 Yılları Arası Konsolide Bütçe Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……53
Şekil 4. 1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……56
Şekil 5. 1926-1950 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Yükseköğretim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……58
Şekil 6. 1924-1950 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……..62
Şekil 7. 1924-1950 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……64
Şekil 8. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……67
Şekil 9. 1951–1963 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği……70
Şekil 10. 1951–1962 Yılları Arası Konsolide Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……72
Şekil 11. 1951-1962 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……74
Şekil 12. 1951-1963 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Yükseköğretim Yatırım Harcamaları Grafiği……76
Şekil 13. 1951-1962 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……79
Şekil 14. 1951-1963 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……81
Şekil 15. 1951-1963 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……84

Şekil 16. 1964-1980 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği……87
Şekil 17. 1963–1980 Yılları Arası Konsolide Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……89
Şekil 18. 1963-1980 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……91
Şekil 19. 1963–1980 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Yükseköğretim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……93
Şekil 20. 1963-1980 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……97
Şekil 21. 1963-1980 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……99
Şekil 22. 1963-1980 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği……103
Şekil 23. 1981-2012 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği……108
Şekil 24. 1981–2012 Yılları Arası Konsolide Bütçe Yatırım Ödeneği ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Eğilim Grafiği……110
Şekil 25. 1981-2012 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Eğitim Yatırım Ödeneğinin Eğilim Grafiği……113
Şekil 26. 1981-2012 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Eğilim Grafiği……116
Şekil 27. 1981-2012 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırım Ödeneği ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Eğilim Grafiği……120
Şekil 28. 1981-2012 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneği ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Eğilim Grafiği……122
Şekil 29. 1981-2012 Yılları Arası İl Özel İdareleri Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği……126
Şekil 30. 1982-2012 Yılları Arası Halkın Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği……128

BÖLÜM I
GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amaçlarına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlarına yer verilmiştir.

Problem

On dokuzuncu Yüzyılın sonlarıyla birlikte dünyada büyük bir dönüşüm başlamış ve hızla devam etmiştir. Uluslararası aktörlerin katkılarıyla metalaşma her alana yayılmış, eğitim politikaları da bu büyük dönüşümden payını almıştır.

1923 yılında Cumhuriyetin kurulmasıyla toplumsal ve sosyal yaşamda, ekonomide büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Yeni ulusun oluşması için ümmetten ulusa doğru bir toplum yaratmak amacıyla eğitim sistemi kökten değiştirilmiş, yurttaş olma bilinci ve ülke kalkınmasına hizmet edecek bir insangücü yetiştirme modeli ön plana çıkmıştır. İzmir'de iktisat kongresi toplanmış ve kongrede alınan kararlar gereğince liberal ekonomi modelinin uygulanması, bu modele uygun olarak da eğitim politikaları ve toplumsal yaşam biçimi oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra anayasa hazırlanmış ve bu anayasada eğitim konusuna ilişkin kısa bir madde yer almıştır. 1924 Anayasası'nda yer alan 87. Madde şöyledir: İlköğrenim bütün Türkler için zorunlu, devlet okullarında parasızdır.

Cumhuriyet ilanıyla birlikte eğitim sisteminde hızlı değişimler yaşanmaya başlamıştır. Bu değişimlerin en önemlilerinden biri öğretimin birleştirilmesi olarak ifade edilen "Tevhid-i Tedrisat Yasası"dır. Âdem (2000, 71) bu yasada üç parça olan eğitim birleştirildiğini ve eğitim bakanlığının denetim ve gözetimine alındığını, Tevhid-i Tedrisat Yasası'nın iki önemli özelliğinin, eğitim sisteminin demokratikleştirilmesi ve eğitim alanında lâikliğin eyleme dönüştürülmesi olduğunu belirtmektedir.

1923'te başlatılan eğitim seferberliğinin, planlı döneme gelindiğinde hedeflerine yeterince ulaşamadığı söylenebilir. Karakütük'e (2001, 79) göre, bu durumun birkaç nedeni bulunmaktadır. Birincisi, 1950 yılından sonra çok partili yaşama geçilmesiyle daha önceki dönemlerdeki kararlılığın

sürdürülememiş olması, ikincisi Cumhuriyet ilkelerinden ödün verilmesi ve eğitimin politikaya araç edilmesi, üçüncüsü eğitime, özellikle kız çocuklarının eğitimine az önem verilmesi, dördüncüsü öğretmen yetiştirmede önemli bir başarı sağlayan Köy Enstitülerinin kapatılmasıdır.

1960 yılında yapılan ihtilalin sonucunda ülkede eğitim seferberliği başlatılmış, okuma yazma oranının artırılması için çaba gösterilmiştir. Bu bağlamda 97 sayılı yasa yürürlüğe girerek ordudaki lise mezunu subay adayları ilkokullara öğretmen olarak atanmışlardır. Bu yasadan hemen sonra günümüzde de yürürlükte olan 222 sayılı "İlköğretim ve Eğitim Yasası" 12 Ocak 1961'de kabul edilmiştir. Bu yasayla birlikte hem eğitim finansmanının kaynakları saptanmış, hem de 1. maddesi gereğince " İlköğretim, ilköğretim kurumlarında verilir. Öğrenim çağında bulunan tüm kız ve erkek yurttaşlar için zorunlu, devlet okullarında parasızdır" hükmü yer almıştır.

27 Mayıs 1960 yılında yapılan askeri ihtilalle iktidara gelen hükümet yeni bir anayasa hazırlamıştır. 1961 Anayasa'sında eğitim-öğretim hakkı 50. maddeyle kendine yer bulmuştur. Bu maddeye göre; "Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindendir. İlköğrenim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için mecburidir ve Devlet okullarında parasızdır.

Devlet, maddî olanaklardan yoksun en başarılı öğrencilerin, yükseköğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlama amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları, topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtların korunmasını sağlar" denilerek kamucu bir eğitim anlayışını yaşama geçirmiştir.

1924 Anayasası, yapıldığı dönemin koşullarıyla değerlendirilmelidir. 1961 Anayasasının daha önceki ve sonraki anayasaya göre daha demokratik, daha evrensel ve daha toplumcu bir özellik taşıdığı söylenebilir. Cumhuriyetin kuruluşunda ve sonrasında yaşanan sıkıntılar, yeni bir ulus yaratma çabaları, cumhuriyet rejimini yerleştirme ve yeni toplumsal düzene halkın uyumunu sağlama gibi çabalar göz önüne alındığında, halkın okuma yazma oranının artırılmasından ilkokul eğitiminin yaygınlaştırılmasına kadar büyük başarılar elde ettiği söylenebilir. 1961 Anayasasında "sosyal ve hukuk devleti" kavramı yer alarak, Keynesyen (Kamu harcamalarının en yüksek düzeyde yapılması

gerektiği) ekonomi politikaları da göz ardı edilmeden, devletin eğitim ve sağlık gibi tüm yurttaşların temel hakkı olan hizmetleri sunması ve görev alanlarından biri olduğu belirtilmiştir.

1960 yılı Eylül ayında Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuş ve planlı ekonomiye geçilmiştir. Eğitime, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967), "İnsangücü, İstihdam, Eğitim ve Araştırma" başlığı altında, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) "Ekonomik Gelişmede İnsan Unsuru" başlığı altında yer verilmiştir. Altundemir, (2011) İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972) karma ekonomi düzeninin benimsendiğini ve eğitim, sağlık gibi sosyal amaçlı yatırımları, toplum gönencine yönelik yatırımlar ve devletin yapmakla görevli olduğu hizmetler olduğunu vurgulamaktadır.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967) Tural'ın (2002) belirttiği gibi "ilköğretim dışındaki eğitim kurumlarında sunulan eğitim hizmetinin finansmanına bu hizmetten yararlananların belli ölçüde ve olanakları doğrultusunda katılmaları istenmektedir". 1961 Anayasasında da maddi olanaklardan yoksun öğrencilere burslarla en üst öğrenim düzeyine ulaşıncaya kadar ilerlemeleri için destek verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Aynı zamanda yurttaşların ilköğretim dışındaki eğitim kademelerinde eğitim finansmanına katılmaları gerektiği de belirtilmektedir.

> Planlı dönemdeki eğitim planlarının mali politikalarının gelişimi Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı dışında (askeri darbe nedeniyle askıya alınmıştır) - aynı anlayış çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu anlayışın ana hatları; zorunlu eğitimin devlet tarafından finanse edilmesi, zorunlu eğitim dışındaki eğitim düzeylerinden yararlananların hizmetin maliyetine katılması, eğitim harcamalarında olabildiğince tasarruf sağlanması, eğitime ayrılacak kaynakların bütçe dışı fonlarla artırılması ve eğitim alanında özel girişimin payının artırılmasıdır. (Küçüker, 2012).

1980'li yıllardan itibaren uygulanan ekonomi politikaları, hem ekonomide hem de siyasal alanda yeniden yapılanma sürecini başlatmıştır. Bu yeniden yapılanmanın temel amaçlarından en önemlisi devletin yapmış olduğu kamu yatırım harcamalarını azaltarak yalnızca adalet ve güvenlik hizmetlerini en az düzeyde yerine getirmesini sağlamaktır. Çam (2006) "temel insan hakkı olan eğitim hizmetlerinin sunumunun ve buna bağlı olarak eğitim yatırım harcamalarının azaldığını, eğitim hizmetlerinin daha çok özel kesim eliyle, belli bir ücret karşılığında sunulmasının amaçlandığını" belirtmektedir.

Özdem (2007, 5) ise kamu hizmetlerinin özelleştirilerek ticarileştirilmesinin Dünya Bankasının dayattığı yapısal uyum politikalarıyla yaşama geçirildiğini, kamunun yapısının sağlık, eğitim, vb. hizmetleri sunmaya uygun olmadığını bu nedenle de ekonomik ve sosyal politikaların siyasetin ilgi alanından çıkarılması, bu tür hizmetlerin özel kesim tarafından belli bir ücret karşılığında sunulmasının savunulduğunu belirtmektedir.

Yapılan eğitim yatırımlarının bireysel getirisinin, sosyal getirisinden daha yüksek olduğu anlayışı, eğitim hizmetinden yararlananların eğitimden elde ettikleri yarara karşılık eğitim maliyetlerini yüklenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, eğitimi yalnızca ekonominin bir girdisi olarak ele almakta ve eğitimi piyasaya sunulacak, satın alınabilecek bir meta olarak görmektedir. Oysa eğitim, bireyin toplumsallaşmasını sağlayan, bireyin doğuştan sahip olduğu yeteneklerini geliştiren ve kişinin gelişimine katkıda bulunan bir haktır. Ayrıca bu hakkın yerine getirilmesi, kişilerin diğer haklarının bilincine varmasına da yardımcı olmaktadır. Eğitim devletin sorumluluğunda, topluma eşit olarak ve yaygın bir biçimde sunulmalı, bu hizmetten yararlanmada eşitlik sağlanmalıdır.

1980'lerle birlikte bu dönüşümden Türkiye de payına düşeni almış ve devlet eğitim, sağlık ve toplumsal alanlardan mal ve hizmet sunan konumundan uzaklaştırılmıştır. Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kamunun eğitim yatırımlarındaki artışı, özel sektörden hizmet satın alınmaya başlanması ile artmıştır. Böylece sermaye sahipleri açısından yeni bir kazanç alanı ortaya çıkmıştır.

Türkiye'de devletin eğitime yaklaşımı, küresel dünyanın eğitim yaklaşımlarına paralel olarak değişmiştir. Uyum politikalarıyla birlikte üniversite reformları gündeme getirilmiş, kalkınma planlarında eğitim ile ilgili politika değişikliklerinin gerektirdiği hukuksal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Eğitimin yeniden yapılandırılmasına yönelik çalışmalar genellikle yatırımların azaltılması boyutuna yönelik olduğu görülmektedir.

24 Ocak 1980 kararları ile Türkiye'de eğitimin dönüşümünün yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Eğitimin kamudan çok bireye kazanç sağladığı, bu nedenle bireyin eğitim maliyetine katılması gerektiği, devletin eğitime daha az katkı sunması gerektiği ve eğitimi artık özel kuruluşların sunması gerektiği

birçok alanda ifade edilmiştir. Böylece kamu harcamaları kısılmış, bir yandan toplumsal harcamaları azaltıp eğitime daha az kaynak ayırırken, diğer yandan yetersiz olduğu için özel kesimi desteklemekte, yetersiz olan kamu kaynaklarından pay alabilmesi için gereken yasal zeminin oluşturulmasına yönelik çalışmalarına hız vermiştir.

Özdem (2007) 1980 sonrası sosyal devlet ilkesinin yoğun olarak eleştirildiği, devletin sorun çözen değil sorun üreten bir aygıt olarak görüldüğü, bu nedenle de devletle yurttaşlar arasındaki ilişkinin yeniden düzenlenmesi gerektiğini, böylece kamunun sunmuş olduğu sağlık, eğitim gibi hizmetlerin finansmanının yurttaşlar tarafından karşılanmasının gerektiğinin savunulduğunu belirtmektedir.

Çam (2006) devletin eğitime yatırım yapmasının gerekçeleri olduğunu, bu gerekçelerin eğitimin dışsal yararları, güçlü bir toplumsallaştırma aracı ile , hakkaniyet ve eşitliği sağlayıcı bir araç olduğunu belirtmektedir. Eğitim bir yandan yüksek nitelikli insan gücü yetiştirerek ekonomik büyümeyi sağlarken diğer yandan da yurttaşların eğitim olanaklarına eşit ve hakkaniyetli biçimde erişiminin sağlaması gerekmektedir. Bu durum eğitimin finansmanını kamunun üstlenmesini gerektirir.

Yılmaz (2006, 156) ise sosyal yararı sosyal maliyetinden yüksek olan beşeri sermayeyi geliştirerek ekonomide verimliliği artırması nedeniyle eğitim harcamalarının diğer kamu harcamalarından ayrılması gerektiğini belirtmektedir. Kamunun eğitim alanına müdahale gerekçelerini ise fırsat eşitliğine yönelik sosyal devlet niteliği taşıması ve pozitif dışsallığının yüksek olmasıyla gerekçelendirmektedir.

Kuruluş yıllarından 1950'li yıllara kadar genel kalkınma politikası içinde eğitime öncelik verilmiş, kitle eğitimi hedef seçilmiş, 1950-1960 arası yıllarda eğitim toplumsal bir hizmet olarak ön plana çıkmış, 1980'li yıllara kadar halkın eğitim isteminin karşılanmasına yönelik politikalar uygulanmıştır.

24 Ocak 1980 kararlarının yaşama geçirilmesinden günümüze kadar uygulanan neoliberal politikalarla devlet bedelsiz olarak kamu hizmetlerini sunmaktan uzaklaştırılmıştır. Kamu hizmetlerinde artık "kullanan öder" ilkesi geçerli olmaya başlamıştır. Bu durum temel insan hakkı olan eğitimin

metalaşmasına yol açmış, öğrenci müşteri gibi değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu hızlı dönüşümün sonucunda devletin eğitim yatırım harcamalarını en az düzeye indirdiği söylenebilir.

Bu bağlamda problemin tanımlanması için ilgili araştırmalara kısaca bakmakta yarar vardır.

Aksoy (1988), yüksek lisans tezinde lise düzeyinde mesleki eğitim yatırım projelerinin gerçekleşme düzeylerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Yüksek oranda enflasyon, kaynak-gereksinme dengesini sağlamaya yönelik verilerin yetersizliği, uygun arsa bulmanın güçlüğü, mevzuattaki bekleme süreleri, inşaat teknolojilerinin kullanılmaması, kuruluşlar- arası organizasyon ve eşgüdüm yetersizliği, hatalı ve yetersiz denetim anlayışı, siyasi etkilerle proje seçimi ve nitelikli eleman yetersizliği, yatırım projelerinin gerçekleştirilmesini olumsuz yönde etkileyen etkenler olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Coşar (1988), "Türkiye'de eğitim ve eğitim harcamaları" adlı yüksek lisans tezinde Türkiye'de eğitim harcamalarının, ülkemizde yetersiz kaldığı, bunun nedenlerinin de, diğer az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerle ortak olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Durgun (2002), "Küreselleşen dünyada kalkınma süreci bağlamında eğitim harcamaları ve Türkiye örneği" adlı doktora tezinde eğitim harcamalarının kalkınmaya etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu araştırmada ilköğretimden gerekli yarar sağlanamadığı için sosyal sorunların devam ettiği, ortaöğretimde ise mesleki eğitime önem verilmediği, çoğunluğun genel ortaöğretimde eğitim gördüğü, yapılan yatırımların maliyeti yükseltmekte ve verim alınamadığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Nazenin (2002)'in yüksek lisans tezinde, Türkiye'de devletin üniversitelere yaptığı harcamaları neoliberal eğitim politikaları bağlamında çözümlemek amaçlanmıştır. Devletin üniversitelere yaptığı harcamaların düzensiz bir gelişim gösterdiği, devlet üniversitelerine bütçeden ayrılan kaynakların azaldığı, eğitimde uygulanan politikaların "kullanan öder" ilkesinin sonucu olarak öğrencilerden alınan katkı paylarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özgür (2005), "Türkiye'nin kalkınmaya yönelik eğitim politikaları ve eğitim yatırımlarının geri dönüşü" adlı yüksek lisans tezinde, 1990 sonrası

Türkiye'de kalkınmaya yönelik eğitim planlarındaki hedeflerin gerçekleşme durumlarını incelemek, bu plan ve politikalar doğrultusunda yapılan yatırımların kişisel ve sosyal yarar olarak geri dönüşümünü ortaya koymayı amaçlamıştır. 2002 yılı verileri ile hesaplanan lise dengi mesleki teknik okullarının özel ve sosyal dönüş oranlarının diğer eğitim kademelerine göre daha yüksek olarak bulunmuş, gelecekte mesleki ve teknik eğitime daha fazla yatırım yapılmasının doğru bir planlama kararı olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Küçük (2005), "Eğitim yatırımlarının bireysel ve sosyal getirisi: Türkiye'de çalışan kadınlar örneğinde bir araştırma" adlı yüksek lisans tezinde eğitimin getirilerinin hesaplanmasına ilişkin yaklaşımlar ele alınmıştır. Eğitimin getirilerinin hesaplanmasında kullanılan yöntemlerin olumlu ve olumsuz yönleri belirtilmiştir.

Yolcu (2007) "Türkiye'de ilköğretim finansmanının değerlendirilmesi" adlı doktora tezinde Türkiye'de ilköğretimin finansmanının çözümlenmesi amaçlanmış ve ilköğretim harcamalarının 1974-2003 yılları arsındaki Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içindeki oransal gelişimi, öğrenci ve öğretmen sayılarındaki artışa karşın, ortalama % 6,2 oranında bir azalma gösterdiği, cari harcamalar artarken, yatırım harcamalarında düşme gözlendiği, il özel idarelerinin eğitime yaptıkları katkıların yetersiz olup bu konuda iller arasında önemli farklılaşmalar bulunduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gül (2008), "Mesleki eğitimde öğrencilere yapılan harcamaların amaçlarını gerçekleştirme düzeylerinin tespiti" adlı yüksek lisans tezinde mesleki eğitimde öğrencilere yapılan harcamaların amaçlarını gerçekleştirme düzeyleriyle ilgili meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda, meslek liselerinin en büyük geliri, bağışlardan ve kantin kiralarından elde ettiği, en çok harcamayı da okulda çalışan hizmetlilerle diğer ücretli personele yaptığı görülmüştür.

Çalcalı (2009), "Türkiye'de 1990 sonrası kamu harcamaları içerisinde eğitim harcamalarının yeri ve önemi" adlı yüksek lisans tezinde, Türkiye'de 1990-2007 yılları arasında devletin eğitim hizmetini sunmak için yaptığı harcamaların, toplam kamu harcamaları ve GSMH içindeki yeri veriler yardımıyla incelenmiş, Ayrıca bu veriler OECD ülkelerine ait verilerle karşılaştırılarak, uluslararası karşılaştırma yoluna gidilmiş ve eğitim

harcamalarının OECD ülkeleri içerisinde en az harcama yapan ülkelerden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Köktaş (2009) yüksek lisans tezinde, Türkiye'de eğitime kaynak ayıran hanelerin analizini konu edinmiştir. Hanelerin mali olanaklarının ön plana çıktığı, gelir düzeyi iyi olan ailelerin çocuklarına daha iyi eğitim aldırması, gelecekte iyi bir gelir düzeyine sahip olma şanslarını arttırdığı, yoksul hane çocuklarının tamamen ailelerinin mali olanaksızlıkları nedeniyle nitelikli eğitim alamaması sonucu gelecekte de yoksul kalma riski altında olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sakallı (2010) "İlköğretim okulu öğrenci velilerinin eğitim harcamaları" adlı yüksek lisans tezinde 2009-2010 Öğretim yılında ilköğretim okulu öğrenci ailelerinin çeşitli dönemlerde yaptıkları harcamaların tür ve miktarlarını saptamak amacıyla yapılmış, araştırma sonucunda ailelerin bir eğitim-öğretim yılı boyunca çeşitli harcamalar yaparak eğitimin maliyetine büyük ölçüde katkı sağladıkları saptanmıştır. Yapılan eğitim harcamalarının aylık gelirleri içinde önemli bir yer tuttuğu ortaya konulmuştur.

Konuyla ilgili yurtdışında yapılan bazı araştırmalar da bulunmaktadır.

Kirchsteiger G. ve Sebald A. (2010), "Eğitim yatırımları-aileler ne yapıyorlar" adlı araştırmasında yükseköğretim düzeyine sahip anne-babaların genellikle çocuklarının eğitimine önem verdiği gözlenmektedir. Beşeri sermayenin kuşaklar arasında davranış zinciri olduğunu, bu zincirin de insan sermayesi oluşumunu içerdiği belirtilmektedir. Eğitime yapılan yatırımla insan sermayesinin gönenç düzeyinin arttığı görülmüştür. Vergilerle eğitim finanse edilmelidir gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Tubergen ve Werfhorst (2007), "Eğitimde göç sonrası yatırımlar: Hollanda'da göçmenler ve çalışma" adlı araştırmada Hollanda'da dört göçmen grubunun eğitim yatırımlarını incelemiştir. Göçmen İnsan Sermayesi Modeli (IHCI) hipotezleri kullanılmıştır. Eski kolonilerden gelen göçmenlerle yüksek işsizlik döneminde gelen göçmenler arasında karşılaştırma yapılmış ve yüksek işsizlik döneminde gelen göçmenlerin eğitim yatırımlarının daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Clark, Connolly, Worswick, (2005), "Göç sonrası Eğitim Yatırımları ve iş arama: Bir aile bakış açısı" adlı çalışmasında Avustralya'da göçmen ailelerin iş arama ve göç sonrası eğitim yatırımlarını incelemektedir. Hanelerin göç

sonrası eğitim yatırımlarıyla, yüksek oranda okullaştığını ve iş bulduğu, eğitime yapılan yatırım oranında, cinsiyet bağlamında, daha çok erkeklerin yüksek düzeyde eğitim aldığı ve daha iyi işler bularak yüksek kazanç elde ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Prıbac (2010), "ABD ve AB'de entelektüel eğitime yatırım adlı çalışmasında entelektüel sermaye ve insan sermayesi, eğitim sistemi ve toplumu etkileyen yatırımlarla ilgili konuları incelemiştir. ABD ve AB'de yaşanılan toplum üzerinde belirleyici etkiye sahip olan ve maddi olmayan yatırımlardan en önemlisi eğitim beklentilerini analiz etmektedir. Gelecek on yıl içerisinde yükseköğretim mezunlarının sayısının çok yükseleceği, ortaokul ve lise mezunu sayısının çok azalacağı ve bunun sonucunda eğitim düzeyi düşük olanların iş bulamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Baldwin, Borrelli ve New (2011), "Birleşik Devletlerde Ekonomik Büyüme ve Eğitim Yatırımları: Yol Analizi adlı araştırmasında GSMH'de kişi başına düşen doğrudan veya dolaylı eğitim yatırımlarıyla büyüme arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Neill (2010), "Göç ve Dışsal Riski Azaltmada Ebeveyn Eğitim Yatırımlarının Fırsat Alanlarının Genişletilmesi" adlı araştırmasında ebeveynlerin kültürel sermayesinin özellikle kentsel ortamda önemli becerileri elde edilmesinde çocuklarının eğitimine yaptıkları yatırımları ele almaktadır.

Meer (2009), "Eğitim Yatırımları Yeterli mi, Yetersiz mi?" adlı araştırmasında eğitim yatırımlarının yeterli ya da yetersiz olduğunu ortaya koyabilmek için, ampirik ücret denklemiyle çözümleme yapılmış ve eğitim düzeyinin toplumda yükselmesi ücretlerin de giderek düşmesine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

McCarthy, Contardo ve Eckert (2009), "Ekonomik Krizlerde Kurumsal Eğitim Yatırımları" adlı araştırmasında yardımsever kuruluşların ve devletin eğitim yatırımları ele alınmış, kriz dönemlerinde devletin ve yardımsever kuruluşların da eğitim yatırımlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Fatima (2009), "Yükseköğretimde Mesleki Eğitim ve Lisansüstü Eğitime Yatırım: Devletin İşgücü Verimliliğinde Artış" adlı çalışmasında işgücü verimliliği ve büyümenin artışına lisansüstü eğitim ve mesleki eğitimin etkileri incelenmiş, yüksek lisans, doktora ve mesleki eğitime kümülatif yatırımların

işgücü verimliliğine ve büyümeye önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca Anderberg (2000), "Mesleki riskler, sosyal sigorta ve eğitim yatırımları" adlı çalışması, Mujacevic, Vizjak ve Cindric'in (2011), "Latin Amerika'da ve Karayiplerde Eğitim Yatırımlarında Uluslararası Finans Şirketlerinin Rolü" adlı çalışması, Sandu, Mıhaıl ve Cetına'nın (2010), "Eğitim ve Ekonomik Kalkınma Analizinde Yatırım Modelleri" adlı çalışması, Xue, Ma, Liu'nun (2010), "Temel Eğitim Yatırım Oranı Modeli ve Deneysel Araştırma" adlı çalışması, Kara'nın (2010), "İki Yaklaşımı Karşılaştırılarak Eğitimde Yatırım Getiri Oranı" adlı çalışması, Busemeyer'in (2009), "Sosyal demokrat siyasetler ve eğitimde yeni kamu yatırımları" adlı çalışması, Chunlei ve Konglai'nin (2009). "İstihdam Açısından Yükseköğretim Yatırımın Geri Dönüşü" adlı çalışması, Du ve Zu'nun (2008), "Çin'de Eğitim Yatırım Etki Değerlendirmesi" adlı çalışmaları bulunmaktadır.

Bu çalışmaların tamamı eğitim yatırımı kavramını "insan sermayesi" yatırımları olarak ele alınmış ve yapılan eğitim yatırımlarının geri dönüşü ve ekonomik değerini ölçmeye yönelik çalışmalar olarak yapılmıştır. Aksoy (1988) mesleki ve teknik eğitim yatırım projelerinin gerçekleşme durumlarını, Yılmaz (2009) ise eğitim yatırımlarının planlanması ve gerçekleştirilmesi sürecini ele almıştır.

Bu çalışmanın problemi, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze (1923-2012) Türkiye'de eğitim yatırımlarının: Bina, araç-gereç, büyük onarım ve bakım işleri için yapılan harcamaların (sabit sermaye yatırımları) ele alınmaması ve kamu eğitim yatırım harcamalarının bir çözümlemesinin yapılmasına gereksinim olmasıdır.

Amaç

Bu araştırmanın genel amacı, genel kalkınma politikası içinde kitle eğitiminin temel hedef seçildiği 1950 öncesi, eğitimin yalnız "toplumsal bir hizmet" olarak düşünüldüğü ve temel hedefin, halkın eğitim isteminin karşılanması olduğu 1950-1960, planlı kalkınmanın uygulanmaya başladığı 1960-1980 ve neoliberal eğitim politikalarının yaşama geçirildiği 1980 sonrası dönemlerde uygulanan eğitim politikaları ve bu politikalar bağlamında kamu

eğitim yatırım harcamalarının çözümlemesini yapmaktır. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Kalkınma planlarında eğitim yatırım harcamaları politikaları nelerdir?

2. Cumhuriyet'in kuruluşundan;

• 1950 yılına kadar eğitim politikaları ile eğitim yatırım harcamalarının gelişimi nasıldır?

• 1950-1960 yılları arasında eğitim politikaları ile eğitim yatırım harcamalarının gelişimi nasıldır?

• 1960-1980 yılları arasında eğitim politikaları ile eğitim yatırım harcamalarının gelişimi nasıldır?

• 1980 yılından sonra uygulanan neoliberal politikaların kamu yatırımları ve eğitim yatırım harcamalarına etkisi nedir?

4. Yatırım harcamaları;

a. Genel kamu yatırım harcamaları içerisinde eğitim yatırım harcamaları, genel kamu yatırım harcamaları içerisinde eğitim yatırım harcamaları, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının oranı ne kadardır?

b. Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim yatırım harcamalarının oranı ne kadardır?

c. Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının oranları ne kadardır?

5. Eğitim yatırım harcamaları içerisinde

a. Halk katkısı,

b. İl özel idarelerinin katkıları ne kadardır?

Önem

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden 1980'li yıllara kadar kamu ağırlıklı politikalar ile 1980'li yıllarla birlikte uygulamaya konulan neoliberal politikalar, toplumun tüm yaşam alanlarını etkileyerek tüm kamuyu ve eğitimi dönüştürmeye başlamıştır. Kamu hizmetlerinin sunumundaki bu büyük dönüşüm eğitimin metalaşmasını hızlandırmıştır. Bu durum eğitim hizmetlerinin sunumunda büyük eşitsizliklere neden olmuştur.

Eğitim yatırım harcamalarının çözümlenmesi, eğitim alanının göreli büyüklüğü ve kendi içindeki bileşimine ilişkin bilgiler sağlayarak sistemin adil işleyip işlemediğinin anlaşılmasını olanaklı kılacaktır. Eğitim yatırım harcamalarındaki geçmiş eğilimlerin, neoliberal politikalar ile birlikte gelecekte de devam edip etmeyeceğine ilişkin öngörülerle birlikte, insana yapılan yatırımların planlı kalkınma açısından değerlendirilmesinde kullanılabilecek bilgiler sunmaktadır.

Yurtdışı ve yurtiçinde yapılan araştırmalar incelendiğinde, eğitim yatırım harcamaları; ortaöğretim yatırım harcamaları, mesleki teknik eğitim yatırım harcamaları, yükseköğretim yatırım harcamaları, eğitim yatırım harcamalarının getiri oranı, eğitim yatırım harcamalarının bireysel getirisi ve anne babaların eğitime yaptığı yatırım harcamaları boyutlarında araştırılmıştır. Devletin eğitime yaptığı yatırım harcamaları boyutunda ele alındığında, alana katkı sunacağı umulmaktadır.

Bu çalışmanın, eğitim politikaları ile eğitim yatırım harcamalarındaki dönüşümü ve gelecekte ortaya çıkabilecek durumları ortaya koyma açısından alana katkı sunacağı düşünülmekte ve yeni araştırmalara kaynaklık edecektir.

Sayıltılar

Bu araştırmanın sayıltıları eğitime yapılan yatırım harcamalarında gözlenen dönüşüm eğilimi, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Maliye Bakanlığının "Özel Bütçeli Kuruluşlar Kesin Hesaplarından" toplanan verilerle gerçeğe uygun bir biçimde belirlenebileceğidir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Milli Eğitim Bakanlığı'nın eğitim harcamalarına ilişkin çözümlemeleri 1923–2012 yılları arasındaki bütçe verileriyle sınırlıdır.

2. Eğitim harcamalarının cari, yatırım gibi türlerine ilişkin çözümlemeler bu ayrıma ilişkin verilerin gösterildiği yıllardan itibaren çalışılacaktır.

3. Sabit fiyatlara dönüştürme planlı dönemle sınırlıdır.

4. Eğitim yatırım harcamalarına halk katkısı daha eskiye dayansa da, 1982 yılından itibaren kayıt altına alındığından 1982 yılı sonrası verileriyle sınırlıdır.

5. İl özel idarelerinin bazı yıllara ait eğitim yatırım harcamalarına ulaşılamamıştır (1929-1932, 1952, 1973-1976).

6. 1923'ten 1930 yılına kadar olan konsolide yatırım harcama rakamlarına ulaşılamamıştır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan kimi kavramların tanımları şunlardır:

Küreselleşme: Kapitalizmin gelişmesi, yayılması ve derinleşmesi anlamını taşımaktadır.

Neoliberal Politikalar: Bu araştırmada, devletin eğitim yatırımlarından çekilmesini, bütçede kamu harcamalarının kısılmasını ve dönüşümü belirten politikalardır.

Fiyat Endeksi: İstanbul şehri için inşaat maliyet fiyatlarının gelişimini ölçen sanayi odası tarafından yayınlanan fiyatlarındaki değişimin göstergesidir.

Kamu Harcamaları: Bu araştırmada, devlete ait eğitim kurumlarına öğretmen ücretleri, okul binaları amortismanı, kira, ısınma, elektrik ve su giderleri vb. şeklinde yansıyan cari harcamalar ile yatırım ve transfer harcamalarını belirtir.

Yatırım Harcamaları: Bu araştırmada bina yapımı, araç-gereç, büyük onarım ve bakım işleri (sabit sermaye yatırımı) için yapılan harcamalarıdır.

Temel Eğitim: Bu araştırmada, okulöncesi, ilkokul ve ortaokulların tümünde sunulan eğitimi belirtir.

Genel Ortaöğretim: Bu araştırmada, genel lise, Anadolu lisesi, fen ve sosyal bilimler liselerinde sunulan eğitimi belirtir.

Genel Mesleki Teknik Eğitim: Bu araştırmada, tüm mesleki teknik ortaokullar, imam hatip ortaokulları, mesleki teknik liseler, imam-hatip liseleri ve geçmişte diğer bakanlıklara bağlı olarak eğitim öğretim yapan meslek liselerinde sunulan eğitimi belirtir.

BÖLÜM II
KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, modern toplumlarda eğitimin kurumsallaşma süreci ve eğitim finansmanı politikaları kavramları tartışılarak, Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze uygulanan kamu harcamaları politikaları ve kamu eğitim yatırım harcamaları konuları ele alınmıştır.

Eğitim Ekonomi İlişkisi

1950'li yıllarda üretimin temel artışı olarak görülen eğitim harcamaları, üzerinde daha çok durulan bir konu haline gelmiştir. Ekonomik büyümede ve üretimin artmasında eğitimin etkisinin olduğu kabul edilmiştir. Bu dönemde eğitim ekonomisi yeni bir bilim dalı olarak ortaya çıkmıştır. Ünal (1996) eğitim ekonomisini, eğitim ve yetiştirme olanaklarının üretilmesinde kullanılacak kaynakların elde edilmesi, söz konusu olanakların çeşitli nicelik ve nitelikte üretilmesi ve tüketilmesi konusunda, toplumun çeşitli kesimlerinin yaptıkları tercihleri inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlamaktadır. Kurul'a göre (2008, 253) eğitim ekonomisi kavramı en genel biçimiyle eğitim ekonomi ilişkilerine dair bilginin üretildiği bir çalışma alanı ya da bir uygulama alanıdır. Ekonominin kavram ve kuramlarıyla eğitimbiliminin incelenmesiyle eğitim ekonomisi bilim dalı doğdu (Karakütük, 2013, 19).

Eğitim ekonomisi, görece yeni, dolayısıyla oldukça geniş bir alandır. Eğitim ekonomisi, toplumsal yapı, ekonomik değişme ve bireyin kazandığı bilgi ve beceriler arasındaki temel ilişkileri araştırmaktadır. Bu alan işgücü piyasası gelir dağılımı kuramı ile olduğu kadar, kamu finansmanı çerçevesinde, en büyük harcamaların yapıldığı kesimlerden biri olan kamu eğitimini de incelemektedir (Carnoy, 1989).

Karakütük (2013, 19) eğitim ekonomisi bilim dalının, ekonomistlerin eğitime ilgi göstermeleri, ekonomi ile eğitim arasında bağ kurmaları, eğitim ekonomisinin bilimleşmesi sürecini başlattığı, ekonominin kavram ve kuramlarıyla eğitim biliminin incelenmesiyle eğitim ekonomisi bilim dalının ortaya çıktığını ifade etmektedir.

Ekonomi politikaları eğitim sistemini ve yapılanmasını belirlediğinden eğitim ve ekonomi arasında sıkı bir ilişki vardır. Eğitim bir taraftan ülke kalkınması için insangücü yetiştirirken bir taraftan da varolan ekonomik sistemin sürdürülmesini sağlar. Eğitim alanında harcamalar düzenlenirken gerekçeleri ekonomik kavramlarla açıklanmaktadır.

Eğitim ekonomisi kuramları ve eğitimin finansmanı arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Başka bir deyişle eğitime yapılan yatırımlar, eğitim ekonomisi kuramlarıyla ilgilidir. Kişinin üretkenliğini artıran tüm etkinliklerin insan sermayesi kuramı içinde yer aldığı belirtilmektedir. İnsan sermayesini geliştirmek için yapılan harcamaların tümü yatırım harcamaları olarak ele alınmaktadır. Schultz'a (1968, 22-23) göre; sağlığı koruma, eğitim, yetiştirme süreçleri ve göç insan sermayesini geliştirmeye yönelik etkinlikler olarak belirtilmektedir.

Eğitim ekonomisi kuramlarından insan sermayesi kuramına göre, eğitim insanı geliştirmenin ve verimliliği artırmanın yolu olarak görülmektedir. İnsanın kendini geliştirme süreci yatırım harcaması yapılmasını gerektirmektedir.

Eleme denencesi ise insan sermayesi kuramının açıklamalarının alternatifi olarak diplomaların dolaylı yoldan etki ettiği üzerinde durmaktadır. Bu kurama göre, eğitim yatırımları üretim artışını etkilememektedir. Eğitime daha çok yatırım yapan bireylerin üretimden daha çok pay almalarına yol açtığı ileri sürülmektedir.

İş rekabeti kuramına göre işverenler, iş başında yetiştirmenin gerekliliğini öne sürmektedir. Bu kuramda diplomalar bir eleme aracı olarak kullanılmaktadır. Eğitim düzeyi yükseldikçe işbaşında yetiştirmenin maliyeti azalmaktadır.

Tural (2002) eğitim ve verimlilik ilişkisiyle ilgili tartışmalar olduğunu, bu tartışmalara göre eğitimin verimliliğe etkisinin doğrudan ve dolaylı olmak üzere iki temel bakış açısı ile değerlendirildiğini ifade etmektedir. Bu bakış açılarından ilki, eğitim verimliliği artırdığı için kazançları da artırdığı biçimindeki insan sermayesi görüşü, kişisel kazanç ve gelir farklılıklarını tümüyle eğitimsel farklılıklara bağlamakta, ikincisi olan iş rekabeti kuramı ise yüksek verimliliğin teknoloji ve iş örgütlenmesinin sonucu olduğunu ileri sürmektedir.

Eğitim Sisteminin Finansmanı

Finansman sorunu eğitimin bütün tür ve düzeylerinde tartışma konusu olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitimin finansmanı yalnızca istem artışlarıyla maliyetin artması olarak açıklanamayabilir. Eğitim finansmanının azalmasının nedeni dış borçlar, faiz giderleri, sermayeye aktarılan paylar ve devletin uyguladığı ekonomi politikaları olabilir.

Kamu okullarının finansmanının devlet tarafından sağlanması bir yandan ekonomik getirileri artırırken diğer yandan da sosyal yaşamı düzenlemektedir.

Eğitim hizmeti devletin ekonomik amaçlarına ulaşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Toplumun her kesiminin ulaşabileceği bir eğitim ile hem gelir dağılımı düzenlenir hem de devletin ekonomik kalkınmasına katkı sağlanır. Yapılan araştırmalar eğitim düzeyinin yükselmesinin, ülke kalkınmasına katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

Ülkede uygulanan ekonomik sistem eğitim finansmanını etkilemektedir. Hangi ekonomik sistem içinde olursa olsun insanlar daha iyi yaşamak için çaba harcarlar. Her ekonomik sistem insanlara daha yüksek yaşam standartları sunacağını vaad etmektedir. Bu durumda ekonomik sistemler insanların gereksinimi olan mal ve hizmetlerin üretimini ve tüketimini düzenlemekle yükümlüdür. Eğitim de bu hizmetlerden biridir.

Eğitim finansmanı yaklaşımları incelendiğinde merkezinde devlet bulunmaktadır. Dünyada eğitim finansmanında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan birisi eğitim finansmanının kamu bütçesinden yani toplumca karşılanması, diğeri ise eğitim finansmanının eğitimden yararlanan öğrenciler ve aileleri tarafından karşılanması yaklaşımlarıdır.

Kurul (2013,180-181) bu yaklaşımların gerekçelerini ve sınırlılıklarını Çizelge 1'de vermiştir.

Çizelge 1. Eğitimde Finansman Yaklaşımlarının Temel Gerekçeleri ve Sınırlılıkları

Eğitimde Finansman Yaklaşımları	**Temel Gerekçeleri**	**Sınırlılıkları**
Eğitimde Kamu Finansmanı Devletin toplumsal işlevinin bir gereği olarak gerçekleştirilir ve ikincil bölüşüm ilişkileri yoluyla, yeniden bölüşüme olanak yaratır. Eğitim, tüm yurttaşlara sunulan kamusal bir hak olarak görülür. Eğitimin parasal kaynakları, kamu, yeniden bölüşüme olanak yaratır. Eğitim, tüm yurttaşlara sunulan kamusal bir hak olarak görülür. Eğitimin parasal kaynakları, kamu yönetimi aracılığıyla vergilerden sağlanır.	Eğitim eşitliğini yükseltir. Dışsal yararlarını göz önüne alır. Eğitim ve işgücü piyasası hakkında bilgi edindirerek öğrenenlerin iyi kararlar almasının temelini oluşturur. Ölçek ekonomisine uygun eğitim planlaması yapılmasını kolaylaştırır.	Siyasal öncelikler değişip kamusal kaynaklar daraldığında, eğitimde nitelik düşer. Sistemi sorgulama ve değerlendirme olanağı sunmaz. Ancak eleştirel yurttaşlık bilinci yükseldiğinde bireysel tercihler dikkate alınmayabilir.
Eğitimde Özel Finansman Devletin kamusal eğitim hizmeti üretmesinin karşısına, piyasa yoluyla kaynak tahsisini koyar. Eğitim piyasada alınıp satıla bir mal/hizmet olarak görülür. Eğitimden yararlanan öğrenciler ve aileleri, öğrenim fiyatını ödeyerek sisteme parasal kaynak sağlar.	Bedel ödeme, kaynak sağlama ve kullanımda etkinliği arttırır. Öğrenci ve velilere, eğitim sürecini yargılama ve sorgulama olanağı verir. Bireysel tercihler dikkate alınır.	Eğitimde eşitsizlikler artar; bu durum, istihdamda da eşitsizlikleri yükseltir. Bölge/kent ve okul düzeyinde ayrışmalar keskinleşir. Özel sektörün gitmek istemediği az gelişmiş eğitim bölgeleri ihmal edilir. Eğitimde bireysel yararlar odaklı bireyci bir yönelim başlar; dışsal yarar ihmal edilir. Toplumsal sınıfların okulları farklılaşır.
Özelleştirme Aracı Olarak Eğitimde Karma Finansman Genel olarak eğitime, özelde de okula kamusal bütçenin ayrılmasının yanı sıra eğitimden yarar sağlayan öğrenciler ve ailelerin, kamu kuruluşlarının, işletmelerin ve gönüllü kuruluşların da parasal katkıları sağlanır.	Eğitimden yararlanan öncelikle orta sınıfların eğitime ilgi düzeylerini yükseltir. Bir kaynaktaki daralma, diğeri ile telafi edilerek niteliğinin düşürülemeyeceği belirtilse de eğitime işletme, kamu kuruluşları ve gönüllü kuruluşların ayıracağı kaynaklar önceden öngörülemez. Hem etkinlik hem de eşitliğe katkıda bulunur.	Eğitimin özelleştirilmesinde troyka işlevi görür. Hangi kesimin maliyetlere hangi düzeyde katkıda bulunacağının belirlenmesi güçtür Eğitimde eşitsizlikler artar. Bu sistemi kurma ve yönetme maliyetleri çok yüksektir. Okul yönetimini, eğitimin niteliğini yükseltme yerine gelir toplama ve kullanma işlevine yönelmeye zorlar. Okulda öğretmenler, "tahsildarlık" görevlerini de üstlenirler. Öğrencilerle öğretmenlerin diyalogları bundan olumsuz olarak etkilenir. Kamusal eğitimin özelleştirilmesine hizmet eder.

Kaynak: Kurul, 2013, 180-181.

Çizelge 1 incelendiğinde eğitim finansmanı yaklaşımlarının temel gerekçeleri ve sınırlılıkları olduğu görülmektedir. Tüm yurttaşların eşit biçimde

yararlanabilmesi için eğitimi, kamunun finanse etmesinin en uygun olan model olduğu söylenebilir. Kamu kaynakları daralsa da eğitime ayrılacak kaynaklar planlı bir şekilde kullanılırsa sınırlılıkları ortadan kaldırılabilir. Kamu kesimi genellikle, insangücü niteliklerini eğitim yoluyla üretmektedir. Devlet, özel ve kamu kesiminden elde edilen vergilerle kamu yararına bir hizmet olan eğitimin finansmanını sağlamakla yükümlüdür.

Toplumun vergileriyle oluşturulan kamu kaynaklarının, eğitim harcamalarına ne kadar yansıdığı uygulanan ekonomi politikaları ile ilgilidir. Ana akım ekonomi politikalarında kaynakların kıt, gereksinimlerin sonsuz olduğu ifade edilerek, kamu kaynakları farklı alanlara, faize ve diğer giderlere ayrılmaktadır. Böylece eğitim ve sağlık gibi temel gereksinimlere "kıt kaynak" gerekçesiyle daha az harcama yapılmaktadır. Buradaki temel amaç eğitim ve sağlık gibi tüm toplumun yararlandığı hizmetlerde maliyete toplumu katmaktır.

Eğitim Yatırımlarının Bireysel ve Toplumsal Getirileri

Eğitimin gerek toplum, gerekse bireyler açısından yararlı bir etkinlik olduğu savunulmaktadır. Eğitimin gelecekte bireylerin kazançlarını belirleyen önemli bir öge olduğu belirtilmektedir. Önemli bir öge olmasına karşın eğitim, kazancı yalnız başına belirleyemez. Bunun yanında kültürel sermaye, yetenek ve odaklanma düzeyleri de kazancı etkileyen diğer etkenlerdir. Toplumsal açıdan eğitimin verimliliği artırdığı, toplumun gelir düzeyini yükselterek dengeli gelir dağılımını sağladığı savunulmaktadır.

Ünal'ın da (1996, 169) belirttiği gibi eğitim düzeyindeki artış, verimlilik ve bireysel kazançların artmasına neden olduğu, bu durumun bireyler arasında kazanç farklılıklarına yol açtığı iddia edilmektedir. Eğitim yatırımlarıyla ekonomik büyüme arasında bir ilişki vardır.

Eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin konumunda farklılıkların olduğu, eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin daha yüksek kazançlar elde ettiği ve daha iyi işlerde çalıştığı, yani eğitim yatırımlarıyla bireyin kazancının doğru orantılı olduğu söylenebilir. Yine eğitimin verimliliği artırması da diğer toplumsal kazançlardan birisidir. Eğitim yatırımlarının ülkedeki üretimi az ya da çok artırdığı gözlenmektedir.

> Eğitime yapılan "yatırım" hem birey hem de toplum için "kârlı" görülmüş, ekonomik büyüme ve milli gelir artışında eğitimin de payı olduğu dile getirilmiş (Woodhall, 1995) ve kuram, gelişmiş,

> gelişmekte olan ve az gelişmiş ülke yönetimlerinde önemli bir düzeyde kabul yaratmıştır. Ayrıca bugün adı anılmaya başlanan "bilgi ekonomisi" kavramının da eğitim yatırımlarının itici gücü olduğu iddiasında da bulunulmaktadır (Erhlich ve Murphy, 2007). Kuramın ortaya çıkışı aynı zamanda sosyal devletin egemen olduğu ve onun temel görevlerinden olan eğitim hizmetlerinin incelenmeye başlandığı bir dönemde gerçekleşmiştir. İnsan Sermayesi Kuramının (başka bir adlandırmayla Beşeri Sermaye Kuramı) genel kabul görmesi ile birlikte "sosyal" devletin eğitim harcamalarında görece bir artış olmuştur (Aksoy, 2011, 69).

Eğitime yapılan yatırım genelde insana yapılan yatırım olarak ifade edilmektedir. Eğitim bir yandan bireyi geliştirirken, diğer yandan toplumun sosyalleşmesi ve düzeni ile ekonomik kalkınmayı etkileyen bir etmen olarak ortaya çıkmaktadır.

Eğitimin verimliliği artıran bir etkinlik olarak ele alındığında hangi yönetim biçimi ya da hangi devlet biçimi olursa olsun kamu olarak eğitimin finansmanını karşılama gibi bir görevi olması gerekmektedir.

Eğitimin gerek bireylere gerek topluma parasal, parasal olmayan yararlar ile dışsallıklar biçiminde pek çok yararlar sağladığının genel olarak kabul gören bir gerçek olduğu, ancak bu bilgi, gerek dış gerekse iç kaynak dağılımı açısından varolan varsayımları sorgulayarak eğitimde yeni kaynak dağılımını başlatacak iddiaya sahip olmadığıdır (Kurul, 2013, 94).

Eğitimin bireysel ve toplumsal yararları aşağıdaki Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Eğitimin Kişisel ve Toplumsal Yararları

Kişisel Yararlar	Toplumsal Yararlar
Doğrudan Yararlar Parasal Yararlar Vergi sonrası kazançlarda net artış Ek parasal yararlar Parasal Olmayan Yararlar Öğrenciler ve aileleri için yeni bilgi ve kültürel olanakları keşfetmenin sağladığı doyum Dolaylı Yararlar Parasal Her eğitim düzeyinde hâlihazır çalışma seçenekleri Ek gelir nedeniyle mal ve hizmetlerin tüketiminde artış Parasal Olmayan Aile ve çocuk arasındaki kuşaklar arası etki İş doyumu	Eğitimin sonunda eğitimcilere ödenen vergi gelirlerindeki artış Diğer gelirlerdeki artışlar *Çocukların daha iyi eğitilmeleri nedeniyle gelecek kuşakların verimliliklerinin artması sonucunda ortaya çıkan gelir artışı (kuşaklararası etki) *İşsizlerin önceden yaptıkları işlerin program katılımcılarına bırakılması nedeniyle doğan gelir artışı (vakum etkisi ya da dolaylı gelir etkisi) *Vergi yükünün indirilmesinden doğan gelir artışı (Vergi etkileri) *İşçilerin aşamalı verimlilik ve kazançlarından doğan gelir artışı (dolaylı gelir etkisi) *İyi yetişmiş ve becerili işgücünün işverenlerce hazır bulunması *Yakın çevrede yaşayanların yaşam koşullarının gelişmesi

Kaynak: John, Marphet, Alekxander, 1983, 47 (Akt: Kurul, 2013, 176).

Çizelge 2'de eğitimin kişisel ve toplumsal yararları gösterilmektedir. Eğitimin kişisel yararları doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılmış, doğrudan ve dolaylı yararlar ise kendi içerisinde parasal ve parasal olmayan yararlar olarak belirtilmektedir. Toplumsal yararlarında ise vergi gelirlerinde, iyi gelişmiş işgücünde ve verimlilikteki artışlardan söz edilmektedir.

Kamu Harcamaları Kavramı

Kamu kavramını Durmuş (2008, 14), tarihsel gelişmenin ve politik uzlaşmaların bir sonucu olarak görmekte, böylece devleti, ulusal güvenlik ve gönenç devleti ile ilgili, sosyal beklentilerdeki değişikliklere karşılık olarak evrim geçiren bir organ olarak tanımlamaktadır.

İnsanların yaşadıkları toplumlarda iki tür gereksinimleri bulunur. Bunlardan birincisi bireysel, ikincisi toplumsal olandır. Bireysel gereksinimleri onların yaşamlarını sürdürmesini sağlarken diğer taraftan topluma ait olma, toplumda kabul görme, sorumluluk alma, toplum içinde başarılı olma, belli bir konuma gelme ve diğer insanlarla birlikte yaşama gibi beklentileri bulunur. Toplumsal yaşamın sürdürülebilmesi için ortak hizmetlerin kamu tarafından bireylerin gereksinimlerini karşılamaya dönük düzenlemeler olmalıdır.

Belli bir düzen içinde kamu hizmetlerini devlet yürütür. Kamusal hizmetlerin yürütülebilmesi için devlet gelirlerinden belli oranda harcama yapar.

Kamu harcamaları klasik kuram, Keynesyen kuram ve monetarist kuram olmak üzere üç ekonomi kuramı çerçevesinde incelenebilir.

Klasik kurama göre piyasa düzenleyicidir; bir bunalım durumunda piyasa normalleştiricidir (Dobb, 1992, 364). Tam rekabet, ücret ve faiz esnekliği varsayımları gerçekleştiği takdirde ekonomi kendiliğinden ve sürekli olarak tam istihdama ulaşacak, üretilen her mal satılacak ve fiyatlar genel istikrarını koruyacaktır (Ataç, 1999, 6). Klasik kuramcılar, devleti üreten değil, tüketen bir örgüt gibi görmüşlerdir. Klasikler devlet harcamalarının sonuçta gelir yaratıcı bir yetkiye sahip olduğunu gözden uzak tutmuşlardır (Nadaroğlu, 1992, 139). Klasik kuramda, jandarma devlet anlayışı doğrultusunda devlet faaliyetleri en alt düzeyde ön görülmüştür. Bu bağlamda da kamu harcamalarının mümkün olduğunca kısılması iktisadi rasyonellik ilkesi olarak kabul edilmiştir (Sönmez, 1987, 5).

1929 yılında yaşanan ekonomik bunalım klasik kurama olan güveni derinden sarsmış, kamu harcamalarını artıran, devletin ekonomiye müdahale ettiği yeni bir kuram olan Keynesyen kuram ortaya çıkmıştır.

Keynes, ekonominin kendiliğinden tam istihdam düzeyinde dengede bulunacağını reddeden teorisiyle Klasik ve Neo-Klasik okulların adeta tabulaştırdığı ilkeleri yıkmış, iktisatta yeni ufuklar açan bir gelişmenin kaynağı olmuştur (Kazgan, 2002, 220). Keynesyen kuramda Keynes'e dek yalnızca vergisel değişiklikler teorik ve pratik çalışmalara konu olmuşken, artık kamu harcamaları çoğaltan etkisinin ortaya konulmasıyla, kamu yatırımları ve harcamaları, bağlı olarak bütçe açığı politikasının etkileri ve sonuçları incelenmeye başlanmıştır (Sönmez, 1987, 47). Keynesyen kuramla birlikte devletin ekonomiye müdahalesi ile kamunun sunduğu hizmetler giderek artmıştır.

"Klasik kuramın tam aksine Keynesyen kuramda devletin hazinesi bir havuz değil, süzgeçtir; bütün kamu gelirleri süzgeçten süzülerek girer, bütün kamu giderleri süzülerek hazineden çıkar, sonunda hazinede hiçbir şey kalmaz" (Türk, 2002, 11).

1970'li yıllarla birlikte sermaye kesiminin kâr payları düşmüş, imalat sanayii fiyatları yükselmiştir. Bu durum Keynesyen kuramı derinden etkilemiştir. Bu etki sonrası Friedman ve birlikte hareket ettiği birçok ekonomist Keynesyen kuramı şiddetli bir şekilde eleştirmişler ve parasalcı (monetarist) kuramı savunmuşlardır.

Friedman'ın (1962, 299) ortaya attığı bu kurama göre, bazı alanlarda piyasa başarısızlıkları devlet müdahalesini gerektirmekle birlikte, iktidar ve bürokrasinin doğası, devlet müdahalesini serbest piyasa sistemine göre olumsuz bir seçenek yapar. Devlet müdahalesi hem bireylerin serbest piyasada kişisel çıkarlarını gerçekleştirmesine engel olduğunu, hem de çoğu kez başarısız kaldığını belirtmektedir.

Monetarist kuramla birlikte, 1929 büyük bunalım öncesi popüler olan klasik kurama dönüş olduğu söylenebilir. Çünkü bu kurama göre devletin ekonomiye müdahale etmemesi, kamu harcamalarının olabildiğince azaltılmasını gerektirmektedir. Klasik ve modern görüşte kamu harcamalarının

analizi yapıldıktan sonra, kamu harcamalarının tanımını yapmakta yarar bulunmaktadır.

Kamu harcamaları genellikle klasik ve modern maliye anlayışı biçiminde iki türlü tanımlanmaktadır. Türk'e (1999,25) göre klasik maliyeciler kamu harcamalarını, kamu makamlarının toplumsal gereksinmeleri karşılamak üzere, belirli usullere uyarak yaptıkları parasal harcamalar olarak tanımlamaktadır. Burada kamu makamları ile devlet, il özel idareleri, yerel yönetimler, kamu kurumları, katma bütçeli kuruluşlar ve kamuya ait fonları yöneten kuruluşlar ifade edilmektedir. Toplumsal gereksinimler, toplumun bireyleri tarafından kullanılan ve piyasa tarafından karşılanamayan, kamu tarafından karşılanması zorunlu olan hizmetleri ifade etmektedir. Bütçeye konulan ödeneklerin ayrıldıkları amaca uygun biçimde harcanması gerekmektedir.

Modern maliyecilere göre kamu harcamaları, kamu makamlarının toplumsal gereksinmeleri karşılamak ve/veya ekonomik ve sosyal yaşama müdahalede bulunmak üzere, belirli usullere uyarak yaptıkları parasal harcamalar olarak tanımlanmaktadır (Türk, 1999, 27). Kamu harcamaları ekonomik ve sosyal yaşama müdahale ile etkinliklerin yönünü değiştirmek, yoğunluğunu artırmak veya azaltmak olarak ifade edilebilir.

Kamu harcamaları, kamu kurumlarının toplumun gereksinmelerini karşılamak ve/veya ekonomik yaşamı etkilemek üzere belirli kurallara göre yaptıkları harcamalardır (Kurul, 2013, 237). Bulutoğlu (2008, 195) ise, kamu harcamalarını devletin ulusal ve yerel bütçe harcamaları olarak tanımlamakta, siyasal bir organın kamu hizmetleri için topladığı vergiler ve sağladığı diğer kaynakları bütçe belgesi ile ödenek ayırarak yaptığı giderlerin tümünü kamu harcaması olarak ifade etmektedir.

Tüm tanımlamalardan yola çıkılarak ortak noktalarla kamu harcamalarını, toplumsal gereksinimler, kamu makamları ve belirli kurallara dayalı olarak yapılan parasal harcamalar olarak ifade etmek mümkündür.

> Devletin işlevlerinin artması ve ekonomik yaşamda etkin rol alması ile kamu harcamaları artmıştır. Toplumsal refah programlarının uygulanması devletin işlevlerini çeşitlendirmiş; klasik görev anlayışındaki iç ve dış güvenliği sağlamak ve yurttaşa adalet dağıtmak görevleri yanında sosyal devlet olmanın gereği duyulmuştur. Ancak son yıllarda kamu harcamalarının azaltılması isteminin ardında, devleti klasik işlevlerine döndürmek

> ve böylece sosyal devletin toplumsal refah programlarını azaltmak yönünde sistemli çabalar gözlenmektedir (Kurul, 2013, 238).

Kamu harcamaları geniş ve dar harcamalar olarak ikiye ayrılır.

Geniş Anlamda Kamu Harcaması

Tüm özel kesim ve kamunun yapmış olduğu harcamaları içine alan bu kavram, kamusal gereksinimleri karşılamak amacıyla devletçe ve özel kesimce yapılan işlerin tamamının maliyetini karşılayan harcamalar olarak ifade edilebilir.

> Geniş anlamda kamu harcamaları ekonomik tanım olarak kabul edilir. Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin para ve mal olarak doğrudan doğruya yaptığı harcamalar yanında, kamu hizmetlerinin görülmesi amacıyla diğer kuruluşların yaptıkları harcamaları da içine alır. Yani merkezi idare harcamalarına ek olarak yerel yönetim, devletin iktisadi girişimleri ve sosyal güvenlik hizmetleri için gerçekleştirilen harcamalardır (Çelik, 2010).

Dar Anlamda Kamu Harcaması

Eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi hizmetler tüm toplumu ilgilendirdiği için dar anlamda kamu harcamalarına girer.

> Dar anlamda kamu harcaması, merkezi idare tarafından gerçekleştirilen kamusal hizmetler için yapılan harcamalar veya klâsik maliye anlayışını yansıtan görüşlerin ifadesi olarak değerlendirilmektedir. Bu tanımlar harcamayı yapanın hukukî kişiliğine bağlandığından "hukuki tanım" olarak nitelendirilmektedir. Merkezi devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin toplumsal gereksinimleri karşılamak üzere belli usullere uyarak doğrudan doğruya yaptıkları parasal harcamaları içine alır (Çelik, 2010**).**

Kamu Harcamalarının Sınıflandırılması

Kamu harcamalarının sınıflandırılmasında ekonomik çözümlemenin yapılması açısından hangi değişkenlerin ele alındığının incelenmesi yararlı olacaktır. Türk (1999,46) bu sınıflandırmayı "işlevsel ve ekonomik sınıflandırma" olarak ele almaktadır. Türk (1999, 45) "aynı nitelikteki kamu harcamalarının diğerlerinden ayrılarak, gruplar haline getirilmesi, sınıflara ayrılması" olarak tanımlamaktadır.

Kamu ya da bütçe harcamaları kamu hizmetlerinin üretimi ve gelir aktarımları için yapılır. Kamu harcaması bütçeden verilen ve piyasa dışı yoldan sağlanmış olan kamu gelirine dayanır. Kamu harcamaları gördükleri

hizmete göre işlevsel olarak, kaynakları kullanma şekline göre de ekonomik olarak sınıflanır. İşlevsel sınıflama, harcamaların ürettikleri hizmetlerin türlerine göre yapılır (savunma, sağlık, eğitim gibi). Ekonomik sınıflama ise harcamaları cari (tüketim), yatırım (sermaye) transfer (gelir aktarması) kümelerine ayırır. Kimi cari nitelikteki harcamalar, gelecek döneme de kalıcı yararlar yarattığından sermaye harcamalarına benzer (Bulutoğlu,2008,212).

Bu çalışmada ekonomik sınıflama içerisinde yer alan cari (tüketim), yatırım (sermaye) transfer (gelir aktarması) harcamaları ele alınacaktır.

Cari Harcamalar

Her yıl tekrarlanarak yapılan tüketim harcamalarını cari harcamalar olarak tanımlayan Öner (1994, 244), bu harcamaları "sermaye teşkilinden çok devletçe yerine getirilmesi zorunlu olan hizmetler karşılığında yapılan harcamalar" olarak ifade etmektedir. Türel (1999, 29) ise cari sözcüğünün tüketimi belirttiğini, kamu cari harcamaları ile özel tüketim harcamalarının farklı olduğunu ve kamu cari harcamalarının toplumda sosyal altyapıyı oluşturduğunu, kamu örgütünün yasama-yürütme-yargı ile ekonominin işleyişi ve toplumun ayakta kalabilmesi için gerekli soysal ve yönetsel altyapıyı oluşturduğunu belirtmiştir.

Cari harcamalar, harcamaların yapıldığı dönemde gayri safi milli hasılaya katkı sağlayan harcamalardır. Bu harcamalar, ekonominin varolan üretim yeteneğini kullanmak amacıyla gerekli mal ve hizmetlerin satın alınmasına yönelik yapılmaktadır. Bu nedenle de, harcamaların çoğunluğunu personel harcamaları, kalan bölümünü ise dayanıklı olmayan mal ve hizmetlere yapılan harcamalar oluşturur.

Cari harcamalar bütçe içinde, personel harcamaları ve diğer cari olarak iki tür olarak yer almaktadır.

Cari ve yatırım harcamaları sınıflandırması hemen hemen bütün ülkelerin kamu harcamaları sınıflandırmasında yer almaktadır. Bu sınıflandırma kamu harcamalarının tüketim veya üretim için kullanılması esasına dayanır.

Cari harcamalar genel yönetimin gerektirdiği ve sermaye mallarına ayrılmış olan harcamalardır. Nitelikleri nedeniyle cari harcamalar her yıl tekrar

edilirler, yararları kullanıldıkları yıl içinde tükenir. Bu harcamalar tüketime yöneliktir, bu sebepten tüketim dengesi ile ilişkilidir ve genellikle milli gelirin kullanılışını belirtmektedir (Gürsoy, 1980, 122). Cari harcamalar devletin işleyişini sağlayan harcamalardır. Devletin ödediği maaşlar, yolluklar, harcırahlar, kırtasiye malzemeleri, ödediği kiralar, su, elektrik faturaları, cari harcamalar içinde yer almaktadır. Cari harcamalar mal ve hizmet satın almaya yönelik harcamalar olduklarından ekonomide istem-sunum dengesini sağlarlar, ekonominin makro dengelerini etkilerler. Cari harcamalar doğrudan doğruya ekonomide tüketim düzeyini etkilediklerinden, yatırım mallarına olan istem tüketim mallarına karşı istemden ortaya çıktığından, cari harcama artışlarının ekonomide yatırım harcamalarını da artırabileceği söylenebilir (Türk,1999, 61).

Ataç (1999, 34) ise cari harcamaların yeterli düzeyde gerçekleşmemesi durumunda, üretimdeki nitelik kaybı, eğitim, sağlık, araştırma gibi beşeri sermaye harcamaları düşünüldüğünde, uzun dönemde, ekonominin gelişimini engelleyen etmenlerin oluşumuna katkıda bulunabileceğini belirtmektedir.

Cari harcamalar azaldığında toplumsal ve ekonomik verimin azalacağı, sosyal yönden türlü bunalımlar yaşayan bir toplumla karşı karşıya kalınabileceği söylenebilir.

> Cari harcamalar içinde yer alsalar da milli eğitim, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, insan üzerine yapılan yatırım niteliğinde ve iktisadi gelişme ile ilgilidir. Kalkınma (ya da iktisadi gelişme) carileri adını alan bu harcama sınıfı ülkenin üretim gücüne katkısı inkâr edilemeyecek kadar açık olan, yararları da genellikle bir yılı aşan fakat çoğunlukla, maddi sermaye malı üretimine yönelik olmadıklarından cari harcama sayılan harcamalardır (Uluatam, 1999, 231).

Kamu eğitim harcamaları içerisinde oldukça önemli bir yer tutan cari harcamaların eğitimde verimliliği artıran bir etken olduğu ifade edilebilir.

Özcan (2010, 36) eğitimde cari harcamaları her yıl için planlanan, hizmet üretimine yönelik olarak, çalışanların ücretleri ve eğitim kurumlarının küçük onarımları, enerji, iletişim, kitap ve kırtasiye, ders araçlarının giderleri ile öğrencilere verilen burs, yemek, ulaşım giderleri ve sosyo kültürel etkinliklere yönelik harcamaları kapsayan harcamalar olarak tanımlamaktadır.

Yatırım Harcamaları

Erginay, (1985: 70) yatırım harcamalarını, üretim araçlarının yardımıyla üretimi artırmak amacıyla yapılan, verimliliği artıran ve yararı birden çok yıla yayılan dayanıklı mallar için yapılan harcamalar olarak tanımlamaktadır.

> Ekonomik açıdan genel yatırım tanımlarının başında "belli bir dönemde üretilen ve ithal edilen malların o dönemde tüketilmeyen ve ihraç edilmeyen kısmı" gelmektedir. Dikkat edilirse, bu tanım toplam yatırım tanımı olup, hem gayrisafi sabit sermaye oluşumlarını hem de stok değişimlerini içermektedir (Yılmaz ve Yılmaz, 1997, 1).

Yatırım harcamaları ekonominin üretimini doğrudan arttırıcı nitelikteki harcamalardır. Bu harcamalar, her dönemde, gayri safi hasılaya katkı sağlayan kamunun sermaye stoku birikimine de yol açmaktadır. Yatırım harcamaları bütçe tekniğinde makine, teçhizat ve taşıt alımları ile yapı tesis ve büyük onarım giderlerini ifade etmektedir.

Yatırım harcamaları, eğitimde uzun yıllar kullanılabilecek dayanıklı malları satın almak için yapılan harcamalardır. Bunlar, okul binaları ve sosyal tesisler, makine ve teçhizatlar ile demirbaş alımları ve bunların ömrünü uzatan büyük onarımlara yapılan harcamadır (Çelebier (1985, 7). Yatırım harcamasını, (Özcan, 2010, 36) ekonominin üretim gücünü doğrudan artıran, sermaye mallarına ilaveler veya mal stoklarında artma sonucunu doğuran, yararı yapıldığı dönemle sınırlı kalmayıp gelecek dönemlere de yansıyan harcamalar olarak tanımlamaktadır.

Yılmaz ve Yılmaz (1997, 1) ekonomi literatüründe sabit sermaye yatırımlarını genel olarak a) mevcut makine ve teçhizata ilaveler, b) mevcut bina, yol, baraj vb. inşaata ilaveler, şeklinde ikiye ayırmaktadır. Aynı ayrımı donatım ve inşaat şeklinde de belirtmektedir.

Transfer Harcamaları

Reel harcamalar ve transfer harcamaları ayrımında tam bir kavram birliği yoktur. Reel harcamalar kavramının yerine gerçek harcamalar, faktör harcamaları, efektif harcamalar ve mal ve hizmet alım harcamaları gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Kavramlar ne olursa olsun bu ayrımın esası kamu harcamalarının mal ve hizmet alımlarında kullanılıp kullanılmadığıdır.

Eğitimde yapılan transfer harcamaları burslar, yemek yardımları, yurt destekleri, hizmet alımları gibi harcamalardır. Devletin cari ve yatırım harcamaları dışında kalan diğer harcamaları transfer harcamaları olarak ifade edilmektedir.

> Transfer harcamaları, cari ve yatırım harcaması kapsamına girmeyen ve parasal kaynakların bir kısmının belli kurum ve kişilere aktarımını ifade eder. Buna göre devlet bütçesinden okullara hazine yardımı adı altında yapılan harcamalarla, öğrencilere burs, yemek yardımı gibi adlar altında yapılan harcamalar, transfer harcamaları kapsamına girer (Özcan, 2009).

Eğitim Harcamaları

Eğitim harcamaları, eğitimin planlama, yatırım ve üretim sürecini gerçekleştirmek için kullanılan parasal kaynakların tümüdür (Bircan, 1988, 1). Âdem (1993, 94) ise eğitim harcamalarını, genel ve özel (katma) bütçeli dairelerin, özel kesim ve kamu iktisadi kuruluşları bütçelerinden eğitim hizmetlerine yapılan tüm harcamalar olarak tanımlamaktadır.

Yılmaz, (2006, 34) eğitim harcamalarını istikrar programları uygulamasında büyüme ile ilişkisi beşeri sermayenin ne şekilde değerlendiği ve piyasa mekanizması ile kurulmakta olduğunu, insan sermayesi kuramının kullandığı temel yaklaşımın artık öğe kavramı olduğunu ve bu yaklaşıma göre toplam üretim düzeyindeki artışın, üretim faktörlerindeki artışın üstünde gerçekleşmesi sonucu, aradaki açıklanamayan farkın önemli bir kısmı işgücünün eğitimindeki artıştan kaynaklandığını belirtmektedir.

Türkiye'de eğitim harcamalarının kaynak, finansman ve hizmet sunumu açısından değerlendirilmesi Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3. Kaynak, Finansman ve Hizmet Sunumu Açısından Türkiye'de Eğitim Harcamaları

<table>
<tr><th>Kaynak Sağlayanlar</th><th>Finansman Sağlayanlar</th><th>Hizmeti Sunanlar</th></tr>
<tr><td rowspan="6">I. Kamu Fonları
• Merkezi yönetim
• Yerel yönetimler
• Diğer kamu</td><td rowspan="6">I. Genel Yönetim
A. Merkezi Yönetim
• Milli Eğitim Bak.
• Üniversiteler
• Döner Sermayeler
• Diğer Bakanlıklar ve fonlar gibi
A. Yerel Yönetimler
• Belediyeler
• İl Özel İdareleri
C. Diğer
• Sosyal Güv. Kur. gibi</td><td>I. Okul Öncesi Eğitim Kur.
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>II. İlköğretim Kurumları
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>III. Ortaöğretim Kur.
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>IV. Üniversiteler
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>V. Yaygın Eğitim
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>VI. Özel Eğitim Okulları
A. Kamu
B. Özel</td></tr>
<tr><td>II. Özel Fonlar
• Hane halkları
• Özel kurumlar
• Vakıf, fon ve dernek gibi kar amacı olmayan kurumlar</td><td>II. Özel Sektör
• Vakıf, Fonlar
• Özel Kurumlar
• Hane halklarının kendi bütçesi (ceplerinden yapılan)</td><td></td></tr>
<tr><td>III. Uluslararası Kaynaklar</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Kaynak: Yılmaz, 2006, 222.

Çizelge 3'te Türkiye'de eğitim harcamalarının kaynak, finansman ve hizmet sunumu açısından değerlendirilmesi görülmektedir. Kaynağı sağlayanlar kamu kaynakları ve özel kaynaklar olarak ikiye ayrılmış, kamu kaynakları merkezi yönetim, yerel yönetimler ve diğer kamu kuruluşları, özel kaynaklar ise hane halkı, özel kurumlar ve vakıflar olarak belirtilmektedir. Türkiye'de son yıllarda kamu kaynakları azaltılırken özel kaynakların eğitim yatırım harcamalarına katkısı giderek artmaktadır.

Beşeri sermayeyi geliştirmek, ekonomik büyüme ve kişi başına düşen gelir artışı ve gelir dağılımının düzelmesi için eğitime daha fazla kaynak ayrılması gerekmektedir.

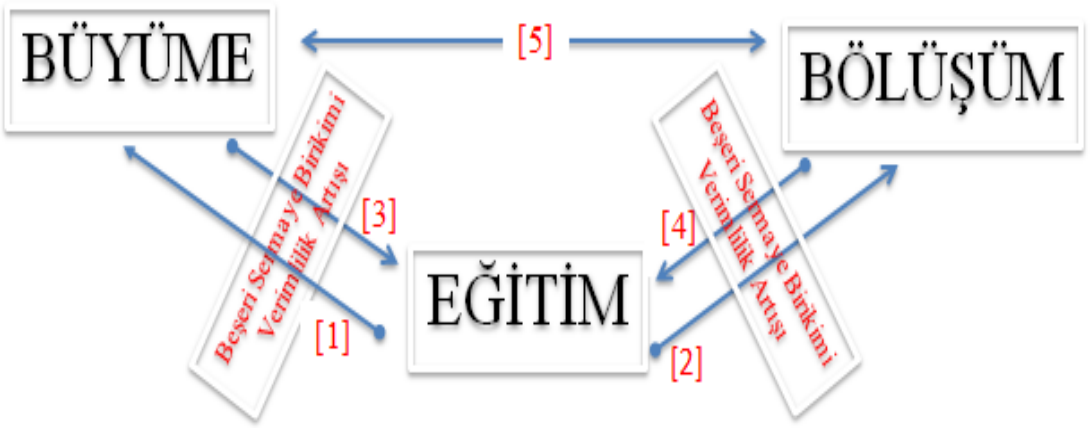

Şekil 1. Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı Arasındaki İlişki.
Kaynak: Yardımcıoğlu, 2012.

Karadeniz vd. (2007,47) "eğitim düzeyi ve beşeri sermayeye yapılan yatırımlar ile ekonomik büyüme, bireysel gelir düzeyi ve gelir dağılımı arasında da karşılıklı ilişkinin varlığını" belirtmektedir. Eğitim yatırımları bir yandan bireye yarar sağlarken diğer yandan topluma da sosyal yarar sağlamaktadır. Devletin, toplumsal yararın yüksek düzeyde gerçekleştiği eğitim alanına kamusal yatırımlar yaparak finansmanını sağlaması gerekmektedir. Özel kesimin yapacağı eğitim yatırım harcamalarının toplumsal yararı yüksek olmayabilir. Çünkü özel kesim, toplumsal yarardan çok kendi yararını ön plana çıkarabilir.

Eğitimin Dışsallıkları

Durmuş (2008, 195) dışsallığı, bir bireyin tüketimi, davranışı ya da bir firmanın üretiminin diğer bireyleri ve/ veya çevreyi olumlu ya da olumsuz olarak etkilemesi olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle, özel piyasalarda satılan çok sayıda mal, alıcısının dışındaki insanları da etkiler. Yani ortaya çıkan sosyal maliyet ve/veya sosyal yarar, satın alan kişinin özel maliyet ve/veya yararından büyük olabilir ve bu farklılık malın fiyatına, değerine dahil edilmez. Yani dışsallıklar söz konusu olduğunda mal ve hizmetlerin özel değerleri ile sosyal değerlerinin farklılaştığını belirtmektedir.

Yukarıda belirtilen tanıma uygun olarak eğitim hizmetlerinin maliyeti (parasal değeri), sosyal yararı daha fazla olduğundan kamu tarafından finanse edilir. Ünal (1996, 212) eğitimin en geniş ölçüde dışsallıklarını aşağıdaki gibi sıralamaktadır:

1. Etkili demokrasi ve demokratik kurumlar (Eğitim düzeyi yüksek olanların yeterli sayıda olmadığı durumlarda, eğitim düzeyi düşük olanların seçimleri etkili olmakta, demokrasi ve demokratik kurumlar yeterince işlevini yerine getirememektedir).
2. Verimli piyasalar yoluyla, teknik değişmeye uyumun sağlanması. (Teknolojik değişimler verimlilik açısından değil, daha çok tüketimi artırma odaklı olarak toplum yaşantısında yer almaktadır).
3. Suçluluk oranının düşmesi, ceza sistemi ile ilgili harcamaların düşmesi. (Suç ve eğitim ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar (Kızmaz, 2004), üniversite mezunu olanların % 1,6 oranında suç işlediğini ortaya koymaktadır, bu durum eğitimin suçluluk oranını azalttığını göstermektedir).
4. Sermaye piyasasındaki aksaklıkların azalmasını sağlar.
5. Toplumun ve devlet kuruluşlarının sunduğu kamu hizmetinin, gönüllü hizmetlerin ve yardım hizmetlerinin artması.
6. Eğitim kurumlarının, sundukları çocuk bakımı ve benzeri hizmetlerle annelerin çalışmalarını kolaylaştırmaları, sürücülere verilen eğitimle kazaların azaltılması. (TÜİK'in yaptığı "İstatistiklerle Kadın 2012" araştırmasında, kadınların işgücüne katılım oranı % 29,5 olarak bulunmuştur. Bu durum her üç kadından ikisinin işsiz kaldığını göstermektedir, 4+4+4 yasasıyla birlikte okulöncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamından çıkarılmış olup bu durum, kadınların işgücüne katılımının önünde engel oluşturmaktadır).

Dışsallıklar olumlu ve olumsuz olarak ortaya çıkabilirler. Yukarıda sayılan eğitimin olumlu dışsallıklarıdır. Özellikle baskıcı devletlerde insanların eğitimle özgür düşünceye sahip olması ya da antidemokratik, tutucu düşüncelerle yetişmesi sonucunda toplumsal kurallara uymama gibi olumsuzluklar olabilir. Bu yüzden genellikle baskıcı rejimler eğitimin temel bileşenlerinden okulları ve öğretmenleri iş başında denetlerler.

Eğitim Yatırımları

Tunç (1993) eğitim yatırımlarını, insanların niteliklerini arttırarak bireysel, sosyal ve dışsal yarar sağlamakta ve aynı zamanda diğer sektörlerin gelişimine de katkıda bulunarak teknolojik gelişme düzeyinin belirleyici olduğunu belirtmektedir.

Âdem (2000) eğitimi, ekonomik bir mal olarak tanımlamakta ve diğer mallara oranla farklı özelliklere sahip olması nedeniyle kamu ekonomisinde "yarı kamusal mal" ya da "karma mal" olarak adlandırmaktadır.

Eğitim yatırımlarında, inşaat hizmetleri ve donatım hizmetleri eğitimin tüm topluma eşit olarak sunulmasında önemli bir yer tutmaktadır.

> Kamu hizmeti; devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler olarak tanımlanır. Toplumsal yaşamın zorunlu gereksinimlerini karşılayan hizmetler, nitelikleri gereği kamu hizmeti olarak kabul edilir. Düzenlilik, süreklilik, kâr amacı gütmeme kamu hizmetinin önemli öğelerini oluşturur (Özmen, 2010).

Kamunun eğitime yaptığı yatırımlarda kâr amacı güdülmemektedir. Hem toplumsal yaşamı düzenlemesinden hem de bireylerin gelişmesiyle ülkenin kalkınmasında önemli bir işlevi yerine getirmesinden dolayı eğitim yatırımlarını devletin yapması gerekmektedir.

> Eğitimin finansmanında piyasa başarısızlığı olduğu ve bu nedenle de devletin rol üstlenmesi gerektiği konusunda, iktisatçıların genellikle aynı bakış açısına sahip olduğu söylenebilir. Ancak, neo-klasik iktisat görüşünü savunan iktisatçılar konuyu daha çok birey açısından ele almakta ve bireylerin eğitimden sağlayacakları özel yararı gerçekleştirmelerinin önündeki finansman sorununu çözecek düzeyde bir kamusal finansmanın üzerinde durmaktadırlar. Oysa sorun sadece, bireylerin eğitimden potansiyel yararı elde edebilmeleri için gereken finansmanı sağlamadaki piyasa başarısızlığı değildir. Eğitim sadece özel yarar sağlamamaktadır. Hesaplanması büyük zorluklar göstermekte ancak ciddi boyutlarda olduğu yadsınamayacak düzeyde toplumsal yarar da sağlamaktadır. Eğitim ve yetiştirimin yol açtığı olumlu dışsallıkların düzeyinin saptanmasındaki zorluklar, eğitim ve yetiştirmenin kamusal yararının ne kadar önemli olduğunun anlaşılmasında hep bir engel oluşturmuştur. Ancak, eğitim hizmetleri özellikle gelişmekte olan ülkelerde kamusal mal niteliğine çok yaklaşmaktadır. Eğitimin topluma yaygınlaştırılması, bilgisizlikten kaynaklanan kötü kaynak

> kullanımını azaltmaktan, toplumun geleceği olan çocukların çok daha iyi yetiştirilebilmesine kadar birçok olumlu etkiye sahiptir (Tuncer, 2013).

Eğitim yatırım kavramı bu çalışmada sabit sermaye yatırımları olarak ele alınmıştır.

Türkiye'de Eğitim Finansmanı

Karakütük, (2001).Türkiye'de eğitim finansmanını, cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte eğitim finansmanı konusunda sıkıntıların yaşandığını, cumhuriyetin başlangıç yıllarından planlı döneme kadar geçen sürede, sıkıntıları aşmak için halkın eğitim finansmanına katılımını öngören birtakım düzenlemelere yer verildiğini belirtmektedir.

Kuruluş yıllarında özellikle okuma yazma sorununu aşmak amacıyla ilkokul eğitimine ve yetişmiş işgücü gereksinimini karşılamak amacıyla da yetişkin eğitimine önem verilmiş, finansmanı da devlet tarafından karşılanmıştır. Elbette bu dönem içerisinde ümmetten ulusa dönüşmede eğitimin önemi yadsınamaz.

> Cumhuriyet Dönemi'ndeki eğitim finansmanı, eğitim harcamalarının büyüklüğünün bütçeye oranı incelenecek olursa; 1921 yılında 390.412 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı harcamaları, 1943 yılında 53.425.116 TL'ye, 1960 yılında da 919.578.000 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı harcamalarının devletin genel bütçe giderleri içindeki oranı ise 1921 yılında % 0.7, 1922 yılında % 1.5, 1923 yılında % 2.9 iken, 1924 yılında % 4.7 olmuştur. 1944 yılına kadar % 3.5 ile % 6.3 arasında değişen bu oran, 1946 yılında % 10.0'a ulaşmıştır. 1947 yılında % 6.2'ye düşen bu oran, izleyen yıllarda önceki dönemlerden göreli olarak daha yüksek bir düzeyde (genellikle % 11.0 dolayında) gerçekleşmiştir. 1960 yılında ise % 12.6'ya yükselmiştir. (Karakütük, 2001).

Türkiye'de başta ilköğretim olmak üzere, orta ve yükseköğretimin finansmanının öteden beri devletçe finanse edilmesi, geleneksel bir uygulama olarak kabul görmüştür (Yolcu,2013, 227-246). Özellikle 1980 yılına kadar bu algı uygulamalarda da karşılığını bulmuştur. Ancak 24 Ocak 1980 ekonomik kararlarıyla birlikte devletin eğitimin finansmanını karşılama algısı değişmeye başlamıştır.

> Eğitimde nitelik algısı bir dizi piyasa yanlısı değişkenle ilişkilendirilerek kamu ve özel okullar arasındaki nitelik farklılığına dikkat çekilmiştir. Bunun sonucunda özel okulların lehine olan bir

> nitelik algısı geliştirilmiştir. Dolayısıyla, aileler kamu ve özel okullar arasında bir seçim yapmak durumu ile karşı karşıya bırakılmıştır. Bir yandan varsıl kesimin, özel okulların çocukların insan sermayelerine bir kamu okulunun yapacağı katkıdan daha fazlasını yapacağı beklentisi, bir yandan özel-tüzel kişilerin özel okul işletmeciliğini kârlı bir yatırım alanı olarak görmesi, 1980'lerden sonra, bu okulların Türkiye eğitim sistemi içindeki yerinin genişlemesine yol açmıştır. Bu gelişmeler üzerinde, özel-tüzel kişilerin özel okul açması için devlet tarafından uygulanan bedava arsa tahsisi, vergi indirimleri gibi özendirmelerin de önemli rol oynadığını belirtmek gerekir. Varsıl kesim dışında kalan geniş halk kitlelerinin okulların işleyişine gönüllü katılmalarını sağlayan düzenleme ve uygulamalara yer verilmiştir. Böylece geniş halk kitleleri, ödedikleri vergiler dışında, çocuklarının daha nitelikli eğitim alması için daha fazla fedakarlık yapmaya özendirilmiştir. Burada, öncelikle belirtilmesi gereken Türkiye'de kamu okullarına yönelik gönüllü desteklerin yeni bir olgu olmadığıdır. Öteden beri ailelerin okul ders araç ve gereçlerini alma, bağış yapma gibi gönüllü desteklerinin yanı sıra okulda gelir getirici etkinliklerde yer aldıkları bilinmektedir. Bunun daha önceki gönüllülük uygulamalarından farkı, geniş halk kitlelerinin, bu hizmetten "yararlanan" ya da "kullanan" kişiler olmaktan çıkarılarak birer müşteri haline getirilmesidir (Yolcu, 2013, 227-246).

Anayasal ve yasal metinlerde Türkiye'de eğitim finansman politikalarını belirleyen temel dayanaklar yer almaktadır. Kurul (2013, 296) Türkiye'de finansman kaynaklarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Devlet gelirlerinin belli bir oranı,
- İl özel idare bütçeleri yıllık gelirlerinin belli bir oranı (12 Kasım 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun ile "yirmi dokuz ilde, il özel idareleri, köyler ve belde belediyeleri" kaldırılmıştır).
- Belediye gelirlerinin belli bir oranı,
- Yıllık köy bütçeleri gelirlerinin belli bir oranı,
- Eğitimden yararlananların ödeyeceği katkı payları ve harçlar,
- Mesleki eğitimde işverenlerin sağladığı fonlar,
- Okul düzeyinde yaratılan diğer parasal kaynaklar,
- Dış krediler,
- Diğer gelirler.

Kamunun sağladığı eğitim finansman kaynakları bireylerin sağladığı finansmandan daha fazla olduğu görülmekle birlikte, neoliberal dönüşüm

politikalarını yaşama geçirmek ve eğitim finansmanını kullananlara ödetmek için yeni yasa ve yönetmelikler çıkarılarak yürürlüğe konulmuştur.

- 31.05.2005 tarih ve 25831 Sayılı Resmi Gazete' de Okul-Aile Birliği yönetmeliği,
- 13.08.2005 tarih ve 29905 Sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Öğretmenlik Kariyer Basamaklarında Yükselme Yönetmeliği,
- 8.2.2007 tarih ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası ve 20 Mart 2012 tarih ve 28239 Sayılı Resmi Gazete' de yayınlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları yönetmeliği,
- 11.10.2011/662 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 02.11.2011 tarih ve 28103 sayılı resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname,
- 30.03.2012 tarih ve 6287 sayılı " İlköğretim ve Eğitim Yasası ile Bazı Yasalarda Değişiklik Yapılmasına Dair Yasa" çıkarılmıştır.
- 31/12/2013 tarih ve Ocak 2014/2676 Tebliğler Dergisi'nde Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi Yönergesi yayınlanmıştır.

Yukarıda adı geçen yasa ve yönetmeliklerle, yurttaşların eğitime katkısının artırılması hedeflenmiş, eğitim hizmetinin kamu finansmanı ile sağlanacağına ilişkin hüküm kaldırılmış, Millî Eğitim Bakanlığı'nın amaçları, küreselleşmeci ve neoliberal bir çerçeve ile temellendirilmiştir.

BÖLÜM III
YÖNTEM

Bu başlık altında araştırma yaklaşımı, çalışma grubu, verilerin toplanması ve araştırma süreciyle ilgili diğer aşamalara ilişkin bilgi verilmiştir.

Araştırma Yaklaşımı

Türkiye'de Cumhuriyet döneminden bu yana devletin eğitime yaptığı yatırım harcamalarının çözümlenmesi amacıyla, geçmişte tutulan yazılı belge ve istatistiklere başvurularak gerçekleştirilen bu araştırma, varolanı betimlemeyi amaçladığından betimsel/tarihsel çözümleme modelindedir. Betimsel/tarihsel modeller, geçmiş zaman içinde meydana gelmiş olay ve olguların araştırmasında ya da bir sorunun geçmişle olan ilişkisi yönünden incelenmesinde kullanılan yöntemdir. Tarihi araştırma, gerçeği bulmak, başka bir deyişle, bilgi üretmek için geçmişin eleştirel bir gözle incelenmesi, çözümlenmesi ve yorumlanması sürecidir (Mayring, 2000, 143-148).

Nitel araştırmaların amacı araştırma nesnesine bütüncül ve derinlemesine bakmak, onu karmaşıklık içinde incelemek ve bağlamı içinde anlamaktır. Nitel araştırmalar, bağlama ve sürece, yaşanan deneyime ve yerel olana duyarlıdır. Nicel araştırmalar ise, gerçekliği değişkenler ve değişkenler arasındaki ilişkiler açısından kavramsallaştırır (Punch, 2005, 183-228). Son yıllarda toplumsal gerçekliği daha iyi ortaya koyabilmek için izlenen ve giderek yaygınlaşan nitel araştırma yöntemi bu araştırmada da benimsenmiştir.

Araştırmada, belge çözümlemesi yöntemi kullanılmıştır. Belge çözümlemesi, araştırma sorununun seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olur (Karasar, 2005).

Belge çözümlemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin çözümlemesini kapsar. Belge çözümlemesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir (Madge, 1965, 75). Belgelerin varlığı kadar, onlardan yararlanmak da önemlidir. Belge çözümlemesi, tarihçilerin, antropologların ve dilbilimcilerin kullandığı bir yöntem olarak bilinmektedir. Aksine sosyologlar, eğitim bilimciler

ve psikologlar da belge çözümlemesini kullanarak önemli sonuçlara ulaşmışlardır. 1930 ve 1950 arasında belge çözümlemesi sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılırken, 1960 ve 1970'lerde bu araştırma yöntemi sosyal bilimlerde önemli ölçüde geri planda kalmıştır (Forster, 1994). Bu dönemde sosyal bilimler çalışma alanlarına pozitivizmin egemen olmasının bu durumun en önemli nedenlerinden birisi olduğu söylenebilir (Şimşek, Yıldırım, 2009).

Bu araştırmada belge çözümlemesi yöntemiyle izlenen ekonomi ve eğitim politikaları ile kamu eğitim yatırım harcamalarının bir çözümlemesi yapılmaya çalışılmıştır.

Veri Kaynakları

Araştırmada asıl olan birincil veri kaynaklarına ulaşmaktır (Balcı, 2001). Araştırmada kullanılacak veriler, birincil (orijinal) veri kaynaklarından elde edilmiştir. Bu tür verilerde kaynakla araştırmacı arasında aracı yoktur. Bu araştırmada kullanılan birincil veriler, çeşitli kamu kuruluşlarından (Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye İstatistik Kurumu) tutulan istatistik ve belgelerden (Maliye Bakanlığı, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü dergileri, kesin hesap cetvelleri, Milli Eğitim Bakanlığı istatistik kitapları, Türkiye İstatistik Kurumu yıllıkları, hükümet programları, anayasalar, kalkınma planları, yasa ve yönetmelikler) elde edilmiştir. Bu doğrultuda, araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları ve bütçelerinin yer aldığı yukarıda adı geçen belgelerden çalışma grubu oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Çözümlenmesi

Cumhuriyet'in kuruluşundan günümüze uygulanan eğitim politikalarının Türkiye'deki kamu eğitim yatırım harcamalarına etkisine ilişkin bütünsel bir değerlendirme yapabilmek amacıyla, araştırma verilerinin toplanmasında, belge çözümlemesi yöntemi benimsenmiştir.

Belge çözümleme, araştırmacıya klasik yöntem testler ve davranış gözlemleriyle elde edemediği verilere ulaşma olanağı vermektedir. Belgelerin hazır olarak bulunması, araştırmacının soru sorması veya sınama yapması gerekliliğini ortadan kaldırdığı gibi hata kaynaklarından daha az etkilenmesine yol açmaktadır. Bu veri toplama yönteminde, araştırmacının öznelliği belgelerin toplanmasında değil, yalnızca seçiminde kendini göstermektedir

(Mayring, 2000, 121). Bu bağlamda TÜİK, Milli Eğitim Bakanlığı istatistikleri ve Maliye Bakanlığı kesin hesap cetvelleri Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze taranmıştır.

Bailey (1982, 122-124), belge çözümlemenin yedi avantajını ortaya koymaktadır. Bu araştırmada yedi boyut aşağıdaki gibi kullanılmıştır.

1- Kolay Ulaşılamayacak Özneler: Bu araştırma yapılırken, Maliye Bakanlığı, Türkiye İstatistik kurumu, Türkiye Büyük Millet Meclisi, Devlet Planlama Teşkilatının kütüphaneleri ile Başbakanlık Devlet Arşivlerinin kütüphanesine ulaşılarak 1923 yılından 2012 yılına kadar olan bütçe kesin hesap yasaları toplanmış, bu yasalar içerisinden eğitime ayrılan bütçe ve eğitim yatırım harcamaları ile eğitim kademelerine göre yapılan yatırım harcamalarına ait belgelere ulaşılmıştır. Kaynağı belli olan bu belgeler araştırma için zengin bir veri kaynağı oluşturmuştur.
2- Araştırmaya Tepki Olmaması: Veri toplanırken, diğer nitel yöntemlerde karşılaşılabilecek bir tepkiyle karşılaşılmamıştır. Araştırma sürecinde araştırmaya konu olan bireyler olmadığından herhangi bir tepkisellik olmamıştır.
3- Uzun Süreli Çözümleme: Araştırmada seksen dokuz yıllık veriler birden çok kaynaktan, değişik aralıklarla üretilmiş istatistik ve çalışmalardan yararlanılarak araştırma sorunu geniş zaman diliminde çözümlenmiştir.
4- Örneklem Büyüklüğü: Diğer veri toplama yöntemlerine göre belge çözümleme yönteminde yukarıda sayılan kütüphaneler ve devlet arşivlerinde yer alan kaynaklar araştırmaya yeterince büyük bir örneklem sağlamıştır.
5- Özgünlük: Belgeler çözümlenirken bütçe gerçekleşmelerinin oluştuğu dönemde tutulması araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmada belgelerde varolan bilgiler çözümlenmiş ve herhangi bir duygusal yaklaşım katılmadan aktarılmıştır.
6- Düşük Maliyet: Diğer veri toplama yöntemlerinde birçok gider araştırmacıya pahalıya mal olmaktadır. Bu araştırmada yapılan belge çözümlemesinin maliyeti düşük olmuştur.
7- Nitelik: Bu araştırmada, konunun uzmanları tarafından hazırlanan istatistiksel veriler ve bütçe gerçekleşmeleri kullanıldığından bu veriler

niteliklidir. Bu belgelerin araştırmada kullanılması da araştırmanın geçerlilik ve güvenirliğini artırmaktadır.

Bu araştırmada belge çözümlemesi yapılırken şu aşamalar gerçekleştirilmiştir:

Araştırmaya başlamadan önce hangi belgelere gereksinim duyulacağı saptanmış ve bu belgelere hangi kurumlardan ulaşılacağı araştırılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu, Maliye Bakanlığı Bütçe Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, Devlet Planlama Teşkilatı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi ve Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünden yetkililerle görüşülerek araştırmanın amacı anlatılmış ve gerekli belgelere ulaşılıp ulaşılamayacağı sorulmuş ve olumlu yanıt alınmıştır.

Ulaşılan belgelerin orijinalliği araştırmacı tarafından; belgelerde bulunan veriler, araştırmada kullanılacak dönemi kapsayıp kapsamadığı, birincil kaynak olup olmadığı, bu belgelerin asıllarının aynısı olup olmadığı, nerede basıldığı gibi ölçütlerle kontrol edilmiştir. Yetkililerle görüşülerek bu belgelerin bir kısmının orijinali, bir kısmının da kopyası alınmıştır. Elde edilen bu belgeler araştırmanın alt amaçları doğrultusunda sınıflandırılmış ve uygun biçimde çizelgeler oluşturulmuştur.

Âdem, Cumhuriyet dönemini, uygulanan ekonomi ve eğitim politikaları açısından 1923-1932 dönemini liberal, 1932-1950 dönemini devletçi, 1950-1960 dönemini plânsız karma, 1961-1980 dönemini plânlı kalkınma ve 1980 sonrasını da liberal ekonomi dönemi olarak ele almıştır (2001, 95).

Bu araştırmada da Âdem'in (2001) kullandığı dönemleme alınmıştır. Bu bağlamda, Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze (1923-2012) eğitim yatırımlarının değerlendirmesi yapılarak durum ortaya konulmuştur. Cumhuriyetin kuruluşundan çok partili döneme kadar olan süre liberal olarak başlar, devletçilikle biter (1923-1950), plansız karma dönem (1951-1960), planlı dönem (1961-1980) ve neoliberal politikaların yaşama geçirilmeye başlandığı dönem (1981-2012) olmak üzere eğitim yatırımları dört dönem olarak incelenmiştir.

Bu dönemlemeler doğrultusunda; araştırmanın ilk alt problemi olan "kalkınma planlarında eğitim yatırım politikaları", dokuz kalkınma planı incelenerek eğitim yatırımları konusunda alınan kararları ortaya koyma amacıyla çözümlenmiştir.

İkinci alt problemde yer alan “Cumhuriyet’in kuruluşundan,1950’lere kadar eğitim politikaları ile eğitim yatırımlarının gelişimi, çok partili (1950-1960) dönemde eğitim politikaları ile eğitim yatırımlarının gelişimi, planlı kalkınma döneminde (1960-1980) eğitim politikaları ile eğitim yatırımlarının gelişimi ve 1980 yılından sonra uygulanan neoliberal politikaların kamu harcamaları ile eğitim harcamaları ilişkilerinin gelişimi”ne ilişkin nicel veriler bütçe kanunları, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü, bütçe kesin hesap cetvelleri, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı istatistik kitapları, bütçe raporları, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’ na ait belgeler incelenerek elde edilmiştir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde yer alan “Yatırım harcamaları; genel kamu harcamaları içerisinde eğitim yatırımları, genel kamu yatırımları içerisinde eğitim yatırımları, eğitim harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının oranı, Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları içerisinde okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim yatırımlarının oranı, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının oranları”na ilişkin verilere, Milli Eğitim Bakanlığı bütçe raporları, Milli Eğitim Bakanlığı istatistik kitapları, ilgili kurum ve kuruluşların internet siteleri yoluyla ulaşılmaya çalışmıştır.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde yer alan “Eğitim yatırımları içerisinde halk katkısı ve il özel idarelerinin katkıları”na ilişkin veriler, Milli Eğitim Bakanlığı istatistik kitapları, bütçe raporları, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) belgeleri incelenerek elde edilmiştir.

Bu araştırmada tarihsel bakış açısıyla yaklaşık doksan yıllık toplam kamu eğitim yatırım harcamaları ortaya konulmuştur. Temel üç kaynaktan yararlanılmıştır.

1. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) istatistikleri içerisinde eğitim yatırım harcamaları.

2. Maliye Bakanlığı kesin hesap yasaları.

3. TBMM’den elde edilen Hükümet programları.

Toplam yatırım harcamaları ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içerisinde eğitim yatırım harcamalarının oranı % olarak bulunmuş ve önemli bir ipucu

vermiştir. Yasal metinlerde eğitim politikaları ve eğitim yatırım harcamaları ile konsolide yatırım harcamaları içerisinde eğitim yatırım harcamaları ortaya konulmuştur.

Eğitim yatırım harcamaları içerisinde temel eğitim, ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme ve yükseköğretim yatırım harcamalarının oranları ortaya konulmuştur.

Genel eğitim yatırım harcamaları içerisinde il özel idarelerinin eğitim yatırım harcamaları ile eğitim yatırım harcamalarına halk katkısı ortaya konulmuştur.

Genel olarak eğitim kesiminde yapılan yatırım harcamaları sonucu yapılan bina, donatılan laboratuvar, atölye vb.'nin yaklaşık 20-50 yıl ömrü olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle belli bir dönemde öğrenci başına yapılan yatırım harcamalarının hesaplanmasında yöntemsel güçlükle karşılaşılmaktadır. Bu incelemede eğitim sisteminde süreklilik olduğu varsayımından hareket edilerek, 1923-1962 dönemi yapılmış olan toplam yatırım harcamaları ve 1963-2012 dönemi ise 2012 sabit fiyatlarıyla ifade edilmiş ve toplanmıştır. Bu sayı aynı dönemde incelemeye konu olan eğitim kesimlerinde arttırılan öğrenci sayısına bölünerek, bir öğrencilik ek kapasite için ortalama kaç liralık yatırım yapıldığı global olarak hesaplanmıştır (Âdem, 1982).

Eğitim yatırım harcamalarının zaman içindeki gelişimini ayrıca yarı logaritmik kalıp kullanılarak eğilim grafikleri çizilmiştir. Eğilim grafiğini çizmek için aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$Y = a.b^X$ $\quad$ $\text{Log } Y' = \text{Log } a + X.\log\ b$

1. Denklem $\sum \text{Log } Y = N.\log a + \log b \sum X$

2. Denklem $\sum(X.\text{Log } Y) = \log a\ (\sum X) + \log b \sum X^2$

$\sum X = 0$ olduğundan

a'yı bulmak için;

$\Sigma \text{Log} Y = N.\text{Log } a$

$n.\text{Log } a = \Sigma \text{Log} Y$

$\text{Log } a = \Sigma \text{Log} Y / N$

Log a (Antilogaritması alınırak a bulunur)

b'yi bulmak için;

$\Sigma X \text{Log} Y = \text{Log } b.\Sigma X^2$

$\text{Log } b. = \Sigma X \text{Log} Y / \Sigma X^2$

Grafik çizmek için Log Y' = Log a + X.log b

Eğitim yatırım harcamalarının gerçekten artıp artmadığını ortaya koymak amacıyla, 1963 yılından günümüze kadar yapılan yatırım harcamaları 2012 sabit fiyatlarına dönüştürülmüştür (1963 yılı planlı kalkınma döneminin başlangıcı olduğu için alınmıştır). Eğitim yatırım harcama serilerini sabit fiyatlara dönüştürürken İstanbul Sanayi Odası'nın 2013 Haziran ayında yayınlamış olduğu 1963 yılından 2012 yılına kadar olan inşaat endeksleri kullanılarak inşaat maliyetleri, diğer (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe) serilerde ise, toptan eşya fiyatları endeksi ve değişim oranları temel alınarak sabit fiyatlara dönüştürülerek çözümlenmiştir (EK1).

Endekslerin dönüştürülmesinde, dönüştürülecek yılın endeksi 2012 yılı endeksine bölünerek 100 ile çarpılmış, fiyatlar 2012 yılı fiyatlarına dönüştürülmüştür.

Halk katkıları ve il özel idarelerin eğitime yaptıkları yatırım harcamaları, İstanbul Sanayi Odası'nın 2012 yılı inşaat maliyetleri tüketici fiyatları endeksine bağlı kalınarak açıklanmıştır.

BÖLÜM IV
BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda belge incelemesi yöntemi yoluyla elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmiş olup bulgular ilgili alan bağlamında yorumlanmıştır.

Kalkınma Planlarında Eğitim Yatırımları ve Politikalarıyla İlgili Söylemler

Kalkınma planları ve eğitimle ilgili yasalarda eğitim ve sağlık hizmetlerinin devletin sunması gerektiği öncelikli hizmetler olduğu, bu hizmetler için gerekli bütçenin devletçe ayrılması ve eğitim alanına ayrılan bütçenin etkin kullanılması öngörülmektedir. Planlama-bütçe ilişkisinin gereği de, planda belirlenen hedeflere yetecek paranın ayrılmasıdır. 1960-1980 döneminde kalkınma planlarında eğitim, ilköğretimden üniversiteye kadar kamusal (toplumsal) mal olarak görülmüş ve eğitim yatırım harcamalarının devletçe karşılanması planlanmıştır. Ancak 1981 yılından sonra yükseköğretim yarı kamusal (karma) bir mal olarak görülmeye başlanmış ve öğrencilerin de katılımını sağlayan bir finansman uygulaması öngörülmüştür. Devlet bütçesinden eğitime ayrılması gereken ödenek miktarları incelendiğinde yasanın öngörmesine karşın planlı dönemde eğitim için devlet bütçesinden gereken ödeneğin ayrılmadığı görülmektedir. Bunun sonucunda, eğitim için belirlenen hedefler yeterli parasal kaynaklarla desteklenmediği için gerçekleştirilememiştir (Karakütük, 2013, 149).

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1963-1967), İnsan Sermayesi Kuramına uygun olarak “nitelikli insangücü yetiştirmek, eğitimin toplumun en yetenekli bireylerine açık tutulması, mesleki eğitimin desteklenmesi gibi” söylemlere vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte “Ülkenin her yanında herkesin ulaşabileceği, eğitim olanaklarından her yurttaşın eşit düzeyde yararlanması için eğitim öğretimin her düzeyinin eşit olarak dağılması” gerektiği de vurgulanmaktadır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1968-1972), “Eğitim yoluyla yurttaşlara toplum içinde ve çalışma alanlarında gerekli bilgi, alışkanlık yetenekler verilecek bu amaçla eğitim düzeylerinin çalışma yaşamı ile ilişkisi sağlanacaktır” denilmektedir. Yine “Yurttaşların temel eğitim üstünde devletçe sağlanan eğitim olanaklarından yararlanması, fırsat eşitliği ilkesine göre düzenlenecektir.” Bir başka paragrafta ise “ilköğretim, ilkokul çağındaki tüm nüfusu kapsayacaktır. Kaynakların sınırlılığı nedeniyle ilköğretim üstündeki düzeylerde yaratılacak eğitim kapasiteleri kalkınmanın gerektirdiği insangücü istemlerini karşılayıcı yönde geliştirilecektir. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile ilk kez “özel eğitim kurumları” söylemi geçmektedir. Özel eğitim kurumlarının çeşitli öğretim düzeylerinde kamu sektörüne ek olarak kapasite yaratmaları, belirli bir gelir grubundaki öğrencilere eğitim olanağı sağlayarak kamu eğitim kurumlarına istemi azaltması yönünden yararlı olmaktadır. Ancak bu özel eğitim kurumlarının düşük nitelikte hizmet sağlamaları, kamu kurumlarının niteliğini düşürücü yönde gelişmeleri, özellikle yükseköğretim düzeyinde insangücü politikalarını ve tüm eğitim sistemini bozucu nitelikte olmamaları gerekmektedir” maddesinde yer almaktadır.

Eğitim yatırımları konusunda ise, tasarrufu ön plana çıkaran bir söylem kullanılmaktadır. “Eğitim kurumlarının tek tip yapılar biçiminde yapılması tasarruf sağlayacaktır. Tek tip yapılmamış olan eğitim kurumları ise başka işlerde de kullanılmalıdır” denilmektedir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1973-1977), yine insangücü ve kalkınma politikalarıyla eğitim politikalarının birlikte yürüyeceği, eğitimin bir bütün ve süreç olarak ele alınması, araştırma geliştirme çalışmalarına önem verilmesi, eğitimin finansmanının devlet tarafından tüm yurttaşlara eşit biçimde ulaştırılmasından söz etmektedir.

Eğitim yatırımlarına bakıldığında “Eğitim yatırımlarından umulan yararın elde edilebilmesi için eğitim yapılarında her düzeyde ülke koşullarına uygun kapasite, ölçek, alan kullanış ve maliyet ölçünleri geliştirilecek ve plan dönemi içinde uygulamaya konulacaktır”.

Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığı’nda her eğitim düzeyi için plan döneminde yeniden biçimlenecek eğitim programlarına dayalı gereksinim

programları geliştirilecek, uygulamalarda fiziksel yapı ile eğitimin yapısı arasındaki karşılıklı etkilenmeyi izleyerek program ve proje geliştirme önerileri hazırlayacak bir birim oluşturulacaktır. Dernekler ve özel kuruluşlarca kamu yatırımı isteminden yapılan eğitim yatırımlarında da kamu ölçünlerine uygunluk sağlanacaktır" denilmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında (1979-1983), "Eğitim sistemi, bireyin fiziksel ve toplumsal çevresini geliştirme yeteneği kazandıracak ve toplumun daha ileri bir gelişme aşamasına götürecek biçimde yeniden düzenlenecektir. Eğitim programlarının içeriği laik, özgürlükçü, demokratik rejim ve anayasada belirlenmiş olan devletin niteliklerine dayanılarak bu amaca yöneltilecektir" denilmektedir.

Yine Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında "Teknik eğitime yönelik okulların çoğaltılmasına, sanayinin gelişmesi doğrultusunda ve bölgeler arası dengeyi gözetecek biçimde öncelik verilmesi" belirtilerek, sanayiye eleman yetiştirmek amaçlı okulların açılması planlanmaktadır.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1985-1989), "Mesleki ve teknik alanda iş öncesi ve hizmet içi eğitim programları, kamu ve özel tüm işyerlerinde, verimliliği artırıcı ilkeler gözetilerek yürütülecek, özel sektör iş öncesi iş başı uygulamalarında özendirilecektir" denilmektedir. Böylece Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında verimlilik, iş başında yetiştirme, özel sektör, yaşam boyu öğrenme gibi neoliberal politika söylemlerinin eğitimin içine girdiği görülmektedir.

"Eğitimde fiziksel altyapının çevre okullardaki öğrencilerle ortaklaşa kullanılması sağlanacaktır" denilmektedir. Eğitim yatırımları konusunda ise azalmanın görüldüğü yukarıdaki maddeden anlaşılmaktadır.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında (1990-1994) neoliberal ekonomi politikalarının kavramları bu planda biraz daha artmaktadır. "Özel okullar, bilgisayar destekli eğitim, ara insangücü, maliyet-yarar, maliyet-etkililik, yerel katkılar, özel kesimin okul açması, vakıfların özel üniversite kurmaları, özel kesimin eğitim araç-gereçlerinin üretiminde rol almalarının desteklenmesi vb." gibi söylemler ön plana çıkmaktadır.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (1996-2000) ilk defa eğitim bir sektör olarak ele alınmış ve "rekabet" söylemi kullanılmıştır. "İyi eğitilmiş genç nüfus 21. yüzyılda gerek ülkemizin rekabet gücünün artırılmasında, gerekse Avrupa Birliğiyle bütünleşmede Türkiye'nin en büyük üstünlüğü olacaktır" denilerek, yine ilk defa küreselleşme, bütünleşme, eğitim üzerinde işyerlerinin etkinliğini artırmak için yasalarda değişiklik, işyeri-okul bütünlüğü, özel sektör kaynaklarından yararlanma, insangücü eğitim düzeyinin dünya ile rekabet gücü, piyasa, rekabet, sertifikasyon, dünya standartları, işgücü piyasası, özel kesim ve üniversite işbirliği, üniversitelerde rekabet gücünün yükseltilmesi" gibi neoliberal söylemler yer almaktadır.

Yine bu planda "Toplumsal yararın büyük olduğu zorunlu eğitimin devletçe karşılanması, bireysel yararın göreli olarak büyük olduğu daha üst eğitim düzeylerinde hizmetten yararlananların hizmetin bedelini ödemesi gerektiği" ilk defa dile getirilmiştir.

"Özel kurumların eğitim hizmeti sunma etkinlikleri özendirilecektir. Özel kesim finansman yönünden desteklenecektir" denilerek, eğitimde özelleştirmenin sinyalleri verilmiş, eğitimin bir meta haline dönüşerek piyasada alınıp satılabilmesi için gerekli koşulların hazırlandığı söylenebilir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı incelendiğinde neoliberal politikaların eğitime yansıması ve neoliberal söylemlerin bu plan içerisinde yer edindiği görülmektedir. Bu kalkınma planına konulan hedeflerle, devletin artık zorunlu eğitim dışındaki eğitim kademelerini finanse etmeyeceğini ilan etmesi ve "kullanan öder" ilkesinin benimsendiği söylenebilir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında (2001-2005) "Piyasa, meslek standartları, sözleşmeli personel çalıştırma, eğitimin yaygınlaştırılmasında yerel yönetimler, gönüllü örgütler ve özel sektörün katkısı, esneklik, özel sektör, rekabetçilik vb" neoliberal ve piyasacı söylemler yer almaktadır.

Ayrıca muhafazakar bir nesil yetiştirmek için sekizinci kalkınma planında okulöncesi eğitimin amacı da "Toplum tabanlı ulusal, ahlaki ve manevi değerlere bağlı eğitim verilebilmesi için yazılı, sözlü ve görüntülü eğitim programlarının yapımı özendirilecektir" denilerek, okulöncesinden istenilen insan tipini yetiştirmek olarak belirlenmiştir.

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında (2007-2013) bir önceki plana benzer olarak "Yaşam boyu eğitim, yerel yönetimler, özel sektör, girişimcilik, özel sektörün eğitimdeki oranını artırma, özel yükseköğretim kurumlarının kurulmasına olanak sağlama, dershanelerin özel okullara dönüştürülmesi, eğitim kurumlarına kalite güvence sistemi, yükseköğretimin rekabetçi yapıya kavuşturulması" gibi piyasacı söylem ve kavramlar yer almaktadır. Bu kalkınma planında, temel insan hakkı olan eğitim, tamamen piyasa kurallarına terk edilmektedir.

Diğer kalkınma planlarında olduğu gibi Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında da neoliberal ideolojinin etkilerindeki artışları görmek olasıdır. Eğitim sisteminde insan kaynaklarının etkin biçimde geliştirilmesi, sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması, ekonomide rekabet gücünü artırmak için eğitim kurumlarının kapasitelerinin güçlendirilmesi, eğitimin bireysel ve toplumsal maliyetini düşürerek rekabet üstünlüğünün sağlanması, eğitime olan istemin artırılması, yerel yönetimlerin ve sosyal ortakların eğitime katılımlarının artırılması öncelikli konular olarak ele alınmıştır. Eğitim sisteminin katılımcı, hesap verebilir, verimli bir yönetim yapısına dönüştürülmesi, kalite güvence sisteminin oluşturulması, bireyin sahip olduğu diploma ve sertifikaları, kalite güvence sistemiyle işletmelerin insangücü planlamaları ile denk düşürme çabalarının egemenliği olduğu ileri sürülebilir. Eğitim sisteminin planlamasına ilişkin ele alınan kavramların, neoliberal ideoloji ve piyasa ekonomisi beklentileri ile örtüştüğü görülmektedir.

Kalkınma planlarında belirtilen politikaların farklı eğitim düzeylerinde yetiştirilecek insan tipinin nasıl olması gerektiği konusundan, yurttaşların eğitim olanaklarından yararlanmasına, eğitimin yapı ve örgütlenmesinden öğretim programlarına, eğitim yapılarının özelliklerinden öğretmen yetiştirmeye, eğitime ayrılan kaynakların daha verimli kullanılmasından yükseköğretime girişe, eğitim hizmetinin devletçe sunulmasından yerel örgütlere yetki verilmesine, özel sektörün oranının artırılmasına kadar farklı eğitim politikaları gözlenmekte, aynı konuyla ilgili politikaların zamanla içeriğinin nasıl değiştiği de görülmektedir (Karakütük, 2013).

Türkiye'de 1923-2012 Yılları Arasında Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

Türkiye'de 1923-2012 yılları arasında eğitim yatırımlarının gelişimi ilk olarak 1923-1950 yılları arasında tek parti dönemi, ikinci olarak 1951-1960 yılları arası Demokrat Parti dönemi, üçüncü olarak 1961-1980 yılları arası planlı dönemin başlangıcı ve dördüncü olarak da 1981-2012 neoliberal ekonomi politikalarının uygulandığı dönem olarak ele alınmıştır.

Bu dönemlemelerle birlikte, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içerisinde eğitim yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği, konsolide yatırım bütçesi içerisinde eğitim yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde eğitim yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları içerisinde yükseköğretim yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği, Milli Eğitim Bakanlığı eğitim yatırımlarının içerisinde temel eğitim, genel ortaöğretim, mesleki teknik eğitim ve öğretmen yetiştirme yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği, il özel idarelerinin eğitim yatırımlarının gelişimi ve eğilim grafiği ile 1982 yılından bu yana istatiksel olarak tutulmaya başlanan eğitim yatırımlarına yapılan halk katkısının gelişimi ve eğilimi incelenmiştir.

1923-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Eğitimin Politik Analizi ve Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

Boratav, (1995, 121) devletin desteğiyle yerli ve milli bir burjuva yetiştirilmesini, kalkınma ve modernleşmenin temel mekanizması olarak gören milli iktisat politikası anlayışının benimsendiğini, siyasi ve idari yapıdaki yeni düzenlemelere, sosyal yapıdaki köklü yeniliklere rağmen, II. Meşrutiyet döneminde oluşan milli iktisat politikaları egemenliğini sürdürdüğünü ifade etmektedir.

Yine Boratav (2011, 43) 1923 Şubat ayında, cumhuriyet ilan edilmeden önce İzmir'de, izlenecek iktisat politikalarının ve iktisadi kalkınma hamlelerinin saptanması için iktisat kongresini, toplayan Atatürk, tacir ve arazi sahiplerinin oluşturdukları kongrede belirlenen politikalara göre Türkiye, dışa açık ve yabancı sermayeye hoşgörü ile bakan liberal bir çizgi izlemeye karar verildiğini belirtmektedir.

1929 yılında ortaya çıkan Dünya Ekonomik Bunalımı endüstrileşme çabalarını yavaşlatmış, liberal ekonomi düzenine olan güveni de yıpratmıştır. Tarım ve sanayi yapısı 1929 yılı itibariyle ilkel yapılarını korumayı sürdürmüş, tarıma dayalı ihracat yapısında önemli bir değişiklik kaydedilememiştir. Fakat sonraki dönemlere oranla dış ticaret önemli gelişme göstermiştir. Ayrıca 1930'lardan itibaren ekonomi politikasında devletçiliğe ve müdahaleciliğe doğru bir dönüş olmuş; Devletçilik bir ilke olarak ilk defa 1931 yılında hükümet programına girmiştir. 1930 ve 1931 yılları korumacı-devletçi iktisat politikalarının egemen olduğu döneme geçişi temsil eden yıllardır. Dünya ekonomisinin girdiği büyük bunalım yıllarında, Türkiye ekonomisi dışa kapanarak devlet eliyle bir sanayileşme hamlesine girmiştir (Eroğlu, 2003). Bu dönemde dışa kapalı, devletçi-korumacı ve milli bir sanayi oluşturma çabalarının ve politikalarının egemen olduğu görülmektedir.

Eroğlu (2003).1930–1939 yıllarını değerlendirmesinde, dünya ekonomisi bunalımın etkileri ile uğraşırken ve geri kalmış ülkelerin birçoğunu da bu bunalıma çekerken, Türkiye'nin bir ölçüde bunalımın dışında kalmayı başarmış ve sanayileşme adına önemli adımlar attığını, dışa kapalı bir ekonomi politikası ışığında ve kamunun sanayi girişimlerinin yatırımlarını planlama çabaları ile gerçekleştirdiğini ifade etmektedir.

Boratav (2011) 1939-1945 yıllarını savaş yılları olarak tanımlamakta ve Türkiye'nin savaşa girmemesine karşın diğer ülkeler kadar ekonomik sıkıntılar yaşadığını belirterek, 1940-1950 döneminde kuruluş yıllarındaki ekonomik etkinliklerin ve sanayi yatırımlarının yarısına bile ulaşamadığını, bunun nedeninin de olası bir savaşa karşı askeri harcamalarını artırması, genç nüfusun askere alınması ve birçok temel gıda maddesinin karneye bağlanması olduğunu belirtmektedir.

Savaşın bitmesi ve tüm dünyada liberal politikaların etkin olmaya başlamasıyla birlikte Türkiye'de de bazı değişiklikler olmaya başlamıştır. Çok partili sisteme geçişle birlikte başlayan liberal akım, 1945-1950 yılları arasında, Türk ekonomisinde devlet müdahaleciliğinin belirli sınırlar içinde tutulması ve daha liberal bir ekonomi uygulanması yolundaki girişimleri ön plana çıkarmıştır. 1946 yılında yapılan kur ayarlaması ile TL'nin değeri düşürülerek, Amerikan Doları karşılığı kur sabitlenmiştir. Bu dönemde yapılan kur ayarlamasının nedeni, savaş sonrası uluslararası fiyat düzeylerine ve yeni

ekonomi politikalarına uyum sağlayarak ihracatı artırmaktır. Ancak bu kur ayarlaması, istenilen sonuçları vermemiş, ithalattaki aşırı artışlar, birikmiş olan döviz rezervleri ve daha sonra dış yardımlarla finanse edilerek 1953 yılına kadar sürmüştür (http://www.frmtr.com/ekonomi-iktisat).

Cumhuriyetin kuruluşundan çok partili döneme geçişe kadar on sekiz hükümet görev yapmıştır. Bu on sekiz hükümetin genel olarak eğitimle ilgili programları ve politikaları birbirine yakın olmakla birlikte, çok partili döneme geçişte kurulan Şemsettin Günaltay hükümetinin programında değişiklikler yapılmıştır. 3 Mart 1924 tarihinde çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'na göre öğretim birleştirilerek devletin kontrolüne geçmiş ve içeriği laikleştirilmiştir.

1930-1940 yıllarındaki ekonomi politikalarındaki milli-korumacı tutum aynı şekilde eğitim politikalarına da yansımıştır.

Bu dönemde 1929 büyük bunalımı, İkinci Dünya savaşı ve 1946 ekonomik bunalımı ayrı tutulacak olursa, ümmetten millet yaratma amacı taşıyan eğitimin, tüm ülkeye yayılması için yatırımlar olabildiğince yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

1939-1950 yılları arasında korumacı-milli ekonomi politikalarından vazgeçilip, dışa açık ekonomi politikaları izlenmeye başlayınca eğitim politikaları da bu yönde değişikliğe uğramıştır. Ekonomi politikalarında olduğu gibi eğitim politikalarında da liberal söylemler egemen olmuştur.

Bu bağlamda Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe içerisinde, konsolide yatırım harcamaları içerisinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı eğitim yatırım harcamalarının içerisinde temel eğitim, genel ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının gelişimi ve İl Özel İdarelerinin eğitim yatırım harcamalarının gelişiminin incelenmesi uygun olacaktır.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi

1924-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranları Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4. 1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçeye Oranları.

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL)	Konsolide Bütçe (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının	
				Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 'ya Oranı (%)	Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1924	1.215.000.000	204.000.000	1.211.000	0,10	0,59
1925	1.537.000.000	298.000.000	2.466.771	0,16	0,81
1926	1.662.000.000	259.000.000	3.014.802	0,18	1,16
1927	1.482.000.000	277.000.000	5.487.174	0,36	1,95
1928	1.640.000.000	284.000.000	6.158.266	0,37	2,15
1929	2.082.000.000	278.000.000	5.109.628	0,24	1,83
1930	1.591.000.000	284.000.000	6.569.436	0,41	2,29
1931	1.395.000.000	262.000.000	5.906.519	0,42	2,25
1932	1.175.000.000	263.000.000	4.681.363	0,39	1,75
1933	1.142.000.000	271.000.000	4.686.659	0,40	1,70
1934	1.219.000.000	290.000.000	4.229.602	0,34	1,45
1935	1.314.000.000	326.000.000	3.709.626	0,28	1,13
1936	1.698.000.000	329.000.000	3.738.141	0,22	1,12
1937	1.810.000.000	382.000.000	4.785.915	0,26	1,23
1938	1.898.000.000	399.000.000	5.785.908	0,31	1,45
1939	2.066.000.000	499.000.000	6.201.565	0,30	1,24
1940	2.410.000.000	665.000.000	6.774.578	0,28	1,02
1941	3.000.000.000	717.000.000	8.822.457	0,29	1,23
1942	6.204.000.000	1.128.000.000	16.836.273	0,27	1,49
1943	9.240.000.000	1.310.000.000	26.399.292	0,29	2,02
1944	6.692.000.000	1.425.000.000	35.546.683	0,53	2,49
1945	5.477.000.000	810.000.000	25.943.010	0,47	3,20
1946	6.876.000.000	1.402.000.000	44.510.392	0,65	3,17
1947	7.562.000.000	2.078.000.000	42.635.911	0,56	2,05
1948	9.513.000.000	1.936.000.000	45.048.945	0,47	2,32
1949	9.072.000.000	2.166.000.000	46.203.195	0,51	2,13
1950	9.715.000.000	2.131.000.000	36.400.358	0,37	1,71

Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı:1995/5 Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, eğitime yapılan harcamaların büyüklüğü konusunda en önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 4'te verilmiştir. Buna göre 1924 yılında 1.211.000 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları, 1943 yılında 26.399.292 TL'ye, 1950 yılında da 36.400.358 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide bütçe içindeki oranı ise 1924 yılında % 0.59, 1925 yılında % 0.81, 1926 yılında % 1.16 iken, 1927 yılında % 1.95 olarak gerçekleşmiştir. 1944 yılına kadar % 2.15 ile % 2.49 arasında

değişen bu oran, 1945 yılında % 3.20'ye ulaşmıştır. 1950 yılında % 1.71'e düşmüştür.

Bu verilerden, Birinci Dünya Savaşına, Kurtuluş Savaşına, Evkaf Bakanlığının 1924 yılında kaldırılması ile ilköğretimin vakıf gelirlerinden yoksun kalmasına, devletin önemli oranda borçlarının olmasına, 1925 yılında Aşar vergisinin kaldırılması ile bu gelirlerden vazgeçilmesine, Dünya Ekonomik Bunalımına, İkinci Dünya Savaşına karşın, devletin eğitime 1924-1950 döneminde giderek artan bir önem verdiği, sahip olduğu parasal kaynaklardan giderek daha fazla bir bölümünü eğitime yönlendirdiği gözlenmektedir. Kuşkusuz bu oranların düşük ya da yetersiz olduğu ileri sürülebilir. Ancak bunun yine de önemli bir çabayı gösterdiği de yadsınamaz.

1926-1950 döneminde devletçe gerçekleştirilen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla birikimi içinde eğitim yatırım harcamalarının oranı da en az % 0.10 (1924), en fazla % 0.65 (1946) düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu oranın genelde % 1'den düşük düzeyde olduğu gözlenmektedir. 1924 yılında çok düşük düzeydeki bu oranın izleyen yıllarda yükselerek 1946 yılında en yüksek düzeye (% 0.65) ulaşması, Köy Enstitüleri uygulamaları ile bu yıllarda meslekî-teknik öğretime verilen önceliğe bağlanabilir.

1924-1950 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 2'de verilmiştir.

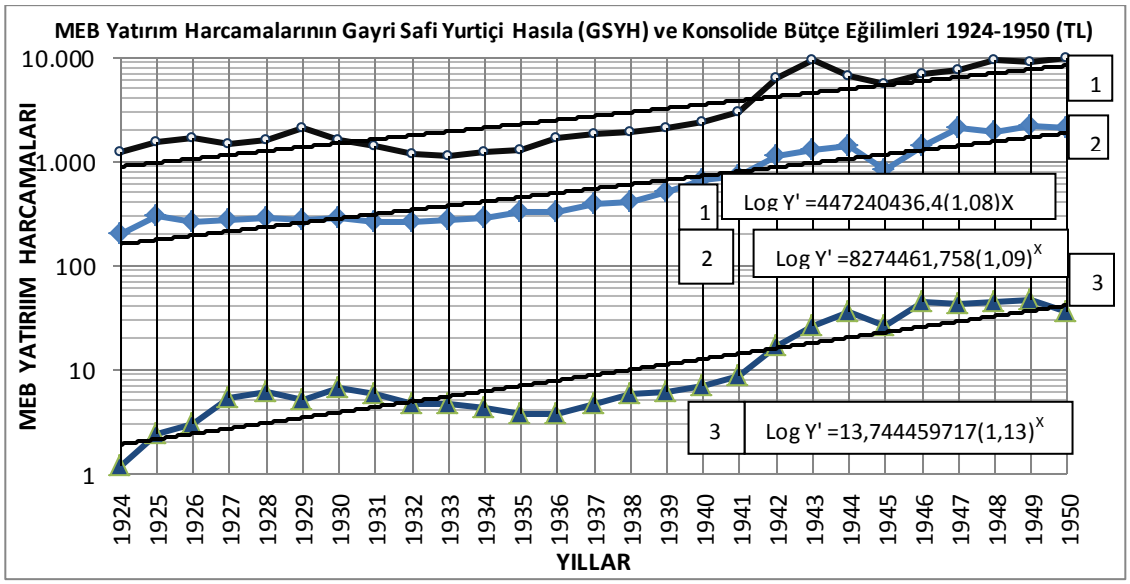

Şekil 2. 1924–1950 Yılları Arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.
Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı:1995/5 Ankara.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1924-1950 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının eğilimleri Şekil 2'de incelendiğinde, eğitim yatırım harcamaları 1924-1926 ve 1942-1950 yılları arasında genel eğilimin üzerinde iken, diğer yıllarda ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasılada yıllık ortalama % 8, konsolide bütçede yıllık ortalama % 9.00 ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında ise % 13.00 artış gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1930-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, konsolide yatırım harcamaları içindeki oranları Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. 1930–1950 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamalarına Oranı

Yıl	Konsolide Bütçe Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Bütçe Yatırım Harcamalarına Oranı (%)
1930	50.000.000	6.569.436	13,00
1931	32.000.000	5.906.519	18,44
1932	15.000.000	4.681.363	30,67
1933	20.000.000	4.686.659	23,00
1934	15.000.000	4.229.602	28,00
1935	18.000.000	3.709.626	20,56
1936	22.000.000	3.738.141	16,82
1937	27.000.000	4.785.915	17,41
1938	28.000.000	5.785.908	20,71
1939	34.000.000	6.201.565	18,24
1940	31.000.000	6.774.578	21,94
1941	36.000.000	8.822.457	24,44
1942	62.000.000	16.836.273	27,10
1943	94.000.000	26.399.292	28,09
1944	231.000.000	35.546.683	15,37
1945	89.000.000	25.943.010	29,10
1946	170.000.000	44.510.392	26,18
1947	220.000.000	42.635.911	19,36
1948	218.000.000	45.048.945	20,64
1949	255.000.000	46.203.195	18,12
1950	271.000.000	36.400.358	13,43

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. Ankara, 2005.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları ve bu harcamaların konsolide bütçe yatırım harcamalarına oranı, eğitime yapılan yatırımların büyüklüğü konusunda en önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 5'te verilmiştir. Buna göre 1930 yılında 6.569.436 TL olan

Millî Eğitim Bakanlığı yatırımları, 1943 yılında 26.399.292 TL'ye, 1950 yılında da 36.400.358 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırımlarının konsolide bütçe yatırımları içindeki oranı ise 1930 yılında % 13.00, 1931 yılında % 18.44, 1932 yılında % 30,67 iken, 1933 yılında % 23.00 olmuştur. 1944 yılına kadar % 15.37 ve 1945 yılında % 29,10 oranında iken, 1946 yılında % 26.18'e ulaşmış, 1949 yılında % 18,12'ye düşmüştür. Bu oran, 1950 yılında % 13.43 olarak gerçekleşmiştir. Konsolide yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1930'da % 13,00 iken, 1950'de % 13,43'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1930 yılında % 13,00 iken, en yüksek oran 1945 yılında % 29,10 olmuştur.

Bu verilerden, yaşanan savaşlar, Evkaf Bakanlığının 1924 yılında kaldırılması ile ilköğretimin vakıf gelirlerinden yoksun kalmasına, devletin önemli oranda borçlarının olmasına, dünyada yaşanan büyük bunalıma ve İkinci Dünya Savaşına karşın, devletin eğitime 1930-1950 döneminde giderek artan bir önem verdiği, sahip olduğu parasal kaynaklardan giderek daha fazla bir bölümünü eğitime yönlendirdiği gözlenmektedir.

1930-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide yatırım harcamaları içindeki eğilimi Şekil 3'te verilmiştir.

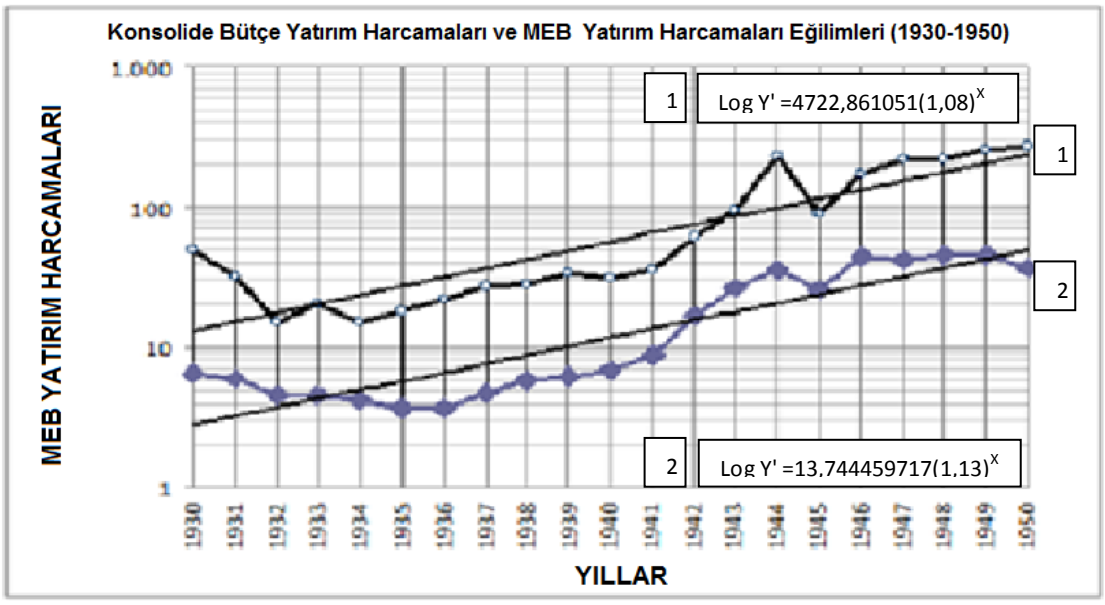

Şekil 3. 1930–1950 Yılları Arası Konsolide Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Konsolide Yatırım Harcamaları, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları
Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. Ankara, 2005.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1930-1950 yılları arasındaki yatırım harcamalarının eğilimleri Şekil 3'te incelendiğinde, konsolide bütçe yatırım harcamaları 1930, 1931 ve 1943-1950 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altındadır. Eğitim yatırım harcamaları eğilimi, konsolide bütçesi yatırım harcamaları ile paralellik göstererek 1930, 1931 ve 1943-1950 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. Konsolide yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 8.00 oranında, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1924-1950 yılları arasında yatırım harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 6'da verilmiştir.

Çizelge 6. 1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Harcamalarından Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamalarından Yatırıma Ayrılan Oran (%)
1924	8.000.000	1.211.000	15,00
1925	9.000.000	2.466.771	26,67
1926	9.000.000	3.014.802	33,33
1927	10.000.000	5.487.174	54,00
1928	12.000.000	6.158.266	50,83
1929	12.000.000	5.109.628	42,50
1930	13.000.000	6.569.436	50,77
1931	10.000.000	5.906.519	59,00
1932	9.000.000	4.681.363	52,22
1933	11.000.000	4.686.659	42,73
1934	11.000.000	4.229.602	38,18
1935	12.000.000	3.709.626	30,83
1936	12.000.000	3.738.141	30,83
1937	15.000.000	4.785.915	32,00
1938	18.000.000	5.785.908	32,22
1939	19.000.000	6.201.565	32,63
1940	20.000.000	6.774.578	34,00
1941	25.000.000	8.822.457	35,60
1942	39.000.000	16.836.273	43,59
1943	59.000.000	26.399.292	44,07
1944	75.000.000	35.546.683	48,00
1945	53.000.000	25.943.010	49,06
1946	111.000.000	44.510.392	40,54
1947	106.000.000	42.635.911	40,57
1948	163.000.000	45.048.945	27,61
1949	197.000.000	46.203.195	23,35
1950	185.000.000	36.400.358	19,46

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Çizelge 6 incelendiğinde Millî Eğitim Bakanlığı harcamaları içinde yatırım harcamalarının oranı 1924 yılında % 15.00 iken, 1945 yılında % 49.06'ya kadar yükseldiği, 1946 yılında % 40.54'e kadar düştüğü, 1947 yılından sonra bu oranın düşmeye başladığı, gözlenmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının 1945 yılına kadar giderek yükselmesinin başlıca nedenleri şunlar olabilir:

1. Cumhuriyetin başlangıç yıllarında yatırım (bina yapımı, onarımı, kamulaştırma) harcamalarına daha fazla önem verilmiş olduğu ileri sürülebilir.

2. Cumhuriyetin başlangıç yıllarından 1948 yılına kadar ilköğretimin finansmanı il özel idarelerine bırakılmıştır. Bunun için okul yapımı ve öğretmen aylıkları özel idarelerce karşılanmıştır.

3. Yatırım harcamaları, enflasyon oranının genelde yüksek olduğu yıllar eğitim yatırım harcamaları düşürülmektedir. Çünkü diğer harcamalar (cari, transfer) artmaktadır.

> İlköğretimde görevli öğretmenlerin aylıklarının genel bütçeden ödenmesi kararının uygulanmaya başlamasından (1948) sonra, Millî Eğitim Bakanlığı giderlerinin büyük oranda çalışanların ücretlerine, aylıklarına ve yolluklarına ayrılması; yatırım harcamalarına gereken önemin verilmemesi söz konusu olmuştur. Eğitim finansmanı açısından yaşanan en önemli sorunlardan biri olan bu durum, bugüne kadar sürmüş ve bugün de güncelliğini korumaktadır. Böylece Millî Eğitim Bakanlığı giderleri, çalışan giderlerini karşılamak kaygısı üzerine kurulmuştur. Kuşkusuz, çalışanların aylıklarının düşüklüğü, yaşam ölçünlerinin (standartlarının) altında kalması sorunu ayrıca önemle ele alınması gereken bir durum olarak ortada durmaktadır (Karakütük, 2001).

Milli eğitim harcamalarından yatırımlara ayrılan oran 1924'te % 15,00 iken, 1950'de % 19,46'ya yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1924 yılında % 15,00 iken, en yüksek oran 1932 yılında % 59,00'dur.

1924-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının oranları eğilimi Şekil 4'te verilmiştir.

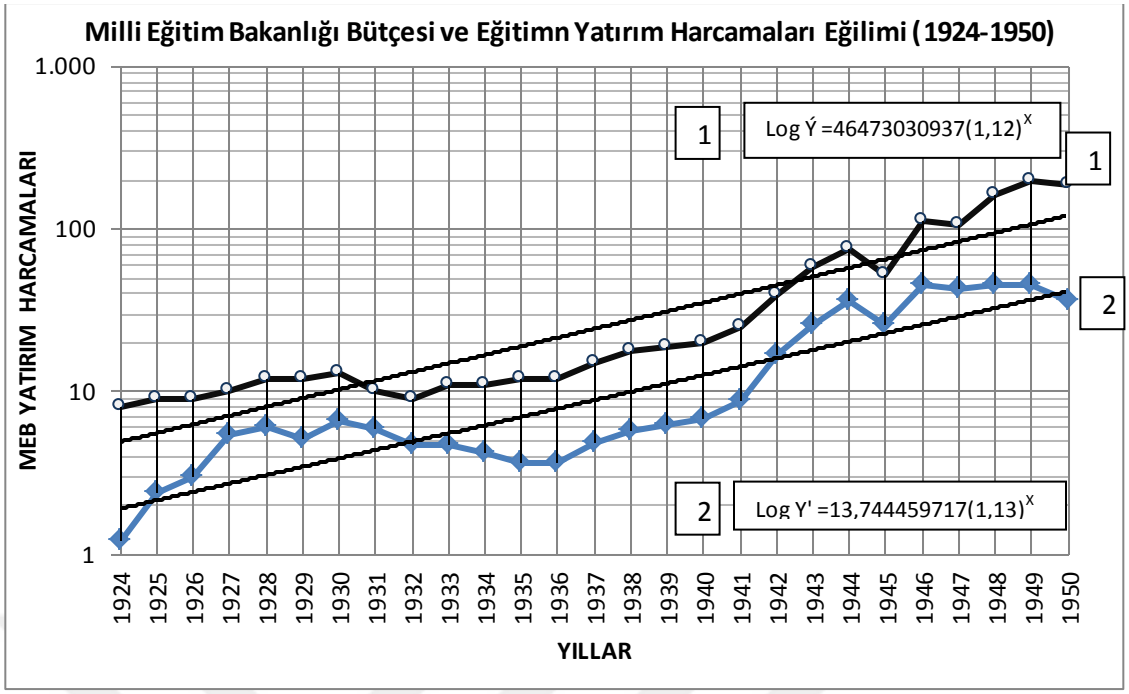

Şekil 4. 1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.
Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı, BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1924-1950 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları ve eğitim yatırım harcamaları eğilimleri Şekil 3'te incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları 1924-1927 ve 1943-1950 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir. Yine eğitim yatırım harcamaları 1924-1930 ve 1942-1950 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı harcamalarında yıllık ortalama % 12.00 artış gerçekleşirken, yatırım harcamaları yıllık ortalama % 13.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1926-1950 yılları arasında yükseköğretim yatırımlarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları içerisindeki gelişimi Çizelge 7'de verilmiştir.

Çizelge 7. 1926–1950 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranı.

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL)	Konsolide Bütçe (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Yatırım harcamaları (TL)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Toplam Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	GSYH'den Yükseköğretime Ayrılan Oran (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1926	1.662.000.000	259.000.000	119.000	74.394	193.394	0,01	0,07
1927	1.482.000.000	277.000.000	369.000	92.283	461.283	0,03	0,17
1928	1.640.000.000	284.000.000	438.000	129.108	567.108	0,03	0,20
1929	2.082.000.000	278.000.000	477.000	667.828	1.144.828	0,05	0,41
1930	1.591.000.000	284.000.000	579.000	856.295	1.435.295	0,09	0,51
1931	1.395.000.000	262.000.000	537.000	335.512	872.512	0,06	0,33
1932	1.175.000.000	263.000.000	634.000	893.017	1.527.017	0,13	0,58
1933	1.142.000.000	271.000.000	347.000	163.073	510.073	0,04	0,19
1934	1.219.000.000	290.000.000	244.000	325.356	569.356	0,05	0,20
1935	1.314.000.000	326.000.000	674.000	1.326.130	2.000.130	0,15	0,61
1936-	1.698.000.000	329.000.000	394.000	1.475.519	1.869.519	0,11	0,57
1937	1.810.000.000	382.000.000	207.000	1.043 052	1.250.052	0,07	0,33
1938	1.898.000.000	399.000.000	330.000	625.633	955.633	0,05	0,24
1939	2.066.000.000	499.000.000	402.000	1.067.787	1.469.787	0,07	0,29
1940	2.410.000.000	665.000.000	215.000	631.501	846.501	0,04	0,13
1941	3.000.000.000	717.000.000	422.000	1.260.061	1.682.061	0,06	0,23
1942	6.204.000.000	1.128.000.000	387.000	1.908.858	2.295.858	0,04	0,20
1943	9.240.000.000	1.310.000.000	560.000	2.166.327	2.726.327	0,03	0,21
1944	6.692.000.000	1.425.000.000	801.000	3.913.913	4.714.913	0,07	0,33
1945	5.477.000.000	810.000.000	2.901.000	5.057.488	7.958.488	0,15	0,98
1946	6.876.000.000	1.402.000.000	3.160.000	1.419.147	4.579.147	0,07	0,33
1947	7.562.000.000	2.078.000.000	1.720.000	6.147.536	7.867.536	0,10	0,38
1948	9.513.000.000	1.936.000.000	2.786.000	3.212.714	5.998.714	0,06	0,31
1949	9.072.000.000	2.166.000.000	3.338.000	5.854.544	9.192.544	0,10	0,42
1950	9.715.000.000	2.131.000.000	4.572.000	5.473.742	10.045.742	0,10	0,47

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yükseköğretim yatırım harcamalarının, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, yükseköğretime yapılan yatırım harcamalarının büyüklüğü konusunda en önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle yükseköğretim yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 7'de verilmiştir.

Buna göre 1926 yılında 193.394 TL olan yükseköğretim yatırım harcamaları, 1945 yılında 7.958.488 TL'ye, 1950 yılında da 10.045.742 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Yükseköğretim yatırım harcamalarının konsolide

bütçe içindeki oranı ise 1926 yılında % 0.07, 1927 yılında % 0.17, 1928 yılında % 0.20 iken, 1929 yılında % 0.41 olmuştur. 1945 yılında % 0.98'e ulaşmıştır. 1950 yılında % 0.47'ye düşmüştür.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla birikimi içinde yükseköğretim yatırım harcamaları da en az % 0.01 (1926), en fazla % 0.15 (1935, 1945) düzeyinde gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 1924 yılında çok düşük düzeydeki bu oranın izleyen yıllarda yükselerek 1945 yılında en yüksek düzeye (% 0.15) ulaşması, İstanbul Darülfünunun 1933 üniversite reformuyla birlikte İstanbul Üniversitesine, Mühendishane Mektebi'nin 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesine dönüştürülmesi ve 1946 yılında Ankara Üniversitesi'nin kurulması ile bu yıllarda yükseköğretime verilen öneme bağlanabilir.

1926-1950 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 5'te verilmiştir.

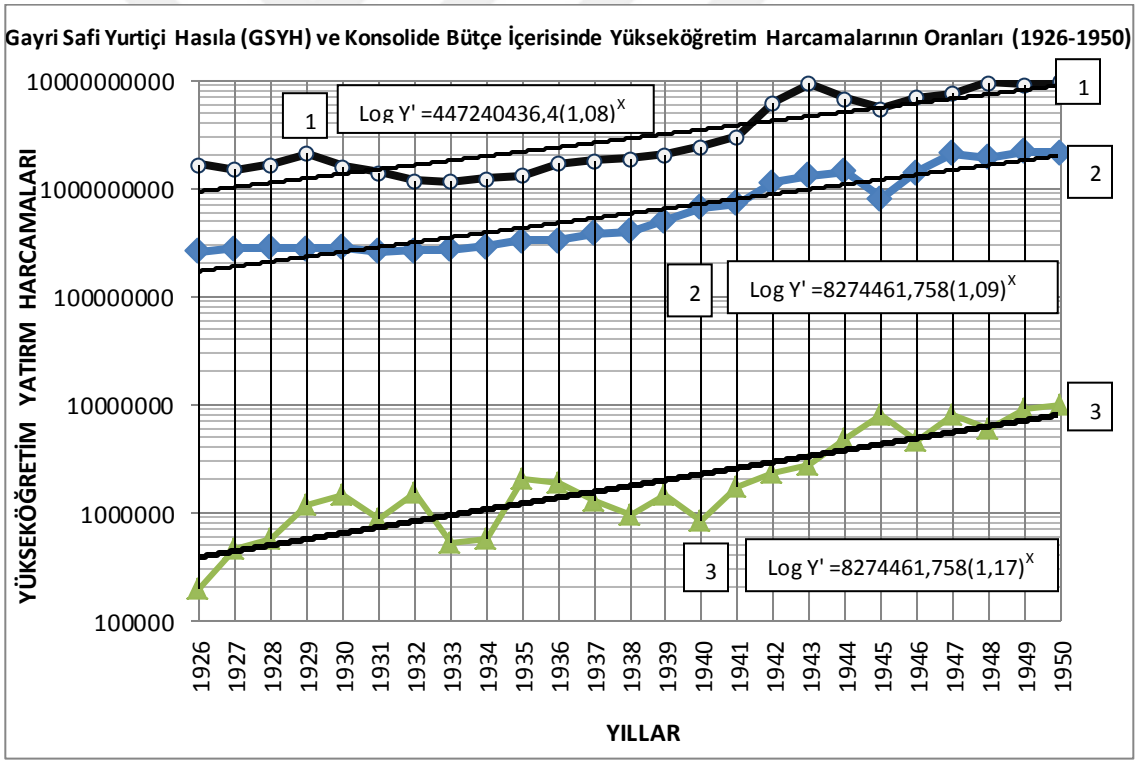

Şekil 5. 1926-1950 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamaları, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği. 1- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Yükseköğretim Yatırım Harcamaları.
Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1926-1950 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimleri Şekil 5'te incelendiğinde, yükseköğretim yatırım harcamaları 1927-1932 ve 1944-1950 yılları arasında genel eğilimin üzerinde iken, 1933, 1934 ve 1937-1943 yılları arasında ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

1933 yılında yapılan üniversite reformu ile İstanbul Üniversitesi'nin kurulması nedeniyle yatırım harcamalarının üzerinde gerçekleşmesi beklenebilir. 1946 yılında Ankara Üniversitesi'nin kurulmasıyla yükseköğretim yatırım harcamaları eğilimi yükselmiştir.

Konsolide bütçe içindeki eğilimi ise Şekil 5'te görüldüğü gibi 1937-1943 arası İkinci Dünya Savaşının ekonomik etkilerinin eğilimin düşmesinin nedeni olduğu söylenebilir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasılada yıllık ortalama % 8.00 oranında bir artış gerçekleşirken, konsolide bütçede yıllık ortalama % 9.00, yükseköğretim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1924-1950 yılları arasında temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından ayrılan yatırım payları Çizelge 8'de verilmiştir.

Çizelge 8. 1924-1950 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırımlarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı.

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Temel Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Ortaöğretim Yatırımları Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Oranı (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)
1924	1.211.000	695.000	57,38	81.000	6,67	204.000	16,82	119.000	9,80	113.000	9,33
1925	2.466.771	1.392.000	56,42	116.000	4,70	342.000	13,87	369.000	14,96	248.000	10,05
1926	3.014.802	1.851.000	61,38	215.000	7,13	279.000	9,24	438.000	14,54	232.000	7,71
1927	5.487.174	3.248.000	59,20	888.000	16,18	348.000	6,34	477.000	8,69	526.000	9,59
1928	6.158.266	2.838.000	46,08	1.027.000	16,67	497.000	8,07	579.000	9,40	1.218.000	19,78
1929	5.109.628	1.869.000	36,57	1.024.000	20,04	498.000	9,75	537.000	10,51	1.182.000	23,13
1930	6.569.436	3.236.000	49,26	1.054.000	16,04	514.000	7,83	634.000	9,65	1.131.000	17,22
1931	5.906.519	3.387.000	57,34	630.000	10,67	578.000	9,79	347.000	5,88	964.000	16,32
1932	4.681.363	2.715.000	58,00	343.000	7,32	624.000	13,32	244.000	5,21	756.000	16,15
1933	4.686.659	1.696.000	36,18	1.204.000	25,69	538.000	11,47	674.000	14,39	575.000	12,27
1934	4.229.602	1.593.000	37,65	1.222.000	28,88	533.000	12,60	394.000	9,31	489.000	11,56
1935	3.709.626	1.391.000	37,50	1.111.000	29,95	493.000	13,29	207.000	5,59	507.000	13,67
1936	3.738.141	1.310.000	35,05	1.094.000	29,26	569.000	15,22	330.000	8,84	435.000	11,63
1937	4.785.915	1.673.000	34,95	1.398.000	29,22	729.000	15,23	402.000	8,39	584.000	12,21
1938	5.785.908	3.212.000	55,51	1.294.000	22,36	651.000	11,25	215.000	3,72	414.000	7,16
1939	6.201.565	2.649.000	42,71	1.711.000	27,59	864.000	13,93	422.000	6,81	556.000	8,96
1940	6.774.578	2.470.000	36,46	1.562.000	23,05	876.000	12,93	387.000	5,71	1.480.000	21,85
1941	8.822.457	2.604.000	29,52	1.974.000	22,38	1.704.000	19,32	560.000	6,35	1.979.000	22,43
1942	16.836.273	3.251.000	19,31	3.615.000	21,47	4.803.000	28,53	801.000	4,76	4.366.000	25,93
1943	26.399.292	6.455.000	24,45	4.860.000	18,41	5.267.000	19,95	2.901.000	10,99	6.917.000	26,20
1944	35.546.683	8.762.000	24,65	5.979.000	16,82	6.370.000	17,92	3.160.000	8,89	11.276.000	31,72
1945	25.943.010	8.956.000	34,52	3.583.000	13,81	3.157.000	12,17	1.720.000	6,63	8.527.000	32,87
1946	44.510.392	16.687.000	37,49	5.898.000	13,25	5.804.000	13,04	2.786.000	6,26	13.335.000	29,96
1947	42.635.911	13.550.000	31,78	5.781.000	13,56	9.060.000	21,25	3.338.000	7,83	10.906.000	25,58
1948	45.048.945	16.744.000	37,17	6.595.000	14,64	6.059.000	13,45	4.572.000	10,15	11.077.000	24,59
1949	46.203.195	19.378.000	41,94	6.436.000	13,93	5.290.000	11,45	5.263.000	11,39	9.837.000	21,29
1950	36.400.358	14.236.000	39,11	5.311.000	14,59	3.665.000	10,07	4.215.000	11,58	8.973.000	24,65

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1924-1950 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Çizelge 8 incelendiğinde 1924-1950 yılları arasındaki dönemde Milli eğitim yatırım harcamalarından temel eğitime ayrılan yatırım harcama oranı 1924'te % 57,38 iken, 1950'de % 39,11'e düşmüş, dönem içinde en düşük oran 1942 yılında % 19,31 iken, en yüksek oran 1926 yılında % 61,38'dir. Çizelgeden de açıkça görüldüğü gibi yatırım harcamaların oranının en yüksek olduğu öğretim düzeyi temel eğitimdir. Diğer öğretim düzeylerinde de yatırım oranları yüksek gözükmektedir. Devletin eğitime yaptığı yatırımların öğretim düzeylerine göre oranları verilmiştir. Buna göre 1924-1925/1926-1927/1931-1932 ve 1938 döneminde devletçe eğitime yapılan yatırım harcamaların büyük bölümünün temel eğitime ayrıldığı gözlenmemektedir. Bu dönemde temel eğitime devletin yaptığı eğitim harcamaları içinde % 19.31 ile % 61.38 arasında bir oran ayrılmıştır. Bu, okur-yazarlık oranı çok düşük bir durumda olan Türkiye'de, Cumhuriyetin önceliklerinden biri olan temel eğitime ağırlık ve öncelik verilmesinin doğal bir sonucudur. Temel eğitimi belli oranda yaygınlaştırılamamış bir ülkede, orta ya da yükseköğretimi geliştirmek öncelikli olamazdı. İkinci büyük yatırım harcaması ortaöğretimde gerçekleşmiştir. Ortaöğretimin toplam yatırım harcamaları içindeki oranı % 4.70 ile % 29.95 arasında yer almıştır. Yükseköğretim ile meslekî ve teknik öğretim yatırım harcama oranları daha düşük düzeydedir.

Yükseköğretim yatırım harcamalarının oranı 1924 yılında % 9,80 iken 1950 yılında % 11,58'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1938 yılında % 3,72 iken, en yüksek oran 1925 yılında % 14,54'tür. Çizelge incelendiğinde, neredeyse 1925 yılında yapılan yatırım oranı kadar 1933 yılında da yatırım yapılmıştır. 1933 yılında yatırım oranının yüksek olmasının nedeninin "1933 Üniversite Reformu" olduğu söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının oranı 1924 yılında % 9,33 iken 1950 yılında % 24,65'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1939 yılında % 8,96 iken, en yüksek oran 1945 yılında % 32,87'dir. Özellikle 1940-1950 yılları arasında öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının yükseldiği görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından temel eğitime ve genel ortaöğretime ayrılan yatırım harcama eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 6'da verilmiştir.

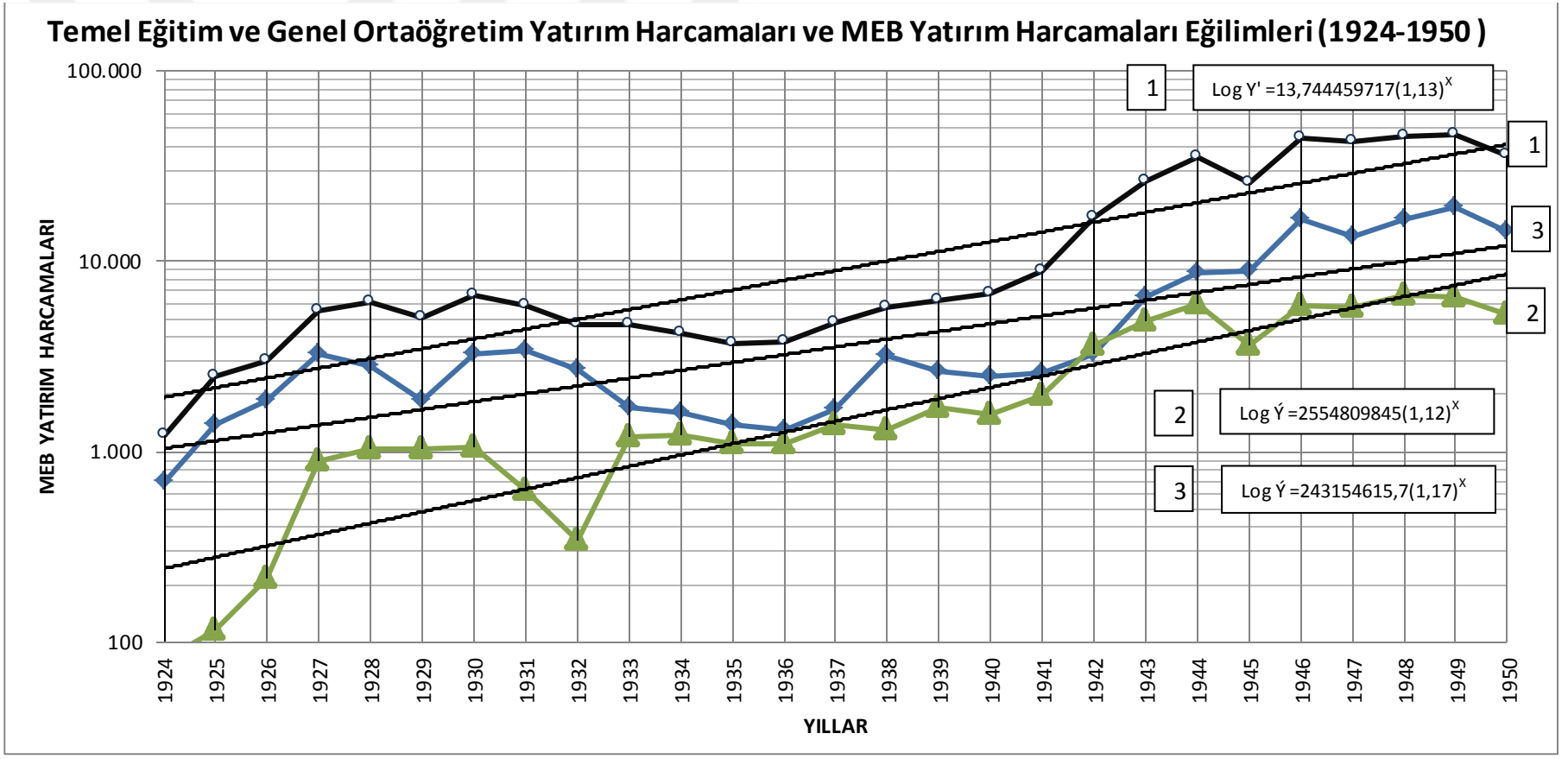

Şekil 6. 1924-1950 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları 2-Temel Eğitim Yatırım Harcamaları 3- Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları,
Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1951-1962 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1924-1950 yılları arasında temel eğitime ve ortaöğretime ayrılan yatırım harcamalarının eğilimleri Şekil 6'da incelendiğinde, eğitim yatırım harcamalarının 1924, 1925, 1927, 1928, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949 ve 1950 yıllarında genel eğilimin üzerinde, 1931-1941 arası yıllarda ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Temel eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1924, 1925, 1926, 1927, 1946, 1947, 1948, 1949 ve 1950 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcaması gerçekleştiği görülmektedir.

Genel ortaöğretim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1927, 1928, 1929 ve 1944 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, diğer yıllarda ise genel ortaöğretim yatırım harcamalarının eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleşirken, temel eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde ise yıllık ortalama % 12.00, genel ortaöğretim yatırım harcamaları incelendiğinde, yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcamalarının eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 7'de verilmiştir.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1924-1950 yılları arasında mesleki teknik eğitime yapılan yatırım harcamalarının eğilimleri Şekil 7 incelendiğinde, mesleki teknik eğitim yatırım harcamaları, 1924, 1925, 1944 ve 1947 yıllarında eğilimin üzerinde, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamasının gerçekleştiği görülmektedir.

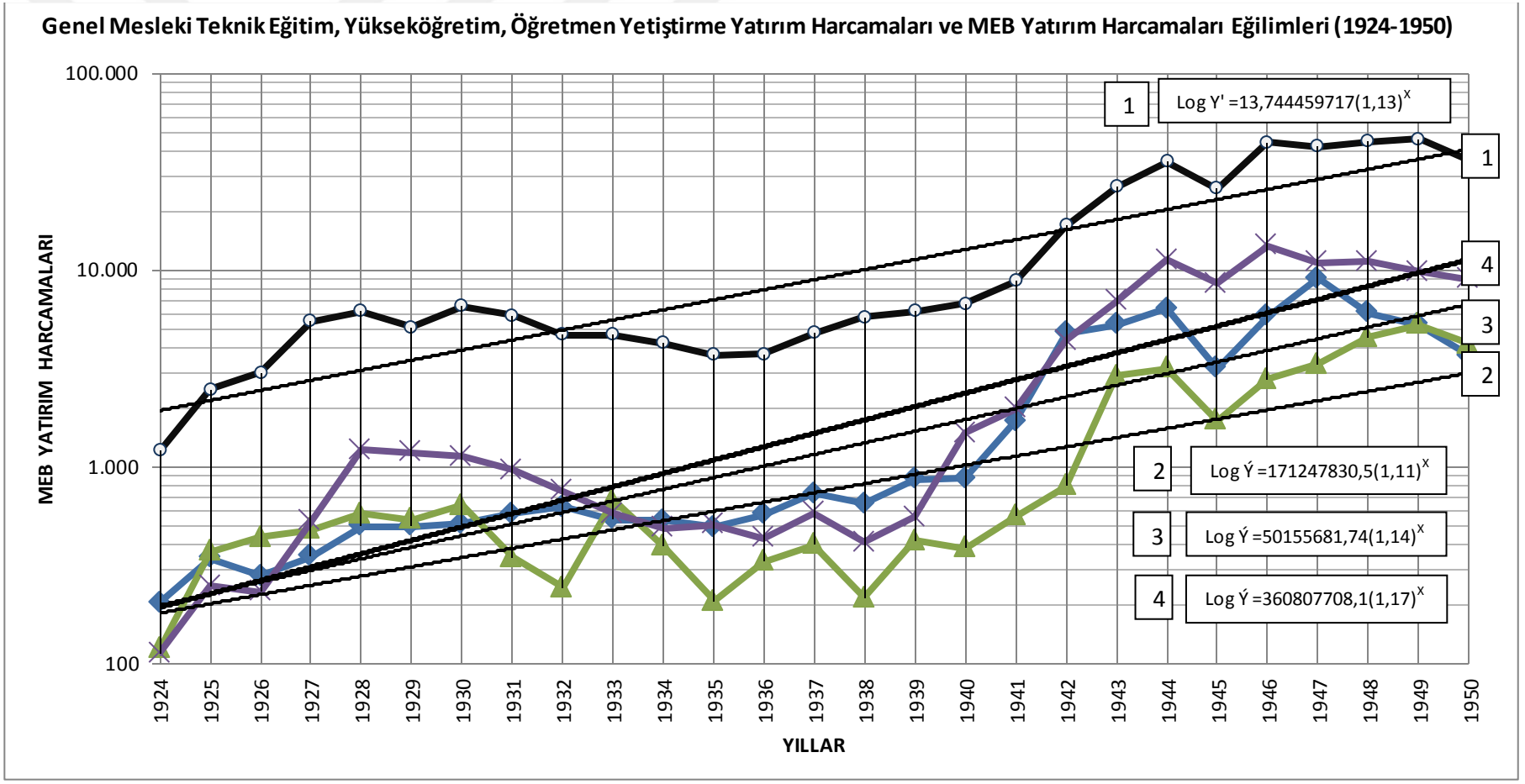

Şekil 7. 1924-1950 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları 3-Yükseköğretim Yatırım Harcamaları 4-Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1924-1950 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri

Yükseköğretim yatırım harcamaları, 1924-1930 ve 1943-1950 yılları arasında eğilimin üzerinde olduğu, 1931-1942 yılları arasında ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının ise, 1924-1932 ve 1940-1950 yılları arasında eğilimin üzerinde olduğu, 1933-1939 yılları arasında ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında, yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleşirken mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 11.00 oranında, yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 14.00 oranında ve öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

1924-1950 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarından Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1924-1950 yılları arasında Öğrenci başına düşen eğitim yatırım harcamalarının miktarı Çizelge 9'da verilmiştir.

Çizelge 9. 1923-1950 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Miktarı (TL)

Yıl	Okul Sayısı	MEB Yatırım Harcamaları	Toplam Öğrenci Sayısı (Üniversite Öğr. Dahil)	Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)
1924	6.149	1.211.000	446.142	2,71
1925	6.134	2.466.771	443.462	5,56
1926	6.156	3.014.802	465.453	6,48
1927	6.192	5.487.174	507.320	10,82
1928	6.508	6.158.266	573.027	10,75
1929	6.476	5.109.628	612.290	8,35
1930	6.534	6.569.436	681.467	9,64
1931	6.648	5.906.519	738.743	8,00
1932	6.801	4.681.363	787.222	5,95
1933	6.437	4.686.659	861.058	5,44
1934	6.471	4.229.602	932.603	4,54
1935	6.356	3.709.626	1.040.387	3,57
1936	6.301	3.738.141	1.094.456	3,42
1937	6.835	4.785.915	1.084.605	4,41
1938	8.028	5.785.908	1.072.985	5,39
1939	9.602	6.201.565	1.118.241	5,55
1940	10.799	6.774.578	1.354.946	5,00
1941	11.185	8.822.457	1.458.473	6,05
1942	11.675	16.836.273	1.508.161	11,16
1943	12.488	26.399.292	1.538.150	17,16
1944	13.236	35.546.683	1.563.406	22,74
1945	14.397	25.943.010	1.689.102	15,36
1946	15.546	44.510.392	1.722.002	25,85
1947	16.363	42.635.911	1.757.253	24,26
1948	16.628	45.048.945	1.818.037	24,78
1949	17.691	46.203.195	1.904.814	24,26
1950	18.055	36.400.358	2.039.081	17,85

Kaynak: 1923-2011 MEB İstatistikleri. TÜİK, TÜİK Yayınları

Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1924-1950 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri

1924-1950 yılları arasında öğrenci başına düşen yatırım harcama miktarı Çizelge 9'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde 1924 yılında 2.71 TL, 1925 yılında 5.56, 1926 yılında 6.48 TL iken, 1927 yılında 10.82 TL olmuştur. 1946 yılında 25.85 TL ile en çok yatırım harcaması gerçekleşmiştir. Hem ikinci dünya savaşı döneminde hem de savaş sonrası dönemde yatırım harcamalarının dönemin en yüksek seviyelerine çıktığı gözlenmektedir.

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1925-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 10'da verilmiştir.

Çizelge 10. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırımlarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı (%)
1925	2.466.771	2.922	0,12
1926	3.014.802	6.109	0,20
1927	5.487.174	6.394	0,12
1928	6.158.266	7.538	0,12
1929	5.109.628	Veri yok	0,00
1930	6.569.436	Veri yok	0,00
1931	5.906.519	Veri yok	0,00
1932	4.681.363	Veri yok	0,00
1933	4.686.659	11.842	0,25
1934	4.229.602	12.008	0,28
1935	3.709.626	11.473	0,31
1936	3.738.141	11.790	0,32
1937	4.785.915	12.585	0,26
1938	5.785.908	13.623	0,24
1939	6.201.565	14.780	0,24
1940	6.774.578	15.305	0,23
1941	8.822.457	17.143	0,19
1942	16.836.273	20.051	0,12
1943	26.399.292	25.292	0,10
1944	35.546.683	28.694	0,08
1945	25.943.010	18.979	0,07
1946	44.510.392	37.951	0,09
1947	42.635.911	57.300	0,13
1948	45.048.945	17.968	0,04
1949	46.203.195	15.648	0,03
1950	36.400.358	12.658	0,03

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı: 3, 1994, s. 13-28.

Çizelge 10 incelendiğinde 1925-1950 yılları arasındaki dönemde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamasının 2.922 TL'den 12.658 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcaması en yüksek 57.300 TL ile 1947 yılında gerçekleşmiştir. İl

Özel İdarelerinin yatırım harcamasından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1925'te % 0.12 iken, 1950'de % 0.03'e düşmüş, dönem içinde en düşük oran 1949 ve 1950 yıllarında % 0.03 iken, en yüksek oran 1936 yılında % 0.32 olmuştur.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1924-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki paylarının eğilimi şekil 8'de verilmiştir.

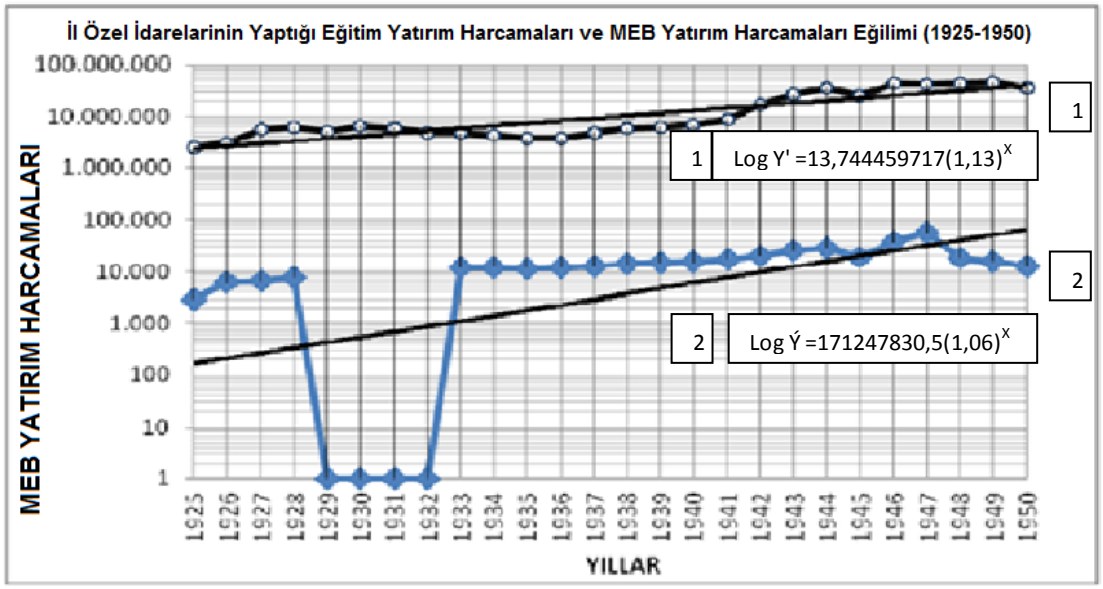

Şekil 8. 1925-1950 Yılları Arasında İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcaması, 2- İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcaması.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı: 3, 1994, s. 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1925-1950 yılları arasındaki yatırım harcamaları eğilimleri Şekil 8'de incelendiğinde, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamaları eğilim çizgisi 1925-1928 ve 1933-1947 yılları arasında eğilim çizgisinin üstünde, 1948-1950 yılları arasında ise eğilim çizgisinin altında yer aldığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleşirken, il özel idarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleştiği görülmektedir

1951-1960 Yılları Arası Demokrat Parti Döneminde Eğitimin Politik Analizi ve Eğitim Yatırım Harcamalarının Gelişimi

1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidar olmasıyla birlikte birkaç yıl içinde dışa kapalı, korumacı ve içe dönük ekonomi politikalarını ortadan kaldırarak,

dış ticaret serbest bırakılmış, kalkınma politikaları dışarıdan gelecek sermayeye bağlanmıştır. Boratav, (2011) savaş sonrasında yeterli döviz rezervi bulunan hatta dış ticaret fazlası olan Türkiye'nin, dünya ekonomisindeki serbestleşme doktrininin etkisiyle dış yardım arama çabasına giriştiğini ve dış yardım almaya başladığını belirtmektedir. 1954 yılında döviz rezervleri tükenmiş ve ulusal gelir azalmaya başlamıştır. Ancak İncekara'nın (1998) belirttiği gibi, 1954 yılından itibaren gerek dış ticarette gerek tarım sektöründe meydana gelen tıkanmalar sonucunda tarıma ve dış ticarete dayalı sanayileşme politikası terk edilmiş, sanayileşmeye öncelik veren korumacı, ithal ikamesine yönelik politikalar tercih edilmiştir. İthal ikameci sanayileşmenin uygulandığı, dönemin ikinci yarısında da enflasyon oranı düşürülememiş, dış ticaret açıkları kapatılamamıştır.

Boratav (2011), 1958 yılına doğru ülkede ilk kez makroekonomik istikrar programı uygulamasına zorlanmış ve Türkiye dış yardımların kesilmesini göze alamadığından 4 Ağustos 1958'de istikrar programı uygulamaya konulduğu, 1958 istikrar programı da enflasyonu önlemede ve ödemeler dengesi açıklarını gidermede başarılı olamadığını ve 1959 yılında ekonomide bir durgunluğun başladığını belirtmektedir.

Bu dönmede Adnan Menderes tarafından beş kez hükümet kurulmuş ve ekonomi politikalarında olduğu gibi eğitim politikalarında da değişimler olmuştur. Demokrat Parti hükümet programları ve uygulamaları, kurulan beş hükümet tarafından da uygulanmıştır. Eğitimde ağırlıklı olarak milli ve manevi değerleri ön plana çıkarmış, milli karakter oluşturmaya çalışmış ve gelenekçi bir gençlik yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Bu dönemin soğuk savaş yılları olması nedeniyle, dini ve milli bir eğitim politikası uygulanmıştır.

Eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde bir artışın olduğu görülebilir, bunun nedeni II. Dünya Savaş'ına girmeyen Türkiye'nin döviz rezervlerinden elde edilen parasal desteğin olduğu söylenebilir.

Demokrat Parti döneminde, eğitim alanında çocukların ve gençlerin milliyetçi ve muhafazakâr yetiştirilmesine önem verilmiştir. 1920'lerin sonlarında yapılan laiklik reformuyla kamusal okul sisteminden çıkarılan din eğitimi kamusal okul sisteminin içine alınmış ve bu uygulama Demokrat Parti tarafından yaygınlaştırılmıştır.

Eğitim yatırımlarından da görülebileceği üzere mesleki teknik eğitimdeki ve temel eğitimdeki artışın nedeni imam-hatip ortaokullarının ve imam-hatip liselerinin sayısının artırılması için yapılan yatırım harcamaları olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe içerisinde, konsolide yatırım harcamaları içerisinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı eğitim yatırım harcamalarının içerisinde temel eğitim, genel ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının gelişimi ve İl Özel İdarelerinin eğitim yatırım harcamalarının gelişiminin incelenmesi uygun olacaktır.

Eğitim Yatırım Harcamalarının, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi

1951-1962 yılları arasında eğitim yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranları Çizelge 11'de verilmiştir.

Çizelge 11. 1951–1962 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçeye Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL)	Konsolide Bütçe (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının	
				GSYH 'ya Oranı (%)	Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1951	11.668.000.000	2.393.000.000	38.688.892	0,33	1,62
1952	13.421.000.000	3.114.000.000	46.004.892	0,34	1,48
1953	15.638.000.000	3.254.000.000	54.020.841	0,35	1,66
1954	15.959.000.000	3.200.000.000	55.953.805	0,35	1,75
1955	19.191.000.000	4.053.000.000	73.639.561	0,38	1,82
1956	22.144.000.000	4.207.000.000	39.847.153	0,18	0,95
1957	29.449.000.000	4.973.000.000	70.070.993	0,24	1,41
1958	35.146.000.000	5.838.000.000	61.773.048	0,18	1,06
1959	43.923.000.000	7.897.000.000	195.507.000	0,45	2,48
1960	46.977.000.000	8.598.000.000	289.792.000	0,62	3,37
1961	49.827.000.000	13.054.000.000	376.750.000	0,76	2,89
1962	57.876.000.000	11.516.000.000	408.852.000	0,71	3,55

Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı: 1995/5 Ankara

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 11'de verilmiştir. Buna göre 1951 yılında 38.688.892 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcaması, 1958 yılında 61.773.048 TL'ye, 1962 yılında da 408 852.000 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki

oranı 1951 yılında % 0.33 oranında iken, 1962 yılında bu oran % 0.71' e yükselmiştir. 1953 ile 1958 yılları arasında bir düşüş olduğu gözlenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide bütçe içindeki oranı ise 1951 yılında % 1.62, 1952 yılında % 1.48, 1953 yılında % 1.66 iken, 1954 yılında % 1.75 olmuştur. 1962 yılında bu oran % 3.55'e yükselmiştir. 1956-1957 ve 1958 yıllarında düşüş olduğu gözlenmektedir.

Bu verilerden, 1952 yılında Türkiye'nin Kore Savaşına katılması, 1955 yılından sonra başlayan ve 1957 yılında zirveye ulaşan ekonomik bunalımın etkisinin neden olduğu ileri sürülebilir.

1951-1963 yılları arasında eğitim yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 9'da verilmiştir.

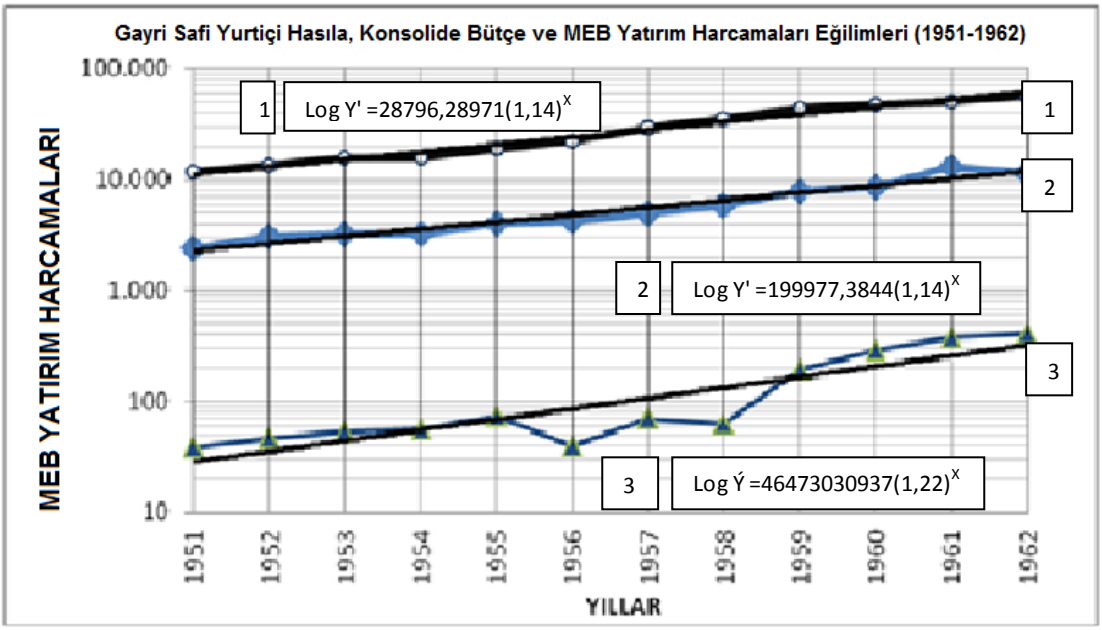

Şekil 9. 1951–1963 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği. 1- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları

Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı: 1995/5 Ankara.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1963 yılları arasında eğitim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 9'da incelendiğinde, eğitim yatırım harcamaları 1951 ve 1959-1962 yılları arasında genel eğilimin üzerinde iken, diğer yıllarda ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla yıllık ortalama % 14.00 oranında gerçekleşirken, konsolide bütçe yıllık ortalama % 14.00, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarının, Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1951-1960 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, konsolide yatırım harcamaları içindeki oranları Çizelge 12'de verilmiştir.

Çizelge 12. 1951–1962 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamalarına Oranı

Yıllar	Konsolide Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamalarına Oranı (%)
1951	353.000.000	38.688.892	10,96
1952	414.000.000	46.004.892	11,11
1953	559.000.000	54.020.841	9,66
1954	565.000.000	55.953.805	9,91
1955	840.000.000	73.639.561	8,76
1956	896.000.000	39.847.153	4,44
1957	1.197.000.000	70.070.993	5,85
1958	1.384.000.000	61.773.048	4,47
1959	1.865.000.000	195.507.000	10,48
1960	2.572.000.000	289.792.000	11,26
1961	2.570.000.000	376.750.000	14,67
1962	3.050.000.000	408.852.000	13,41

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. 2005, Ankara.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2012, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 12'de verilmiştir. Buna göre 1951 yılında 38.688.892 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları, 1959 yılında 195.507.000 TL'ye, 1962 yılında da 408.852.000 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide bütçe yatırım harcamaları içindeki oranı ise 1951 yılında % 10.96, 1952 yılında % 11.11, 1953 yılında % 9,66 iken, 1954 yılında % 9.91 olmuştur. 1953 yılından 1959 yılına kadar düşen bu oran, konsolide yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oranın sistemli olarak azaldığı, 1959/1962 yıllarında ise arttığı, dönem içinde en düşük oran 1956 yılında % 4,44 iken, en yüksek oran 1961 yılında % 14,67 olmuştur.

Çizelge 12 incelendiğinde 1951-1962 yılları arasındaki dönemde konsolide yatırım harcamalarının 353.000.000 TL'den 3.050.000.000 TL'ye, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının ise 38.688.892 TL'den 408.852.000 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde konsolide yatırım harcamalarının en yüksek 3.050.000.000 TL ile, eğitim yatırım harcamaları ise 408.852.000 TL ile 1962 yılında gerçekleşmiştir. Konsolide

yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1951'de % 10,96 iken, 1962'de % 13,41'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1956 yılında % 4,44 iken, en yüksek oran 1961 yılında % 14,67 olmuştur.

1951-1960 yılları arası Demokrat Parti'nin iktidar olduğu dönemdir. Çizelge 12 incelendiğinde konsolide yatırım harcamaları içerisinde eğitim yatırım harcamalarının bir önceki döneme göre düşük olduğunu görülebilir. Bu dönemdeki eğitim yatırım harcamalarının düşük olması, Demokrat Parti'nin izlediği ekonomi politikalarıyla açıklanabilir. Özellikle 1956 yılında eğitim yatırım harcamalarının en az düzeyde gerçekleşmesinin 1955'ten sonra Demokrat Parti hükümeti, ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalmış ve özellikle yüksek enflasyonun eğitim yatırım harcamalarının düşmesine neden olduğu söylenebilir.

1951-1962 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide yatırım harcamaları içindeki eğilimi Şekil 10'da verilmiştir.

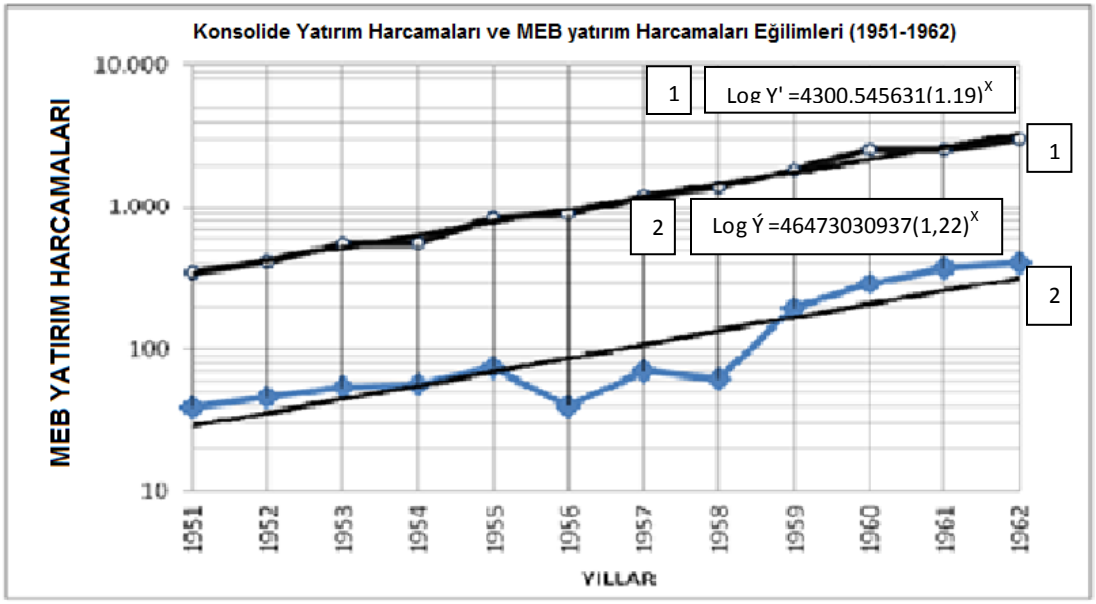

Şekil 10. 1951–1962 Yılları Arası Konsolide Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Konsolide Yatırım Harcamaları, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. Ankara, 2005.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1962 yılları arasındaki yatırım harcama eğilimleri Şekil 10'da incelendiğinde, konsolide yatırım harcama eğilim çizgisi 1951 ve 1959-1962 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altındadır. Eğitim yatırım harcamaları eğilimi, konsolide

yatırım harcamaları ile paralellik göstererek 1951 ve 1959-1962 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Konsolide yatırım harcamaları yıllık ortalama %19.00 oranında gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1951-1962 yılları arasında yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 13'te verilmiştir.

Çizelge 13. 1951-1962 Yılları Arasında Yatırım Harcamalarına Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Ayrılan Oran

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamalarından Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran (%)
1951	197.000.000	38.688.892	19,80
1952	207.000.000	46.004.892	22,22
1953	254.000.000	54.020.841	21,26
1954	309.000.000	55.953.805	18,12
1955	370.000.000	73.639.561	20,00
1956	436.000.000	39.847.153	9,17
1957	521.000.000	70.070.993	13,44
1958	553.000.000	61.773.048	11,21
1959	819.000.000	195.507.000	23,93
1960	961.000.000	289.792.000	30,18
1961	1.335.000.000	376.750.000	28,24
1962	1.473.000.000	408.852.000	27,77

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Çizelge 13 incelendiğinde Millî Eğitim Bakanlığı harcamalarının 1951 yılında 197.000.000 TL'den 1962 yılında 1.473.000.000 TL'ye yükselmesine karşın eğitim yatırım harcamalarının oranı 1951 yılında % 19.80 iken, 1955 yılında % 20.00'ye kadar yükseldiği, 1956 yılında hızlı bir düşüşe geçerek % 9.17'ye kadar düştüğü, 1957/1958 yıllarında da bu düşmenin devam ettiği gözlenmektedir. Ancak 1959-1962 yılları arasında yeniden hızla yükselerek 1962 yılında bu oranın % 27,77'ye kadar çıktığı gözlenmektedir. 1956-1958 yıllarında yatırım harcamalarının düşmesinin nedeninin yüksek enflasyon ve 1956 ekonomik bunalımı olduğu ileri sürülebilir.

1951-1963 yılları arasında eğitim yatırım harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki eğilimi Şekil 11'de verilmiştir.

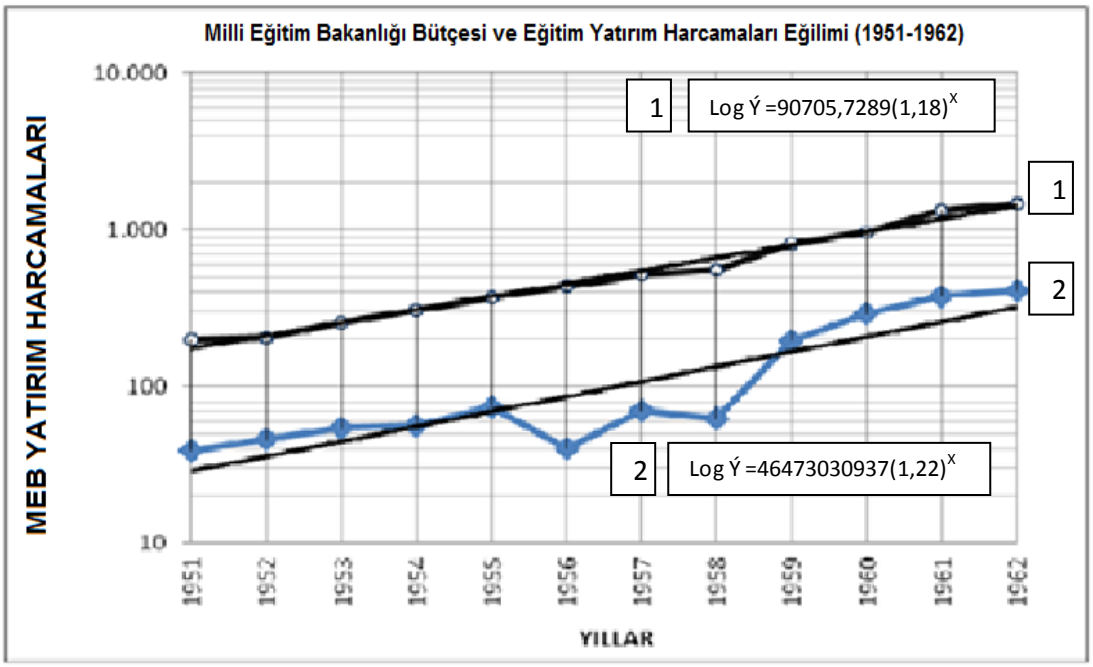

Şekil 11. 1951-1962 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.
Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1962 yılları arasındaki dönemde eğitim yatırım harcama oranlarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki eğilimi Şekil 11'de incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları 1951,1961 ve 1962 yıllarında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir. Yine eğitim yatırım harcamaları 1951, 1952 ve 1959-1962 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı harcamalarında yıllık ortalama % 18.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Gelişimi

1951-1962 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki gelişimi Çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14. 1951–1962 Yılları Arası Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL)	Konsolide Bütçe (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Toplam Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	GSYH'den Yükseköğretime Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1951	11.668.000.000	2.393.000.000	4.910.000	4.043.551	8.953.551	0,08	0,37
1952	13.421.000.000	3.114.000.000	6.942.000	6.617.733	13.559.733	0,10	0,44
1953	15.638.000.000	3.254.000.000	14.029.000	6.039.682	20.068.682	0,13	0,62
1954	15.959.000.000	3.200.000.000	15.913.000	7.773.050	23.686.050	0,15	0,74
1955	19.191.000.000	4.053.000.000	17.814.000	9.697.629	27.511.629	0,14	0,68
1956	22.144.000.000	4.207.000.000	7.435.000	10.462.05	17.897.050	0,08	0,43
1957	29.449.000.000	4.973.000.000	15.500.000	10.841.73	26.341.731	0,09	0,53
1958	35.146.000.000	5.838.000.000	8.234.000	12.681.48	20.915.480	0,06	0,36
1959	43.923.000.000	7.897.000.000	33.510.000	11.623.46	45.133.468	0,10	0,57
1960	46.977.000.000	8.598.000.000	45.932.000	11.153.81	57.085.810	0,12	0,66
1961	49.827.000.000	13.054.000.000	45.474.000	12.318.86	57.792.867	0,12	0,44
1962	57.876.000.000	11.516.000.000	49.553.000	11.611.00	61.164.000	0,11	0,53

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1951–1962 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Yükseköğretime yapılan yatırım harcamalarının, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, yükseköğretime yapılan yatırım harcamalarının büyüklüğü konusunda önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle yükseköğretim yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 14'te verilmiştir. Buna göre 1951 yılında 8.953.551 TL olan yükseköğretim yatırım harcamaları, 1955 yılında 27.511.629 TL'ye, 1962 yılında da 61.164.000 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Yükseköğretim yatırım harcamalarının konsolide bütçe içindeki oranı ise 1951 yılında % 0.37, 1952 yılında % 0.44 iken, 1953 yılında % 0.62 olmuştur. 1954 yılında % 0.74'e ulaşmıştır. 1956,1957 ve 1958 yıllarında ise düşüş gözlenmektedir. 1955 yılında Karadeniz Teknik, 1956 yılında Ege ve Ortadoğu Teknik, 1957 yılında Doğu (Atatürk) ile 1958 yılında Hacettepe üniversitelerinin kurularak eğitim-öğretime başladığı düşünülürse yükseköğretime yapılan yatırım harcamalarındaki artışın yeterli olmadığı öne sürülebilir.

Yükseköğretim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla birikimi içindeki oranı da en az % 0.06 (1958), en fazla % 0.15 (1954) düzeyinde gerçekleşmiş olduğu gözlenmektedir. 1956 yılından itibaren yatırım

harcamalarının düşmesinin nedeni 1957 yılında yaşanan ekonomik bunalım olduğu söylenebilir.

1951-1963 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 12'de verilmiştir.

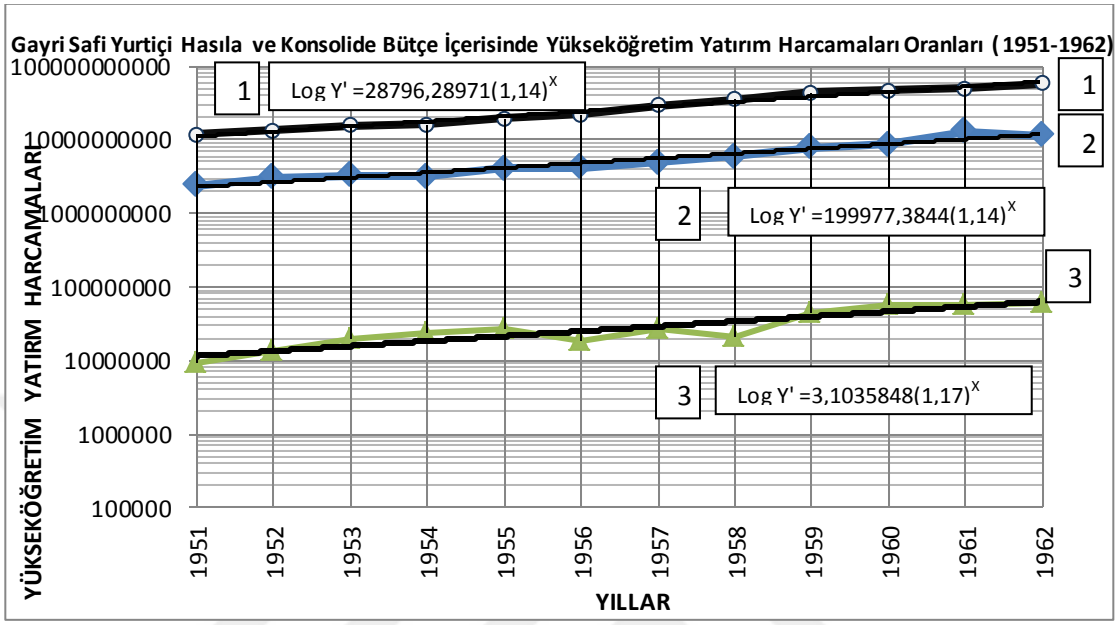

Şekil 12. 1951-1963 Yılları Arası Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Yükseköğretim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Yükseköğretim Yatırım Harcamaları

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1963 yılları arasında 1951-1963 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 12'de incelendiğinde, yükseköğretim yatırım harcamaları 1951,1961 ve 1962 yıllarında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçede yıllık ortalama % 14.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisindeki Gelişimi

1951-1962 yılları arasında eğitim yatırım harcamaları içerisinde temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranları Çizelge 15'te verilmiştir.

Çizelge 15. 1950-1962 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	Temel Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)
1951	38.688.892	13.893	35,91	5.722	14,79	5.916	15,29	4.910	12,69	8.248	21,32
1952	46.004.892	21.061	45,78	6.620	14,39	4.706	10,23	6.942	15,09	6.675	14,51
1953	54.020.841	25.779	47,72	5.424	10,04	4.873	9,02	14.029	25,97	3.917	7,25
1954	55.953.805	25.442	45,47	5.993	10,71	4.566	8,16	15.913	28,44	4.040	7,22
1955	73.639.561	36.135	49,07	7.666	10,41	6.377	8,66	17.814	24,19	5.648	7,67
1956	39.847.153	14.596	36,63	5.042	12,65	5.850	14,68	7.435	18,66	6.925	17,38
1957	70.070.993	27.909	39,83	7.147	10,20	11.758	16,78	15.500	22,12	7.757	11,07
1958	61.773.048	32.486	52,59	5.739	9,29	9.853	15,95	8.234	13,33	5.461	8,84
1959	195.507.000	78.105	39,95	28.388	14,52	31.887	16,31	33.510	17,14	23.676	12,11
1960	289.792.000	111.889	38,61	43.150	14,89	53.148	18,34	45.932	15,85	35.673	12,31
1961	376.750.000	150.097	39,84	59.564	15,81	73.730	19,57	45.474	12,07	47.885	12,71
1962	408.852.000	153.606	37,57	75.597	18,49	78.377	19,17	49.553	12,12	51.720	12,65

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1951–1962 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Çizelge 15 incelendiğinde 1951-1962 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının 38.688.892 TL'den, 408.852.000 TL'ye yaklaştığı görülmektedir. Dönem içerisinde en yüksek 408.852.000 TL ile 1962 yılında gerçekleşmiştir. Bu dönemde de yatırım harcamaların oranının en yüksek olduğu öğretim düzeyi temel eğitimdir. Devletin eğitime yaptığı yatırım harcamalarının öğretim düzeylerine göre oranları verilmiştir. Milli eğitim yatırım harcamalarından temel eğitime ayrılan yatırım harcama oranı 1951'de % 35,91 iken, 1962'de % 37,57'ye yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1951 yılında % 35,91 iken, en yüksek oran 1958 yılında % 52,59 olmuştur. Genel ortaöğretim yatırım harcamalarının oranı 1951 yılında % 14,79 iken 1962 yılında % 18,49'dur. Dönem içerisinde en düşük yatırım harcama oranı % 9,29 ile 1958 yılında gerçekleşirken, en yüksek yatırım harcama oranı % 18,49 ile 1962 yılında gerçekleşmiştir. Genel mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarının oranı 1951 yılında % 15,29 iken 1962 yılında % 19,17'ye yükseldiği dönem içinde, en düşük oran 1954 yılında % 8,16 iken, en yüksek oran 1961 yılında % 19,57 olmuştur. Yükseköğretim yatırım harcamalarının oranı 1951 yılında % 12,69 iken 1962 yılında % 12,12'ye düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1961 yılında % 12,07 iken, en yüksek oran 1954 yılında % 28,44 olarak gerçekleşmiştir.

Öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının oranı 1951 yılında % 21,32 iken 1962 yılında % 12.65'e düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1954 yılında % 7.22, en yüksek oran ise 1951 yılında % 21,32 olarak gerçekleşmiştir. Çizelge 15 incelendiğinde, özellikle 1953-1958 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının artmasının nedeninin 1955 yılında Ege ve Karadeniz Teknik, 1956 yılında Ortadoğu Teknik ve 1957 yılında Atatürk üniversitelerinin kurulması olduğu söylenebilir. Diğer eğitim kademelerine 1956 yılında yüksek yatırım harcama oranlarının ayrılması, 1956 yılına kadar İnönü tarafından savaş yıllarında biriktirilen paranın, Menderes hükümeti tarafından harcanarak geçici bir gönenç artışı yaşanması, ancak 1956'dan sonra ise ekonominin büyük bir bunalıma sürüklenmesi olduğu söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 13'te verilmiştir.

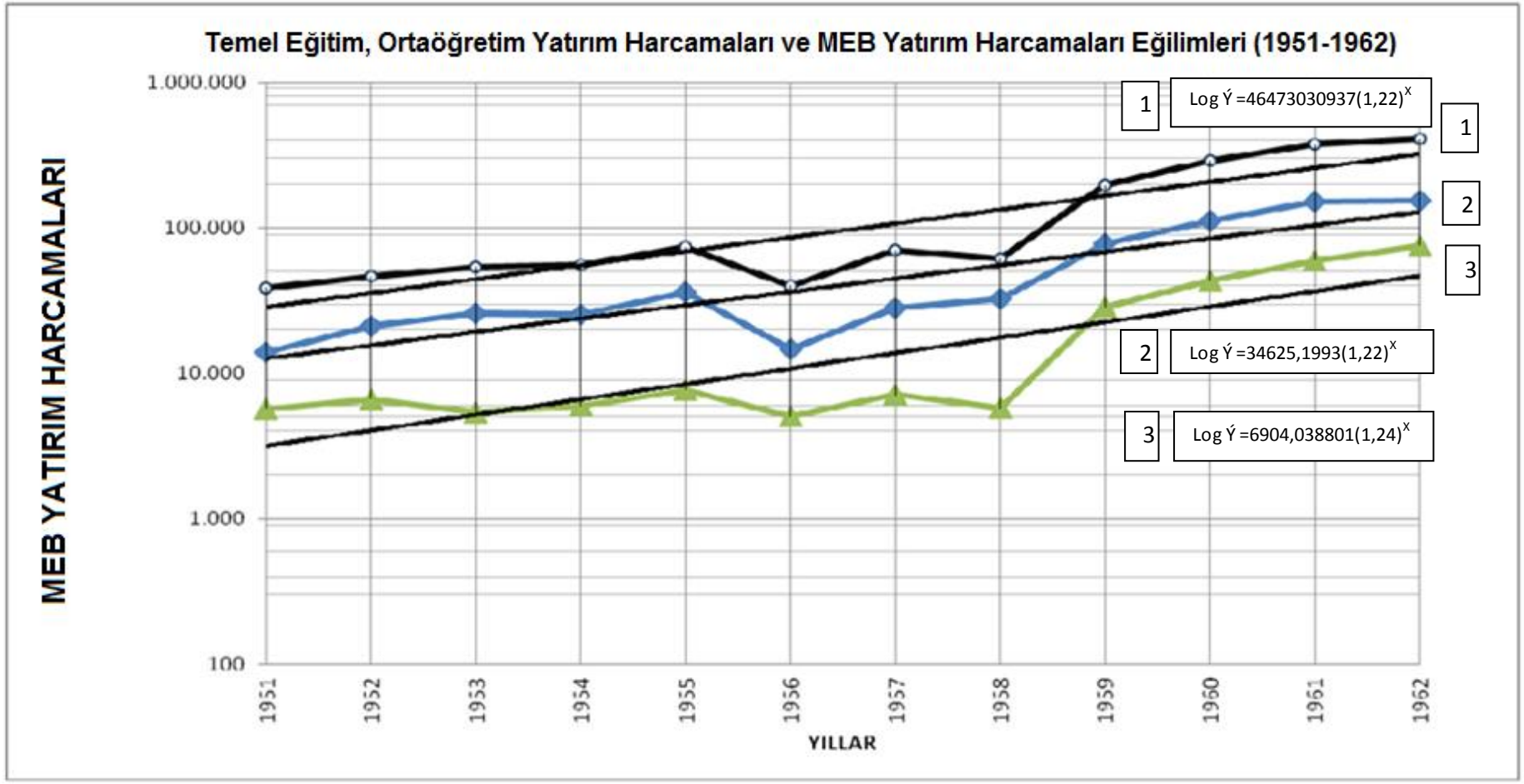

Şekil 13. 1951-1962 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği.
1 Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- Temel Eğitim Yatırım Harcamaları, 3- Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları.
Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1951-1962 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak 1951-1963 yılları arasında temel eğitime, genel ortaöğretime ayrılan yatırım harcamaları oranlarının eğilimleri Şekil 13'te incelendiğinde, eğitim yatırım harcamalarının 1951, 1959, 1960, 1961 ve 1962 yıllarında genel eğilimin üzerinde, diğer yıllarda ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Temel eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1951, 1961, 1962 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, 1952, 1953, 1955,1959 ve 1960 yıllarında eğilim doğrultusunda ve diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım gerçekleştiği görülmektedir.

Genel Ortaöğretim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1957, 1958, 1961 ve 1962 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, diğer yıllarda ise ortaöğretim yatırım harcamalarının eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleşirken, temel eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde yıllık ortalama % 22.00 oranında genel ortaöğretim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 24.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 14'te verilmiştir.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak 1951-1963 yılları arasında mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimleri Şekil 14'te verilmiştir. Mesleki teknik eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1961 ve 1962 yıllarında eğilimin üzerinde, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamasının gerçekleştiği görülmektedir.

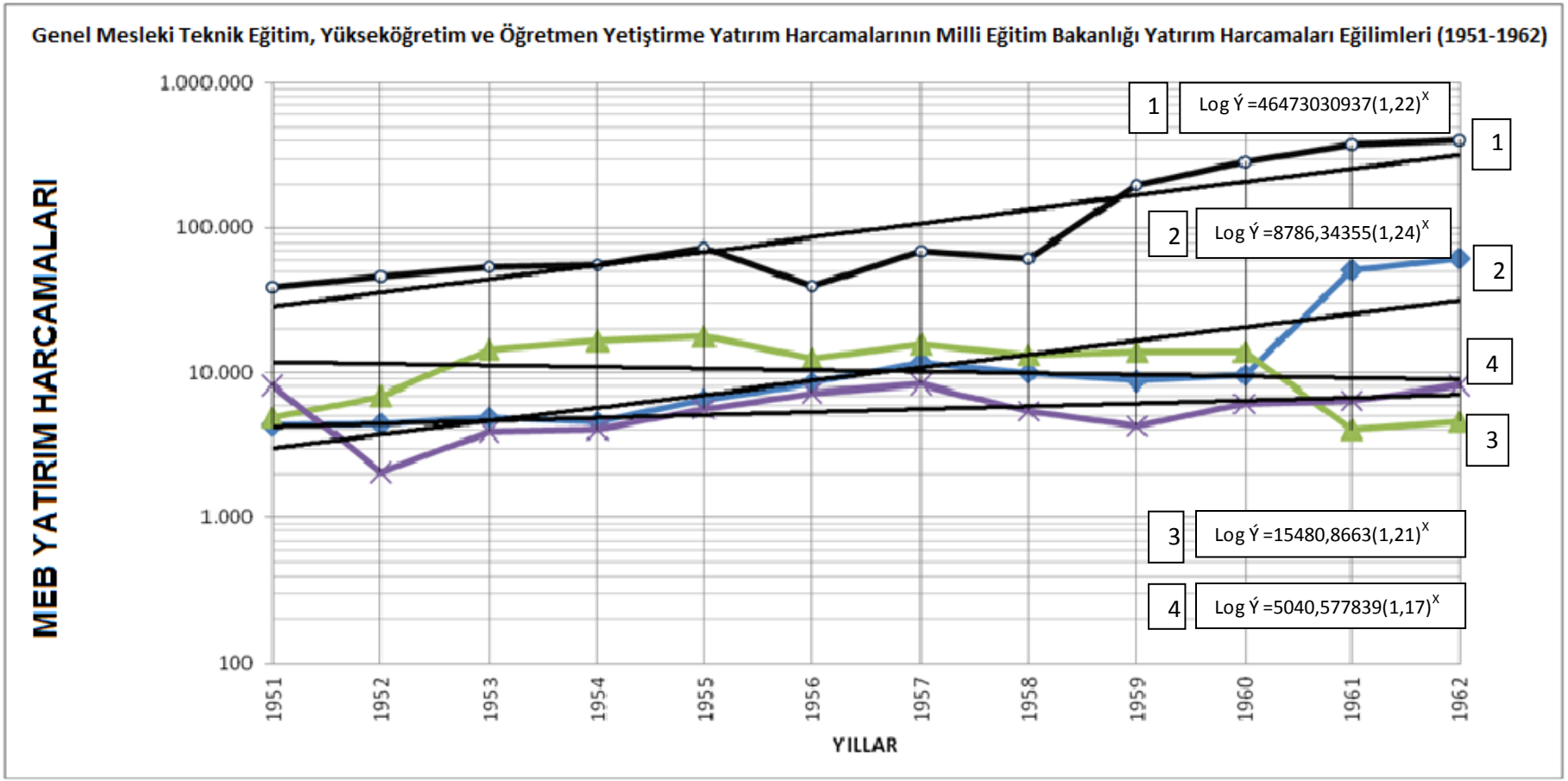

Şekil 14. 1951-1963 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları içinde Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları 3-Yükseköğretim Yatırım Harcamaları 4-Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1951-1962 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri

Yükseköğretime yapılan yatırım harcamaları incelendiğinde, 1951-1955 ve 1957 yılları arasında yatırım harcamalarının eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamalarının gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme yatırım harcamaları incelendiğinde, 1951 ve 1952 yıllarında yatırım harcamalarının eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamalarının gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleşirken, mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 24.00 oranında, yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 21.00 oranında ve öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 17.00 oranında bir gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarını incelendiğinde, 1951 ve 1952 yıllarında yatırım harcamalarının eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamalarının gerçekleştiği görülmektedir.

1951-1960 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarından Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı

1951-1960 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde, öğrenci başına düşen eğitim yatırım harcamalarının miktarı Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16. 1951-1960 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)

Yıl	Okul Sayısı	MEB Yatırım Harcamaları (TL)	Toplam Öğrenci Sayısı Okulöncesi, İlk, Ortaokul, Lise ve Üniversite	Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)
1951	18.096	38.688.892	2.182.250	17,73
1952	18.486	46.004.892	2.382.186	19,31
1953	18.722	54.020.841	2.546.896	21,21
1954	19.227	55.953.805	2.739.862	20,42
1955	19.620	73.639.561	2.909.045	25,31
1956	20.334	39.847.153	3.323.707	11,99
1957	21.033	70.070.993	3.652.846	19,18
1958	21.710	61.773.048	3.920.402	15,76
1959	22.555	195.507.000	4.134.455	47,29
1960	25.569	289.792.000	4.417.193	17,73

Kaynak: TÜİK, MEB İstatistikleri. TÜİK Yayınları (1923-2011).

1951-1960 yılları arasında öğrenci başına düşen yatırım harcama miktarı çizelge 16'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde 1951 yılında öğrenci başına yapılan yatırım harcaması 17.73 TL iken, yatırım harcama miktarı 1959

yılında dönemin en üst seviyesine çıkarak 47.29 TL' ye ulaşmış, 1960 yılında ise yeniden azalarak 17.73 TL'ye gerilemiştir. Ekonomik bunalımın yaşandığı 1956 yılında öğrenci başına yatırım harcaması 11.99 TL ile dönemin en az yatırım harcaması yapıldığı yıl olarak gözlenmektedir.

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1951-1962 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranları Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17. 1951-1962 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL)	İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı (%)
1951	38.688.892	15.365	0,04
1952	46 004 892	Veri yok	Veri yok
1953	54.020.841	28.734	0,05
1954	55.953.805	34.394	0,06
1955	73.639.561	42.237	0,06
1956	39.847.153	50.078	0,13
1957	70.070.993	74.545	0,11
1958	61.773.048	73.148	0,12
1959	195.507.000	83.916	0,04
1960	289 792.000	144.491	0,05
1961	376 750.000	209.493	0,06
1962	408 852.000	212.926	0,05

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı: 3, Mayıs, 1994.

Çizelge 17 incelendiğinde 1951-1962 yılları arasındaki dönemde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 15.365 TL'den 212.926 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcaması en yüksek 212.926 TL ile 1962 yılında gerçekleşmiştir. İl Özel İdarelerinin yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1951'de % 0,04 iken, 1962'de % 0,05'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1951 ve 1959 yıllarında % 0,04 iken, en yüksek oran 1956 yılında % 0,13 olmuştur.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1951-1962 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki oranlarının eğilimi Şekil 15'te verilmiştir.

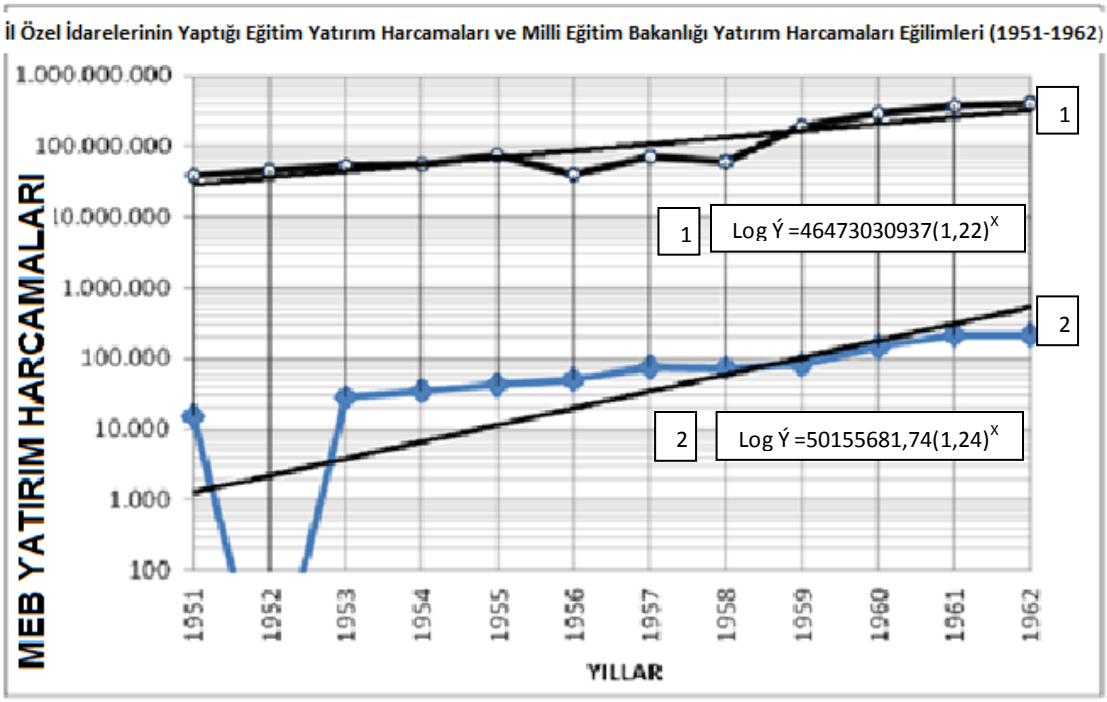

Şekil 15. 1951-1963 Yılları Arası İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcamaları.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.

Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı: 3, Mayıs, 1994.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1951-1963 yılları arasındaki eğitim yatırım harcamaları ve il özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamaları eğilimleri Şekil 15'te verilmiştir. İl özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamaları eğilim çizgisi 1951,1953-1958 yıllarında eğilim çizgisinin üzerinde,1959-1962 yıllarında ise eğilim çizgisinin altında yer aldığı görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları yıllık ortalama % 22.00 oranında gerçekleşirken, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamaları ise yıllık ortalama % 24.00 oranında gerçekleşmiştir.

1963-1980 Yılları Arası Eğitimin Ekonomik ve Politik Analizi

1950–1960 yılları arasında yaşanan ekonomik bunalımlar ve plansız uygulamalar nedeniyle planlamanın gerekliliği ortaya çıkmış tüm sorunların planlamayla çözüleceği kanısı oluşmuştur. Bu gelişmenin sonucunda Boratav'ın (2011) belirttiği gibi, 1960 sonrası izlenen politikalar planlama

tabanına oturtulmuş, ithal ikameci bir temele dayanan planlar yapılmıştır. Verilen borçların geri alınması açısından, dış borçlanma ve yabancı sermaye girişi, ekonominin belirli programlara göre düzenlendiği güvenilir ve açık bir ortamı gerektirmiştir

1960-1980 yılları arasında yirmi hükümet görev yapmıştır. Bu yirmi hükümetin genel olarak eğitimle ilgili programları ve uygulanan politikalarının birbirinin benzeri olduğu söylenebilir.

Geçmiş hükümetlerden gelen din eğitiminin yoğunlaşmasından dolayı Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde "Din Eğitimi Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Bu dönemde de din eğitimine önem verileceği anlamına gelmektedir. Aynı zamanda eğitim, milli kalkınmayı hızlandıracak ve gerçekleştirecek verimli bir yatırım olarak hükümet programlarına girmektedir.

Milli Eğitimde amaç, her yaştaki yurttaşları eşit eğitim olanakları içinde, ilgi ve yeteneklerine göre üstün seviyede yetiştirmek; milletimize ve insanlığa yararlı iyi ve verimli yurttaşlar haline getirmek; sosyal ve ekonomik kalkınma programlarının uygulanması için gereken çeşitli vasıftaki insan gücünü hazırlamak, yine hükümet programlarında ve uygulamada yer almaktadır.

Bu bağlamda Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe içerisinde, konsolide yatırım harcamaları içerisinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisinde, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı eğitim yatırım harcamalarının içerisinde temel eğitim, genel ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının gelişimi ve İl Özel İdarelerinin eğitim yatırım harcamalarının gelişiminin incelenmesi uygun olacaktır.

Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisindeki Gelişimi

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranları Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. 1963–1980 Yılları Arasında (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçinde Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL) (2012=100)	Konsolide Bütçe (TL) (2012=100)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL) (2012=100)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının	
				Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya Oranı (%)	Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1963	62.042.226.575	13.020.429.615	717.131.521	1,16	5,51
1964	66.946.436.853	15.149.749.095	808.992.563	1,21	5,34
1965	68.152.797.090	15.791.762.717	682.526.243	1,00	4,32
1966	75.153.526.587	16.833.707.765	763.863.342	1,02	4,54
1967	78.843.431.928	18.548.095.603	874.007.521	1,11	4,71
1968	119.333.898.418	19.963.973.694	1.064.645.972	0,89	5,33
1969	124.130.534.613	21.391.352.061	899.139.434	0,72	4,20
1970	127.642.531.152	24.606.628.939	683.649.336	0,54	2,78
1971	135.935.791.940	28.828.114.678	825.832.192	0,61	2,86
1972	140.694.414.801	30.088.281.931	790.078.280	0,56	2,63
1973	146.098.438.470	31.630.143.694	917.544.011	0,63	2,90
1974	160.511.736.842	32.491.111.941	1.028.194.778	0,64	3,16
1975	183.307.150.972	42.552.976.206	974.609.843	0,53	2,29
1976	198.891.122.571	52.224.878.148	1.061.241.829	0,53	2,03
1977	201.056.454.732	63.338.461.721	643.589.143	0,32	1,02
1978	195.931.410.018	57.156.821.112	162.043.780	0,08	0,28
1979	190.656.458.209	53.211.857.943	359.879.801	0,19	0,68
1980	189.961.022.880	49.721.874.937	209.785.456	0,11	0,42

Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı:1995/5 Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hâsılaya oranı, eğitime yapılan harcamaların büyüklüğünün önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 18'de verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1963 yılında 717.131.521 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları, 1968 yılında 1.064.645.972 TL'ye, 1974 yılında da 1.028.194.778 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Ancak bu yatırım harcama miktarı 1977, 1978, 1979 ve 1980 yıllarında sistematik olarak düşmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide bütçe

içindeki oranı ise 1963 yılında % 5.51, 1964 yılında % 5.34, 1965 yılında % 4.32 iken, 1968 yılında % 5.33 olmuştur.1969 yılında bu oran % 4.20 iken, 1970 ve daha sonraki yıllarda sistematik olarak azalmış ve 1980 yılında % 0.42'ye düşmüştür.

Bu verilerden, ülkede süren siyasi karmaşa, sık hükümet değişimi, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı ve 1977 yılında şiddetli bir şekilde yaşanan ekonomik bunalımın yatırım harcamaların düşmesinin nedeni olduğu ileri sürülebilir.

1963-1980 döneminde devletçe gerçekleştirilen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla birikimi içinde eğitim yatırım harcamalarının oranı da en az % 0.11 (1980), en fazla % 1.21 (1964) düzeyinde gerçekleşmiştir. 1964 yılında çok yüksek düzeydeki bu oranın izleyen yıllarda düşerek 1980 yılında en düşük düzey olan % 0.11 ulaşması, 1977 ekonomik bunalımı ve 24 Ocak 1980 Kararları ile neoliberal politikaların yaşama geçirilmesine bağlanabilir.

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 16'da verilmiştir.

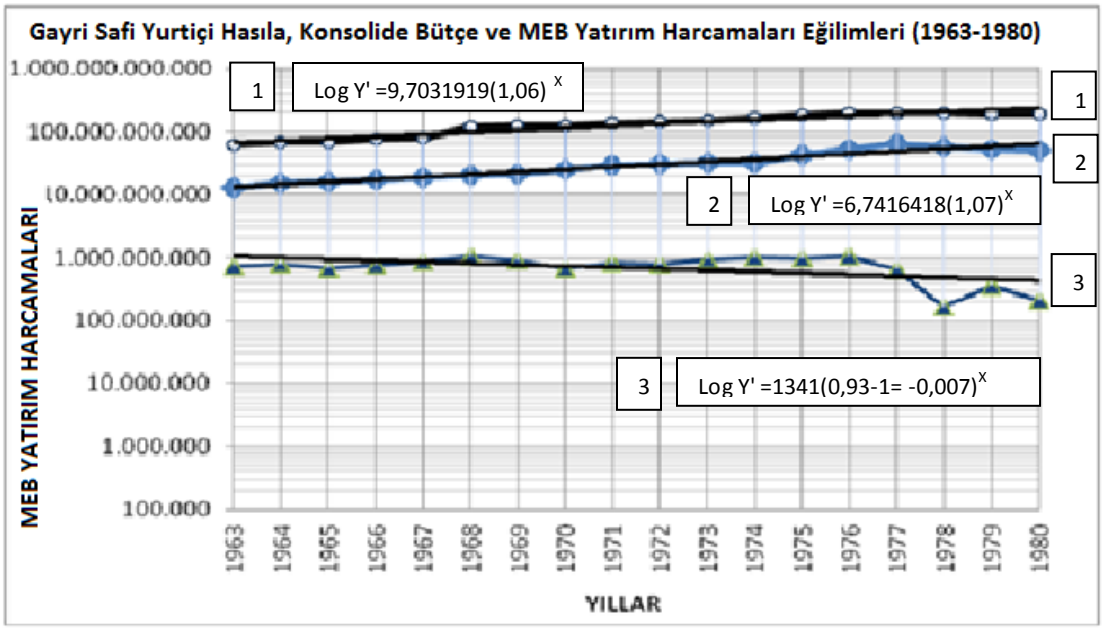

Şekil 16. 1964-1980 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçe içerisindeki Eğilim Grafiği. 1- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO, Sayı: 1995/5 Ankara.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 16'da verilmiştir. Gayri Safi

Yurtiçi Hasılada yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, konsolide bütçede yıllık ortalama % 7.00 oranında bir artış gerçekleşmiştir. Hem Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, hem de konsolide bütçe artarken eğitim yatırım harcamaları (0,93-1= - 0,07) yıllık ortalama % 7.00 oranında azalmıştır.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, konsolide yatırım harcamaları içindeki oranları Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19. 1963–1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Konsolide Yatırım Harcamaları İçinde Oranı.

Yıllar	Konsolide Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Konsolide Yatırım Harcamaları içinde Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarının Oranı (%)
1963	4.408.138.000	717.131.521	16,27
1964	4.568.052.000	808.992.563	17,71
1965	4.806.422.000	682.526.243	14,20
1966	5.611.280.000	763.863.342	13,61
1967	5.857.520.000	874.007.521	14,92
1968	6.757.712.000	1.064.645.972	15,75
1969	6.723.199.000	899.139.434	13,37
1970	6.118.705.000	683.649.336	11,17
1971	6.440.677.000	825.832.192	12,82
1972	6.742.049.000	790.078.280	11,72
1973	9.120.874.000	917.544.011	10,06
1974	9.846.705.000	1.028.194.778	10,44
1975	11.785.979.000	974.609.843	8,27
1976	14.455.453.000	1.061.241.829	7,34
1977	16.176.835.000	643.589.143	3,98
1978	13.211.000.000	162.043.780	1,23
1979	10.675.168.000	359.879.801	3,37
1980	10.088.044.000	209.785.456	2,08

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. 2005, Ankara.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2012, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 19'da verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1963 yılında 717.131.521 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırımları, 1976 yılında 1.061.241.829 TL'ye ulaşmış, 1980 yılında da 209.785.456 TL'ye düşmüş gözükmektedir. Konsolide bütçe yatırım harcamalarının içinde Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının oranı ise 1963 yılında % 16.27, 1964 yılında % 17.71, 1967 yılında % 14,92 iken, 1968 yılında % 15.75 olmuştur.

1975 yılından 1980 yılına kadar düşen bu oran, konsolide yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oranın sistemli olarak azaldığı dönem içinde en düşük oran 1978 yılında % 1.23 iken, en yüksek oran 1964 yılında % 17.71 olarak gerçekleşmiştir.

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide yatırım harcamaları içindeki eğilimi Şekil 17'de verilmiştir.

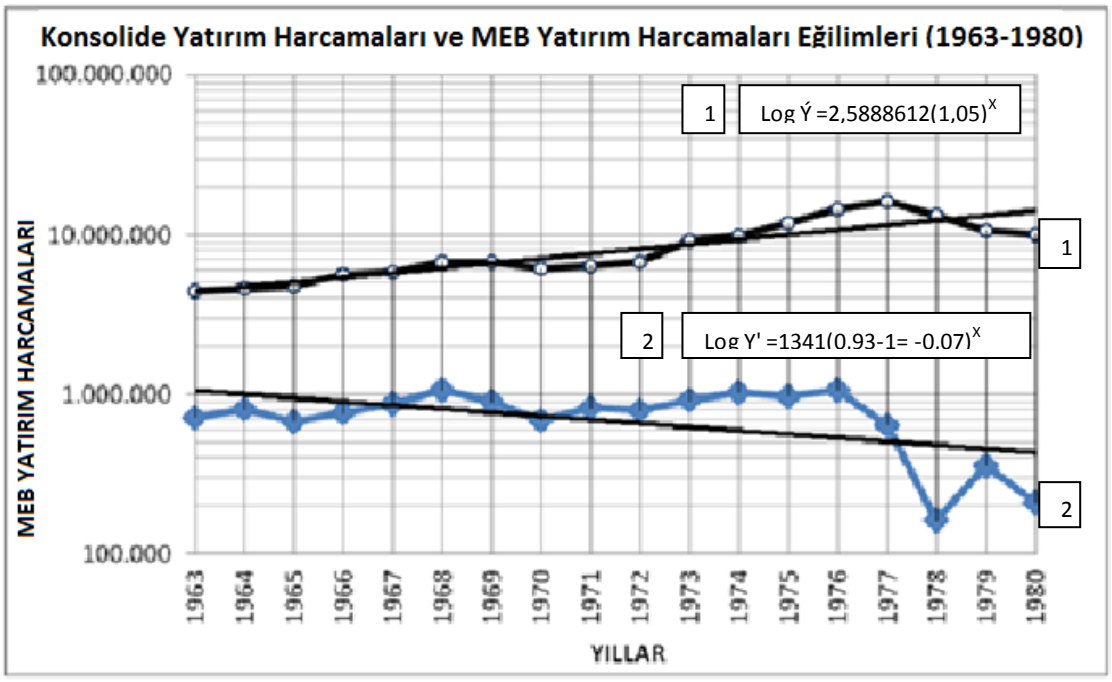

Şekil 17. 1963–1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Konsolide Bütçe Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Konsolide Yatırım Harcamaları. 2-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı, 2005, Ankara.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2012, Ankara.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının konsolide yatırım harcamaları içindeki eğilimi Şekil 17'de incelendiğinde, konsolide yatırım harcamaları eğilim çizgisi 1976 ve 1977 yıllarında eğilim çizgisinin üstünde yer alırken, diğer yıllarda ise eğilim çizgisi üzerinde yer almıştır. Eğitim yatırım harcamaları eğilimi, 1975 ve 1976 yıllarında eğilimin üstüne çıkarken, 1978,1979 ve 1980 yıllarında hızlı bir düşüşe geçtiği görülmektedir.

Konsolide yatırım harcamaları yıllık ortalama % 5.00 oranında bir artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 7.00 oranında bir azalmanın gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 20'de verilmiştir.

Çizelge 20. 1963-1980 Yılları Arasında (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Milli Eğitim Bakanlığı Harcamalarından Yatırım Harcamalarına Ayrılan Oran

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Bütçesi (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları Yatırıma Ayrılan Oran (%)
1963	1.749.718.750	717.131.521	40,99
1964	1.996.863.374	808.992.563	40,51
1965	1.987.344.122	682.526.243	34,28
1966	2.174.895.505	763.863.342	35,12
1967	2.318.901.551	874.007.521	37,69
1968	2.522.573.141	1.064.645.972	42,20
1969	2.280.189.439	899.139.434	39,43
1970	2.398.057.603	683.649.336	28,51
1971	3.490.077.223	825.832.192	23,66
1972	3.819.697.929	790.078.280	20,68
1973	4.270.040.055	917.544.011	21,49
1974	4.383.105.739	1.028.194.778	23,46
1975	5.434.785.951	974.609.843	17,93
1976	5.636.871.355	1.061.241.829	18,83
1977	6.377.228.176	643.589.143	10,09
1978	6.427.809.297	162.043.780	5,12
1979	5.986.324.623	359.879.801	6,01
1980	5.009.909.503	209.785.456	4,19

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinden eğitime yapılan yatırım harcamalarının oranı, yatırım harcamalarının büyüklüğünün önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 20'de verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1963 yılında 717.131.521 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırımları, 1973 yılında 917.544.011 TL'ye, 1976 yılında da 1.061.241.829 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Ancak 1977 yılından sonra düşüş başlamış ve 1980 yılında 209.785.456 TL olarak gerçekleşmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içindeki oranı ise 1963 yılında % 40.99, 1968 yılında % 42.20 iken, 1976 yılında % 18.83 olmuştur. 1977 yılında % 10,09'a düşen bu oran, 1980 yılında % 4.19 oranında gerçekleşmiştir.

1978, 1979 ve 1980 yıllarında eğitim yatırım harcamaları dönemin en az oranlarının ayrıldığı yıllar olduğu görülmektedir. 1980 yılında eğitim yatırım

harcamalarının en az düzeyde gerçekleşmesi tesadüf değildir. 24 Ocak 1980 kararlarıyla neoliberal politikaların uygulanmaya başlanması, eğitimin finansmanını artık devletin karşılamak istemediği anlamına geldiği söylenebilir.

2012 sabit fiyatlarıyla 1963-1980 yılları arasında yatırım harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları içerisindeki eğilimi Şekil 18'de verilmiştir.

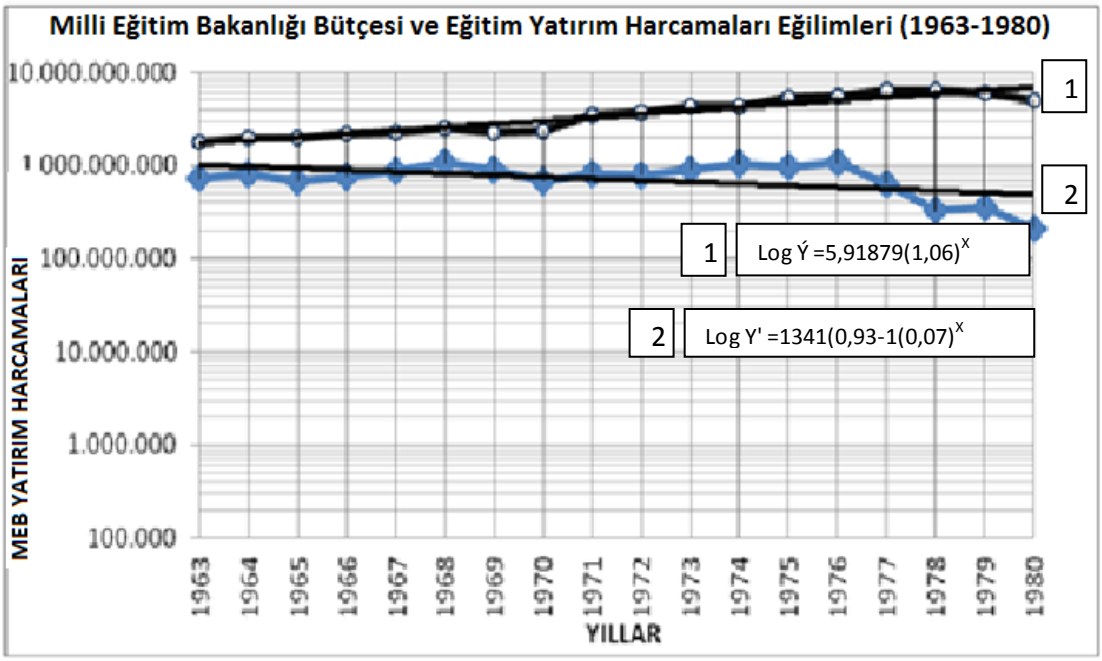

Şekil 18. 1963-1980 Yılları Arasında (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları ve Eğitim Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Harcamaları, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1963-1980 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları ve eğitim yatırım harcamaları eğilimleri Şekil 18 incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı harcamaları 1964 ve 1976-1979 yıllarında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir. Yine eğitim yatırım harcamaları 1967-1977 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı harcamalarında yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 7.00 oranında bir azalma olduğu görülmektedir.

Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Gelişimi

2012 sabit fiyatlarıyla 1963-1980 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde oranları Çizelge 21'de verilmiştir.

Çizelge 21. 1963-1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL) 2012=100	Konsolide Bütçe (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Toplam Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL)	Yükseköğretime Ayrılan Oran (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1963	62.042.226.575	13.020.429.615	60.812.753	211.444.000	272.256.753	0,44	2,09
1964	66.946.436.853	15.149.749.095	57.600.270	234.469.000	292.069.270	0,44	1,93
1965	68.152.797.090	15.791.762.717	52.871.117	256.212.000	309.083.117	0,45	1,96
1966	75.153.526.587	16.833.707.765	66.608.883	309.761.000	376.369.883	0,50	2,24
1967	78.843.431.928	18.548.095.603	87.051.149	366.324.000	453.375.149	0,58	2,44
1968	119.333.898.41	19.963.973.694	168.107.599	499.889.000	667.996.599	0,56	3,35
1969	124.130.534.61	21.391.352.061	200.777.836	683.748.000	884.525.836	0,71	4,13
1970	127.642.531.15	24.606.628.939	164.417.665	861.320.000	1.025.737.665	0,80	4,17
1971	135.935.791.94	28.828.114.678	182.921.831	739.749.000	922.670.831	0,68	3,20
1972	140.694.414.80	30.088.281.931	232.994.085	928.909.000	1.161.903.085	0,83	3,86
1973	146.098.438.47	31.630.143.694	290.402.679	761.000.000	1.051.402.679	0,72	3,32
1974	160.511.736.84	32.491.111.941	72.384.912	1.336.000.000	1.408.384.912	0,88	4,33
1975	183.307.150.97	42.552.976.206	38.107.245	1.822.000.000	1.860.107.245	1,01	4,37
1976	198.891.122.57	52.224.878.148	70.360.333	1.814.872.000	1.885.232.333	0,95	3,61
1977	201.056.454.73	63.338.461.721	47.754.314	2.271.855.000	2.319.609.314	1,15	3,66
1978	195.931.410.01	57.156.821.112	30.227.135	1.200.477.000	2.230.704.135	1,14	3,90
1979	190.656.458.20	53.211.857.943	22.276.560	2.802.987.000	2.825.263.560	1,48	5,31
1980	189.961.022.88	49.721.874.937	17.349.257	2.782.293.000	2.799.642.257	1,47	5,63

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yükseköğretim yatırım harcamalarının, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, yükseköğretime yapılan yatırım harcamalarının büyüklüğü konusunda önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle yükseköğretim yatırım harcamalarının incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 21'de verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1963 yılında 272.256.753 TL olan yükseköğretim yatırım harcamaları, 1972 yılında

1.161.903.085 TL'ye, 1980 yılında da 2.799.642.257 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Yükseköğretim yatırım harcamalarının konsolide bütçe içindeki oranı ise 1963 yılında % 2.09, 1968 yılında % 3.35, 1974 yılında % 4.33 iken, 1976 yılında % 3.61 olmuştur. 1979 yılında % 5.31'e ulaşmıştır. 1980 yılında % 5.63'e yükselmiştir.

Dönem içerisinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içerisinde en yüksek % 1,48 oranı ile 1979 yılında, en düşük bütçenin ise % 0,44 oranı ile 1963 ve 1964 yılında, konsolide bütçe içerisinde yükseköğretim yatırım harcamaları en yüksek % 5,63 oranı ile 1980 yılında, en düşük ise % 1,93 oranında 1964 yılında gerçekleşmiştir.

1971 yılında Boğaziçi, 1973 yılında Diyarbakır (Dicle), Çukurova, Anadolu, 1974 yılında Cumhuriyet, 1975 yılında İnönü, Fırat, Samsun On Dokuz Mayıs, Selçuk, Uludağ ve 1978 yılında Kayseri (Erciyes) üniversiteleri kurularak toplam üniversite sayısı on sekize çıkartılmıştır.

1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla yükseköğretim yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 19'da verilmiştir.

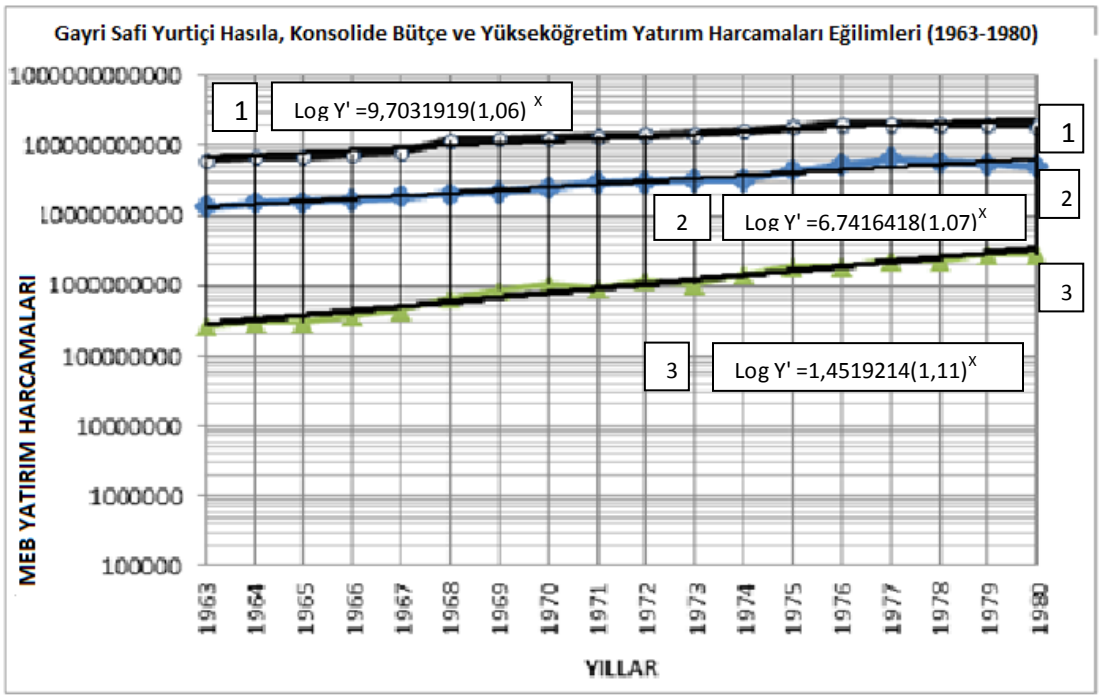

Şekil 19. 1963–1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Yükseköğretim Yatırım Harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Eğilim Grafiği. 1-Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2-Konsolide Bütçe, 3- Yükseköğretim Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla yükseköğretim yatırım harcamalarının, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 19'da incelendiğinde, yükseköğretim yatırım harcamalarının yarı logaritmik eğilim çizgisinin üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da yıllık ortama % 6.00 oranında, konsolide bütçede yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım harcamaları yıllık ortalama % 13.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

Bu artışın nedeni 1971 yılında Boğaziçi, 1973 yılında Diyarbakır (Dicle), Çukurova, Anadolu, 1974 yılında Cumhuriyet, 1975 yılında İnönü, Fırat, Samsun On Dokuz Mayıs, Selçuk ve Uludağ ve 1978 yılında Kayseri (Erciyes) üniversiteleri kurularak toplam üniversite sayısı on sekize çıkartılmış olduğu söylenebilir.

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Harcamaları İçerisindeki Gelişimi

1963-1980 yılları arasında eğitim yatırım harcamaları içerisinde temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranları Çizelge 22'de verilmiştir.

Çizelge 22. 1963-1980 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Temel Eğitim Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları i İçindeki Oranı (%)	Yükseköğretim Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)	Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçindeki Oranı (%)
1963	717.131.521	283.051.811	39,47	135.537.857	18,90	168.956.186	23,56	60.812.753	8,48	68.772.913	9,59
1964	808.992.563	394.950.169	48,82	148.531.035	18,36	144.728.770	17,89	57.600.270	7,12	63.182.319	7,81
1965	681.328.829	314.296.989	46,13	166.448.633	24,43	97.021.225	14,24	52.871.117	7,76	50.690.865	7,44
1966	763.863.342	368.258.517	48,21	167.056.913	21,87	105.565.914	13,82	66.608.883	8,72	56.373.115	7,38
1967	874.007.521	359.479.293	41,13	177.510.928	20,31	158.020.560	18,08	87.051.149	9,96	91.945.591	10,52
1968	1.064.645.972	415.744.252	39,05	285.857.443	26,85	135.422.968	12,72	168.107.599	15,79	59.513.710	5,59
1969	899.139.434	309.034.223	34,37	222.896.666	24,79	124.890.467	13,89	200.777.836	22,33	41.540.242	4,62
1970	683.649.336	157.376.077	23,02	213.777.147	31,27	110.204.273	16,12	164.417.665	24,05	37.874.173	5,54
1971	825.832.192	265.257.300	32,12	199.273.308	24,13	108.514.350	13,14	182.921.831	22,15	69.865.403	8,46
1972	790.078.280	223.434.138	28,28	176.661.503	22,36	132.970.175	16,83	232.994.085	29,49	24.018.380	3,04
1973	917.544.011	314.442.333	34,27	51.474.219	5,61	211.769.158	23,08	290.402.679	31,65	49.455.622	5,39
1974	1.028.194.778	531.885.159	51,73	65.496.007	6,37	323.161.619	31,43	72.384.912	7,04	35.267.081	3,43
1975	974.609.843	482.724.255	49,53	95.316.843	9,78	320.549.177	32,89	38.107.245	3,91	37.912.323	3,89
1976	1.061.241.829	500.693.895	47,18	123.846.921	11,67	318.478.673	30,01	70.360.333	6,63	47.862.006	4,51
1977	643.589.143	282.857.428	43,95	95.379.911	14,82	180.333.678	28,02	47.754.314	7,42	37.263.811	5,79
1978	329.271.623	136.384.306	41,42	47.909.021	14,55	91.175.312	27,69	30.227.135	9,18	23.575.848	7,16
1979	359.879.801	177.600.682	49,35	48.763.713	13,55	99.470.777	27,64	22.276.560	6,19	11.768.069	3,27
1980	209.785.456	103.885.758	49,52	10.594.166	5,05	71.704.669	34,18	17.349.257	8,27	6.251.607	2,98

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1961-1980 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Çizelge 22 incelendiğinde 1963-1980 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının 2012 sabit fiyatlarıyla 717.131.521 TL'den, 209.785.456 TL'ye düştüğü görülmektedir. Dönem içerisinde en yüksek 1.064.645.972 TL ile 1968 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Milli eğitim yatırım harcamalarından temel eğitime ayrılan yatırım harcama oranı 1963'te % 39.47 iken, 1980'de % 49.52'ye yükseldiği dönem içinde, en düşük yatırım oranı 1970 yılında % 23.02 iken, en yüksek yatırım oranı 1974 yılında % 51.73 olduğu görülmektedir.

Genel Ortaöğretim yatırım harcamalarının oranı 1963 yılında % 18.90 iken 1980 yılında % 5.05'e düştüğü görülmektedir. Dönem içerisinde en düşük yatırım oranı % 5.05 ile 1980 yılında gerçekleşirken, en yüksek yatırım harcama oranı % 31.27 ile 1970 yılında gerçekleşmiştir.

Genel Mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarının oranı 1963 yılında % 23.56 iken 1980 yılında % 34.18' e yükseldiği dönem içinde, en düşük oran 1968 yılında % 12.72 iken, en yüksek oran 1980 yılında % 34.18 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Yükseköğretim yatırımlarının oranı 1963 yılında % 8.48 iken 1980 yılında % 8.27'ye düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1975 yılında % 3.91 iken, en yüksek oran 1973 yılında % 31.65 olduğu görülmektedir. Çizelge 22 incelendiğinde, özellikle 1971-1973 yılları arasında yükseköğretim yatırım harcamalarının artmasının nedeninin 1971 yılında Boğaziçi, 1973 yılında Çukurova, Dicle ve Anadolu üniversitelerinin kurulması olduğu söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının oranı 1963 yılında % 9.59 iken 1980 yılında % 2.98'e düştüğü dönem içinde, en düşük oran 1972 yılında % 3.04 iken, en yüksek oran 1967 yılında % 10.52 olduğu görülmektedir.

1964-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla (2012=100) temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranları, eğitim yatırım harcamaları içerisindeki eğilimi Şekil 20'de verilmiştir.

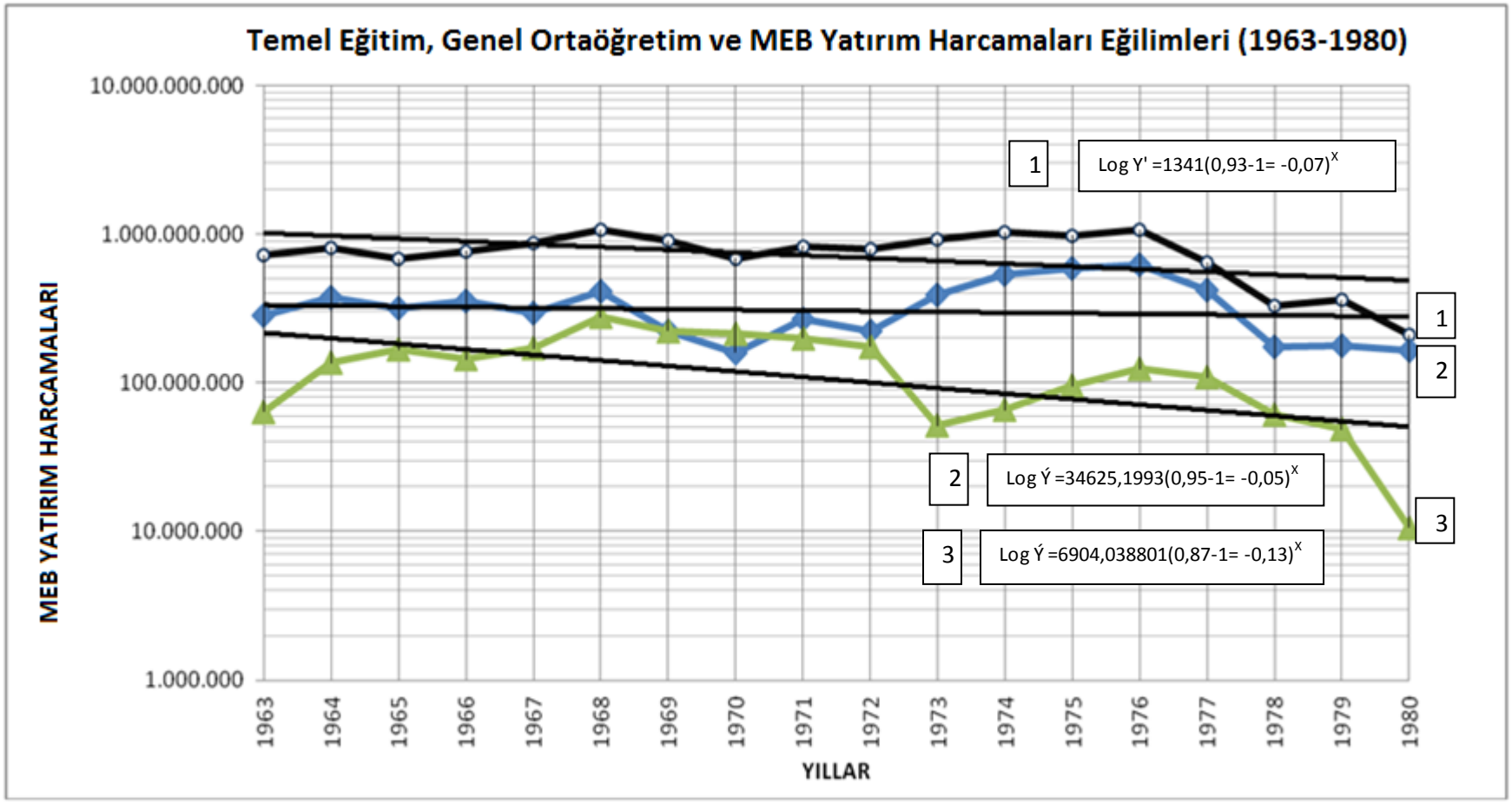

Şekil 20. 1963-1980 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırımlarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- Temel Eğitim Yatırım Harcamaları, 3- Genel Ortaöğretim Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1961-1980 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak 2012 sabit fiyatlarıyla 1963-1980 yılları arasında temel eğitime, genel ortaöğretime ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimleri Şekil 20'de incelendiğinde, eğitim yatırım harcamaları 1975 ve 1976 yıllarında genel eğilimin üzerinde iken 1978, 1979 ve 1980 yıllarında ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Temel eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1968, 1969, 1973, 1975 ve 1976 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, 1978, 1979 ve 1980 yıllarında ise eğilimin altında yatırım harcaması gerçekleştiği görülmektedir. Bu duruma 1977 yılında yaşanan ekonomik bunalımın neden olduğu söylenebilir.

Genel ortaöğretim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1967, 1968, 1969 ve 1976 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, diğer eğitim kademeleri gibi ortaöğretim yatırım harcamaları 1978,1979 ve 1980 yıllarında eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 7.00 oranında azalma gerçekleşirken, temel eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 5.00 oranında, genel ortaöğretim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 13.00 oranında bir azalmanın gerçekleştiği görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcamaları oranları eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 21'de verilmiştir.

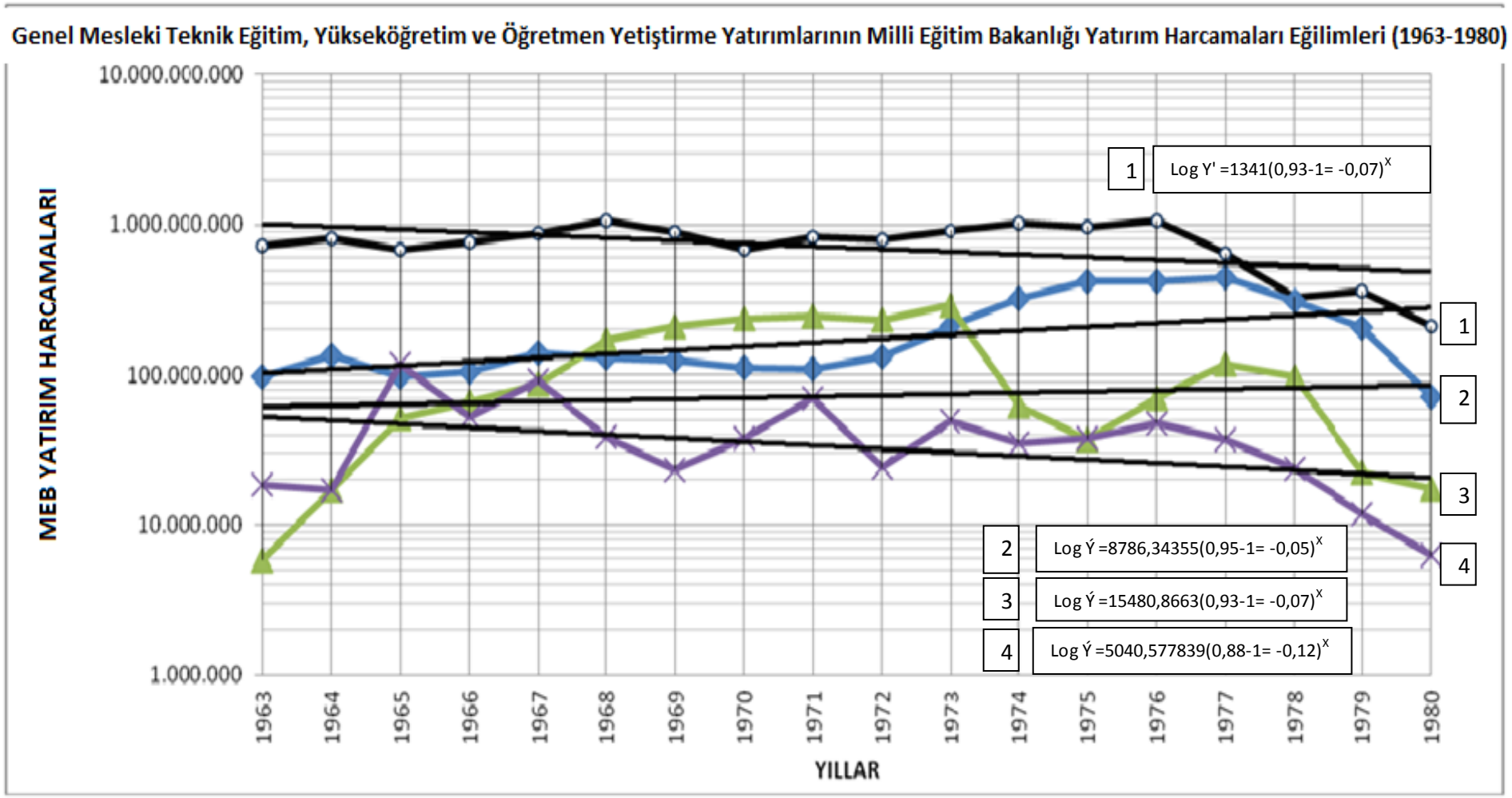

Şekil 21. 1963-1980 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Harcamaları, 3-Yükseköğretim Yatırım Harcamaları,4- Öğretmen Yetiştirme Yatırım Harcamaları.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1961-1980 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak 2012 sabit fiyatlarıyla 1963-1980 yılları arasında mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimleri Şekil 21'de verilmiştir. Mesleki teknik eğitim yatırım harcamaları,1965, 1978,1979 ve1980 yıllarında eğilimin altında, diğer yıllarda ise eğilimde yatırım harcamalarının gerçekleştiği görülmektedir.

Yükseköğretim yatırım harcamaları incelendiğinde, 1967,1968, 1974 ve 1975 yıllarında yatırım harcamaların eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcamalarının gerçekleştiğini görmekteyiz. Yine yukarıda belirtilen 1978, 1979 ve 1980 yıllarında 1977 yılında yaşanan ekonomik bunalım nedeniyle yatırım harcamalarının azaldığı söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım harcamaları incelendiğinde, 1966, 1971 ve 1973, 1976, 1977 yıllarında yatırım harcamalarının eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise yatırım harcamalarının eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. Yine özellikle 1978,1979 ve 1980 yıllarında eğilimin altında yatırım harcaması gerçekleştiğini belirtmek gerekmektedir.

Eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 7.00 oranında azalma gerçekleşirken, mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 5.00 oranında azalma gerçekleştiği yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 5.00 oranında, öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 12.00 oranında bir azalmanın olduğu görülmektedir. Bu azalmanın nedeninin 1977 yılında baş gösteren ekonomik bunalım olduğu söylenebilir.

1961-1980 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamalarından Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcama Miktarı

Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamalarının 1961-1980 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 23'te verilmiştir.

Çizelge 23. 1961–1980 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)

Yıl	Okul Sayısı	MEB Yatırım Harcamaları	Toplam Öğrenci Sayısı (Okulöncesi, İlk, Ortaokul, Lise ve Üniversite)	Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)
1961	27.006	376 750.000	4.658.029	80,88
1962	27.854	408 852.000	4.328.148	94,46
1963	29.217	717.131.521	4.494.431	159,56
1964	31.098	808.992.563	4.482.135	180,49
1965	32.066	682.526.243	4.709.979	144,91
1966	34.577	763.863.342	5.140.942	148,58
1967	36.434	874.007.521	5.493.814	159,09
1968	38.664	1.064.645.972	5.859.641	181,69
1969	40.135	899.139.434	6.185.776	145,36
1970	41.517	683.649.336	6.490.498	105,33
1971	42.933	825.832.192	6.392.095	129,20
1972	43.644	790.078.280	6.661.013	118,61
1973	44.229	917.544.011	6.841.412	134,12
1974	42274	1.028.194.778	6.975.951	147,39
1975	46.880	974.609.843	7.311.155	133,30
1976	48.236	1.061.241.829	7.437.917	142,68
1977	49.075	643.589.143	7.847.702	82,01
1978	50.197	162.043.780	7.978.937	20,31
1979	51.198	359.879.801	8.114.509	44,35
1980	52.983	209.785.456	8.130.559	25,80

Kaynak: MEB İstatistikleri TÜİK Yayınları (1923-2011).

1961-1980 yılları arasında öğrenci başına düşen yatırım harcama miktarı çizelge 23'te verilmiştir. Çizelge incelendiğinde 1961 yılında öğrenci başına yapılan yatırım harcaması 80.88 TL iken dönem içinde en çok 181.69 TL ile 1968 yılında öğrenci başına yatırım harcaması gerçekleştirilmiştir. Ekonomik krizin baş gösterdiği 1977 yılında bu rakam 82.01 TL'ye gerilerken, dönemin sonu olan 1980 yılında öğrenci başına düşen yatırım harcaması 25.80 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu durum hem yaşanan ekonomik bunalımla hem de değişen eğitim finansmanı politikalarıyla açıklanabilir.

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki oranları Çizelge 24'te verilmiştir.

Çizelge 24. 1963-1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla,) İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı.

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları. 2012=100 (TL)	İl Özel İdaresi 2012=100 Eğitim Yatırım Harcamaları(TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları İçerisindeki Oranı (%)
1963	717.131.521	315.720	0,06
1964	808.992.563	343.920	0,05
1965	682.526.243	343.256	0,06
1966	763.863.342	429.791	0,06
1967	874.007.521	453.899	0,06
1968	1.064.645.972	581.730	0,06
1969	899.139.434	502.148	0,05
1970	683.649.336	400.972	0,05
1971	825.832.192	365.559	0,04
1972	790.078.280	312.054	0,03
1973	917.544.011	Veri yok	0,00
1974	1.028.194.778	Veri yok	0,00
1975	974.609.843	Veri yok	0,00
1976	1.061.241.829	Veri yok	0,00
1977	643.589.143	1.532.732	0,06
1978	162.043.780	1.723.320	0,09
1979	359.879.801	2.970.666	0,07
1980	209.785.456	4.712.523	0,10

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994.

Çizelge 24 incelendiğinde 1963-1980 yılları arasındaki dönemde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 2012 sabit fiyatlarıyla 315.720 TL'den 4.712.523 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamaları en yüksek 4.712.523 TL ile 1980 yılında gerçekleşmiştir. İl Özel İdarelerinin yatırım bütçesinden eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1963'te % 0.06 iken, 1980'de % 0.10'a yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1972 yıllarında % 0.03 iken, en yüksek oran 1980 yılında % 0.10 olmuştur.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarının 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranlarının eğilimi Şekil 22'de verilmiştir.

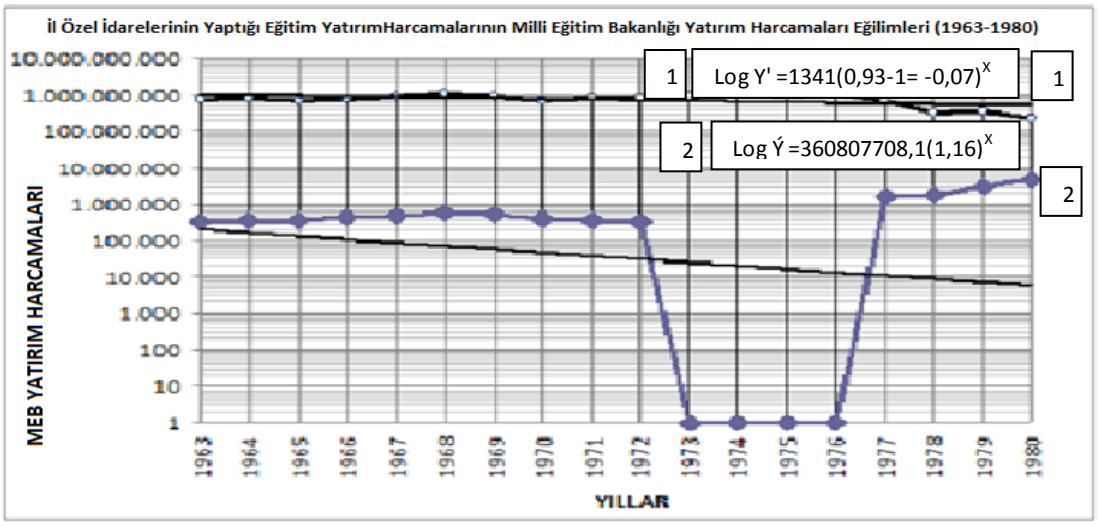

Şekil 22. 1963-1980 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Harcamaları, 2- İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcamaları.
Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011).TÜİK Yayınları.
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1963-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisindeki oranlarının eğilimi, Şekil 22'de verilmiştir. İl özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamaları eğilim çizgisi 1963-1980 yılları arasında eğilim çizgisinin üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 5.00 oranında azalma gerçekleşirken, il özel idarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 16.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

1981-2012 Yılları Arası Ekonomi Politikaları ve Devletin Dönüşümü

1970'li yılların sonunda giderek derinleşen ve ödemeler dengesi bunalımı şeklinde patlak veren ekonomik ve sosyal bunalım, politika uygulayıcılarını bazı radikal kararlar almak zorunda bırakmıştır. Alınan kararlarla ekonomik yapıda köklü değişikliklere gidilmiş, serbest piyasa sisteminin kurulması hedeflenmiştir.

24 Ocak Kararlarının temel amacı, ekonomide serbest piyasa ekonomisine işlerlik kazandırmak ve ekonomide devletin etkinliğini sınırlandırmak olarak belirtilmiştir. 1980 sonrası dönemde alınan ve uygulamaya konulan kararlarla, önceki dönemin temel özelliklerinden olan "sabit döviz kuru" ve "negatif reel faiz" politikalarından "esnek döviz kuru" ve

“pozitif reel faiz” politikalarına geçilmiştir (Berksoy ve Boratav, 1993). 24 Ocak Kararları ile birlikte uygulamaya konulan programın ilk aşaması 1980–1983 yılları arasında uygulanan bir istikrar programı niteliğindeyken, sonraki aşaması ekonomiyi serbestleştirme ve yeniden yapılandırma hedefi olmuştur (Kazgan, 1988). Başka bir ifadeyle, bu kararlar yalnızca bir istikrar programı niteliğinde olmamış, bir “yapısal uyum” perspektifini de taşımıştır (Boratav, 2011).

Türkiye kapitalizmin küreselleşme politikası bağlamında, ekonomik altyapısı verimsiz ve bu eksende de ekonomik büyümesi büyük oranda dışa bağımlı olan çevresel konumlu bir ekonomi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda uygulanan ekonomi politikalarının siyasal alana ve eğitim politikalarına etkisinin net bir şekilde görüldüğü söylenebilir.

Bu dönem içerisinde on sekiz tane hükümet kurulmuştur. 24 Ocak 1980 kararlarını uygulamak için yapılan askeri darbe ile toplumun tüm özgürlükleri rafa kaldırılmış, özellikle sol muhalefeti silindir gibi ezmiş, ülkenin bozuk olan ekonomisini sermayenin çıkarları doğrultusunda daha da bozmuştur. Askeri hükümet, eğitimde milliyetçi, muhafazakar politikalara hız vermiş, daha sonraki hükümetler ise sermayenin çıkarları doğrultusunda eğitim politikalarını uygulamışlardır. Askeri hükümet sonrası bir anayasa yapılmış, bu anayasa ile din eğitimi zorunlu hale getirilmiş ve üniversiteler tamamen denetim altına alınmış, kamuya ait olan işletmeler özelleştirme adına sermayeye satılmıştır.

Bu dönemde kurulan tüm hükümetlerin programı neredeyse birbirinin aynısı olduğu söylenebilir. Aslında hangi parti ya da partiler hükümet olursa olsun temel amaç eğitimin piyasaya açılmasını sağlayarak neoliberal ekonomi politikalarını uygulamak olduğu ileri sürülebilir.

2002 yılından sonra kurulan hükümetlerin programları incelendiğinde piyasanın kontrolüne bırakılmış, neoliberal eğitim politikalarının egemen olduğu, uluslararası aktörlerin etkilerinin ve beklentilerinin yansıdığı görülmektedir.

Yine bu hükümetlerin uygulamalarında, İlköğretim ve ortaöğretime birçok derslik kazandırıldığı ifade edilmesine rağmen, eğitim yatırımlarının en az düzeye çekildiği, yapılan dersliklerin ise halk katkısı adında bağışlarla yapıldığı söylenebilir. Eğitimde yedi yaş geç söylemiyle okulöncesi eğitimi yaygınlaştırmak değil, 2012 yılında hayata geçen ve ucuz işgücü yetiştirecek

olan eğitimde 4+4+4 modeline geçişin bir habercisi olduğu söylenebilir. Üniversitelerin, sermayenin emrinde çalışan, "yararlanan öder" ilkesiyle, finansmanını kendi karşılayan birer işletmeye dönüştürülmesi, bilimi yalnızca sermaye için üretmesi hedeflenmektedir. Burada neoliberal politikaları açıkça ifade eden söylemlerin sıklıkla kullanıldığı söylenebilir.

Hükümet programlarında sıkça dönüşümden söz edilmektedir. Neoliberal dönüşüm tüm hızıyla devam etmektedir. Derslik sayılarını artırmak için, eğitim yatırım harcamalarını artırmak gerekir. Oysaki 2012 eğitim yatırım harcamaları incelendiğinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'dan eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran % 0.18 oranında kalmıştır. Bu programda sözü edilen dersliklerin artırılması söylemi, yeni teşviklerle özel okulların artırılmasını ifade ettiği ileri sürülebilir.

Özellikle üniversiteler konusundaki söylemler, özel üniversitelerin kurulmasının teşviki, devlet üniversitelerinin paralı hale getirilmesi, uluslararası rekabet eden birer işletme yaratma çabalarını ifade ettiği söylenebilir.

Eğitim yatırım harcamalarında göreceli olarak bir artışın olduğu görülmektedir. Bu artış daha önceki dönemlerden daha azdır. 1923-1950 ve 1951- 1960 dönemlerine göre nüfus birkaç kat artmasına rağmen eğitim yatırım harcamaları yukarıda anılan dönemlerin yarısı hatta yarısından daha az artmıştır.

Bu bağlamda, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe, konsolide yatırım harcamaları, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi, Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH), konsolide bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarının, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarının içerisinde temel eğitim, genel ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının gelişimi, İl Özel İdarelerinin eğitim yatırım harcamalarının gelişimi ve eğitim yatırım harcamalarına halk katkısının gelişiminin incelenmesi uygun olacaktır.

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçerisinde Gelişimi

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım Ödeneğinin, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranları Çizelge 25'te verilmiştir.

Çizelge 25. Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin 1981-2012 Yılları Arası (2012=100) Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçeye Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL) 2012=100	Konsolide Bütçe (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği(TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin	
				GSYH 'ya Oranı (%)	Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1981	212.022.070.387	51.711.198.032	299.934.858	0,14	0,58
1982	222.400.563.663	45.394.711.063	352.863.690	0,16	0,78
1983	231.176.357.912	56.784.321.292	495.980.054	0,21	0,87
1984	252.692.865.672	55.834.676.559	432.151.919	0,17	0,77
1985	282.507.664.730	57.635.908.609	354.991.867	0,13	0,62
1986	322.196.713.733	56.358.857.810	389.109.520	0,12	0,69
1987	339.768.017.600	60.017.782.624	526.593.244	0,15	0,88
1988	371.258.034.744	64.040.432.123	765.629.177	0,21	1,20
1989	389.683.386.920	66.876.818.927	837.523.415	0,21	1,25
1990	440.888.184.884	77.150.351.223	1.111.708.340	0,25	1,44
1991	463.291.373.865	98.486.286.624	977.360.644	0,21	0,99
1992	480.961.882.033	97.565.885.591	1.309.157.195	0,27	1,34
1993	561.593.072.695	143.918.017.046	1.388.699.013	0,25	0,96
1994	497.171.355.166	123.067.488.849	793.990.923	0,16	0,65
1995	530.683.490.062	123.636.450.751	869.733.196	0,16	0,70
1996	588.557.557.118	164.037.361.596	1.180.997.082	0,20	0,72
1997	643.944.767.720	186.784.712.620	1.929.297.850	0,30	1,03
1998	690.949.565.044	214.246.426.366	2.784.030.605	0,40	1,30
1999	712.839.846.724	263.971.249.535	3.344.661.369	0,47	1,27
2000	746.340.007.510	296.730.469.190	2.693.141.553	0,36	0,91
2001	677.737.428.077	314.616.225.334	2.157.513.069	0,32	0,69
2002	729.281.208.675	316.809.248.126	2.272.024.376	0,31	0,72
2003	761.536.116.791	311.451.048.205	2.279.886.361	0,30	0,73
2004	817.007.215.887	297.719.841.128	1.791.173.529	0,22	0,60
2005	874.122.487.723	290.772.181.043	2.047.852.149	0,23	0,70
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla		Merkezi Yönetim Bütçesi	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin	
				GSYH 'ya Oranı (%)	Merkezi Bütçeye Oranı (%)
2006	959.411.010.137	291.254.994.400	1.793.912.039	0,19	0,62
2007	1.291.220.327.573	313.913.841.211	1.529.594.944	0,12	0,49
2008	1.306.249.973.951	305.838.672.664	1.602.193.145	0,12	0,52
2009	1.293.079.528.360	355.955.593.672	2.102.277.728	0,16	0,59
2010	1.364.922.650.048	354.887.748.433	1.926.902.569	0,14	0,54
2011	1.385.642.300.899	337.986.245.951	2.080.638.622	0,15	0,62
2012	1.426.001.000.000	350.898.317.817	2.599.999.996	0,18	0,74

Kaynak: *Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı: 1995/5, Ankara.
**Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. Ankara, 2005.
***Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, eğitime yapılan yatırım ödeneğin büyüklüğünün göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 25'te verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981 yılında 299.934.858 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği, 1990 yılında 1.111.708.340 TL'ye, 1997 yılında 1.929.297.850 TL'ye, 1999 yılında da 3.344.661.369 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Ancak bu yatırım ödeneği 2000-2009 yılları arasında sistematik olarak azalmış, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında bir miktar artmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin konsolide bütçe içindeki oranı ise 1981 yılında % 0.58, 1997 yılında % 1.03, 1999 yılında % 1.27 iken, 2000 yılında % 0.91 olmuştur. 2005 yılında bu oran % 0.70 iken, 2007'de % 0.49'a düşmüş, 2012 yılında % 0.74'e yükselmiştir.

24 Ocak 1980 kararları, 1994, 2001 ve 2007 ekonomik bunalımlarının, yatırım ödeneğinin düşmesinin nedeni olduğu ileri sürülebilir.

1981-2012 döneminde devletçe gerçekleştirilen Gayri Safi Yurtiçi Hasıla birikimi içinde eğitim yatırım ödeneğinin oranı da en az % 0.12 (1986, 2007, 2008), en fazla % 0.47 (1999) düzeyinde gerçekleşmiştir. 1997, 1998 ve 1999 yıllarında daha fazla olan bu oranın izleyen yıllarda düşerek 2012 yılında (% 0.18) düzeyine indiği gözlenmektedir. 1997,1998 ve 1999 yılında artışın olmasının nedeninin sekiz yıllık kesintisiz temel eğitime geçiş için yapılan yatırım ödeneği olduğu öne sürülebilir.

1981 yılından itibaren eğitim yatırım ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranının Cumhuriyet tarihinin en düşük oranında gerçekleştiği görülmektedir. 24 Ocak 1980 kararları ve neoliberal politikaların yaşama geçirilmesiyle, devletin eğitimi şirketlere ve özel okullara devretmekte kararlı olduğu söylenebilir.

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 23'te verilmiştir.

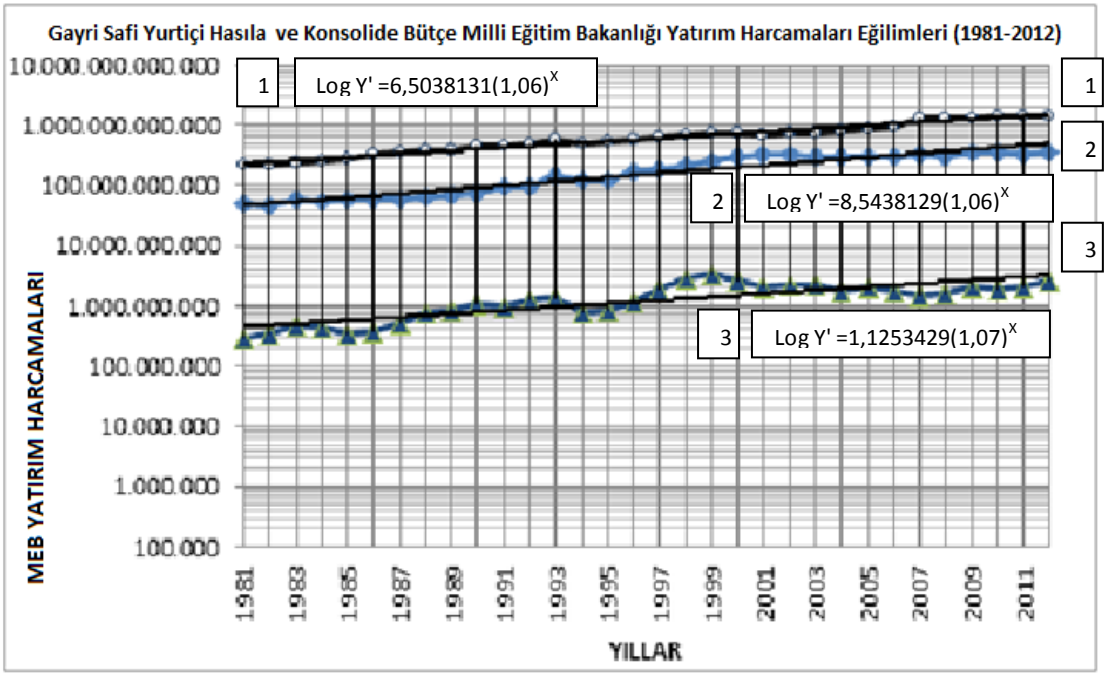

Şekil 23. Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla, 2012=100) Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) ve Konsolide Bütçe Eğilim Grafiği. 1- Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği.
Kaynak: *Bütçe Gelir ve Gider Gerçekleşmeleri (1924-1995), BÜMKO Sayı: 1995/5 Ankara.
** Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. 2005. Ankara.
***Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2012. Ankara.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1981-2012 yılları arasındaki yatırım ödeneği eğilimleri Şekil 23 incelendiğinde, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve eğitim yatırım ödeneğinin genel eğilim çizgisi üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da ve konsolide bütçede yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım ödeneğinde ise yıllık ortalama % 7.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Bu dönem içerisinde eğitim yatırım ödeneğinin artmasının nedeninin 1997,1998 ve 1999 yılında sekiz yıllık kesintisiz temel eğitime geçiş için yapılan yatırım ödeneği ve 2005 yılından sonra daha çok bilişim teknolojilerine yapılan yatırım ödeneği olduğu ileri sürülebilir.

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Konsolide Bütçe Yatırım Harcamaları İçerisinde Gelişimi

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin, konsolide bütçe yatırım harcamaları içindeki oranları Çizelge 26'da verilmiştir.

Çizelge 26. 1981–2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Konsolide Yatırım Bütçe Harcamalarına Oranı

Yıl	Konsolide Bütçe Yatırım (TL) Harcamaları 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Konsolide Bütçe Yatırım Harcamalarına Oranı (%)
1981	12.940.622.000	299.934.858	2,32
1982	10.838.238.000	352.863.690	3,26
1983	11.280.515.000	495.980.054	4,40
1984	11.128.973.000	432.151.919	3,88
1985	10.368.622.000	354.991.867	3,42
1986	12.011.673.000	389.109.520	3,24
1987	11.855.223.000	526.593.244	4,44
1988	10.271.643.000	765.629.177	7,45
1989	10.262.945.000	837.523.415	8,16
1990	11.807.453.000	1.111.708.340	9,42
1991	13.675.478.000	977.360.644	7,15
1992	14.530.013.000	1.309.157.195	9,01
1993	15.511.140.000	1.388.699.013	8,95
1994	9.481.874.000	793.990.923	8,37
1995	6.472.606.000	869.733.196	13,44
1996	9.950.358.000	1.180.997.082	11,87
1997	11.263.196.000	1.929.297.850	17,13
1998	12.835.402.000	2.784.030.605	21,69
1999	12.587.094.000	3.344.661.369	26,57
2000	13.674.255.000	2.693.141.553	19,69
2001	12.152.046.000	2.157.513.069	17,75
2002	13.728.909.000	2.272.024.376	16,55
2003	18.700.073.000	2.279.886.361	12,19
2004	12.989.648.000	1.791.173.529	13,79
2005	16.884.563.000	2.047.852.149	12,13
Merkezi Bütçe Yatırım Ödeneği 2012=100		Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinin Merkezi Bütçe Yatırım Harcamalarına Oranı (%)
2006	13.922.557.000	1.793.912.039	12,88
2007	19.784.370.000	1.529.594.944	7,73
2008	15.589.275.000	1.602.193.145	10,28
2009	22.455.585.000	2.102.277.728	9,36
2010	24.126.330.000	1.926.902.569	7,99
2011	27.106.354.000	2.080.638.622	7,68
2012	32.156.394.000	2.600.000.000	8,09

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. 2005,Ankara.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2012,Ankara.
Milli Eğitim İstatistikleri 2012-2013. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2013, Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 26'da verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981 yılında 299.934.858 TL olan Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği, 1992 yılında 1.309.157.195 TL'ye ulaşmış, 1997 yılında 1.929.297.850 TL'ye 2012 yılında ise 2.600.000.000 TL'ye yükselmiş gözükmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin konsolide bütçe yatırım harcamaları içindeki oranı ise 1981 yılında % 2.32, 1985 yılında % 3.42, 1992 yılında % 9.01 iken, 1999 yılında % 26,57 olmuş, bu oran 2012 yılında % 8,09'a gerilemiştir. 2006

yılından 2012 yılına kadar düşen bu oran, konsolide yatırım harcamalarından, eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oranın sistemli olarak azaldığı dönem içinde en düşük oran 1981 yılında % 2.32 iken, en yüksek oran 1999 yılında % 26.57 olmuştur. 1999 yılında eğitim yatırım ödeneğinin artmasının nedeninin 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu temel eğitime geçilmesi olduğu söylenebilir. 1997,1998 ve 1999 yıllarında 1951 yılından 2013'e kadar olan eğitim yatırım harcamalarının en yüksek oranları gerçekleşmiştir. Özellikle 1980'den sonra uygulanan neoliberal politikalarla genelde devletin dönüşümü, özeldeyse eğitimin dönüşümü eğitime olan yatırım harcama oranlarıyla izlenebilir.

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin konsolide bütçe yatırım harcamaları içindeki eğilimi Şekil 24'te verilmiştir.

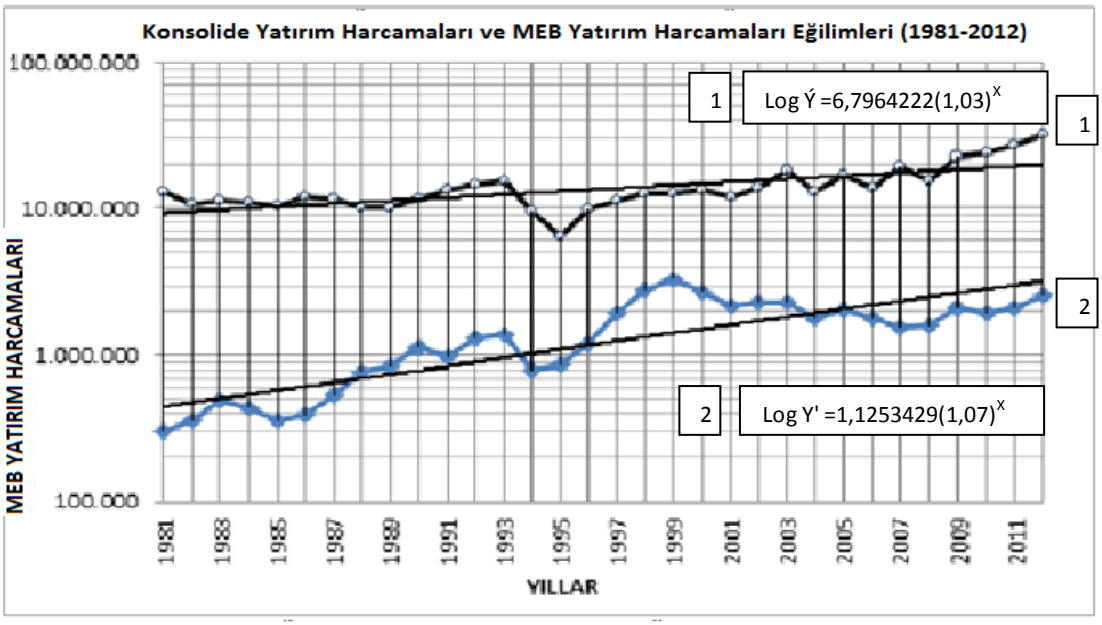

Şekil 24. 1981–2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Konsolide Yatırım Harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1- Konsolide Yatırım Harcamaları, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği.

Kaynakça: Muhasebat Genel Müdürlüğü, Kamu Hesapları Yıllığı. Ankara, 2005.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.
Milli Eğitim İstatistikleri 2012-2013. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2013.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla konsolide bütçe yatırım harcamaları içindeki Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin eğilimi Şekil 24'te incelendiğinde, konsolide bütçe yatırım harcamaları eğilim çizgisi 2011 ve 2012 yıllarında eğilim çizgisinin üstünde yer alırken, 1994-1996 yıllarında ise eğilim çizgisinin altında yer almıştır. Eğitim yatırım ödeneği eğilimi, 1997-1999 yıllarında eğilimin üstüne çıkarken, diğer

yıllarda eğilim çizgisinde sabit kalmıştır. 1994 -1996 yıllarında kamu yatırım harcamalarının azalmasının nedeninin 1994 ekonomik bunalımı olduğu söylenebilir. Konsolide bütçe yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 3.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım ödeneğinde ise yıllık ortalama % 7.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi İçerisinde Gelişimi

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla yatırım ödeneğinin, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi içerisindeki oranları Çizelge 27'de verilmiştir.

Çizelge 27. 1981-2012 Yılları Arasında (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Yatırım Ödeneğine, Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Ayrılan Oran

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği 2012=100 (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yatırım Ödeneğine Ayrılan Oran (%)
1981	4.943.551.546	299.934.858	6,07
1982	4.210.731.822	352.863.690	8,38
1983	6.799.940.461	495.980.054	7,29
1984	4.230.577.492	432.151.919	10,21
1985	4.083.082.655	354.991.867	8,69
1986	4.423.107.047	389.109.520	8,80
1987	5.107.896.394	526.593.244	10,31
1988	5.631.065.574	765.629.177	13,60
1989	7.467.152.525	837.523.415	11,22
1990	10.714.288.256	1.111.708.340	10,38
1991	12.219.424.817	977.360.644	8,00
1992	13.711.713.880	1.309.157.195	9,55
1993	18.022.583.726	1.388.699.013	7,71
1994	11.857.275.133	793.990.923	6,70
1995	9.332.331.626	869.733.196	9,32
1996	10.263.548.866	1.180.997.042	11,51
1997	11.438.896.779	1.929.297.850	16,87
1998	16.446.641.156	2.784.030.605	16,93
1999	19.629.693.200	3.344.661.369	17,04
2000	20.070.765.027	2.693.141.553	13,42
2001	15.370.748.758	2.157.513.069	14,04
2002	19.602.554.301	2.272.024.376	11,59
2003	21.548.733.417	2.279.886.358	10,58
2004	24.395.018.097	1.791.173.529	7,34
2005	26.701.261.538	2.047.852.149	7,67
2006	27.581.204.331	1.793.912.039	6,50
2007	32.703.432.681	1.529.594.944	4,68
2008	31.491.191.562	1.602.193.145	5,09
2009	37.258.461.219	2.102.277.728	5,64
2010	34.919.039.788	1.926.902.569	5,52
2011	36.885.643.986	2.080.638.622	5,64
2012	39.169.379.190	2.600.000.000	6,64

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi 2012 yılı sabit fiyatlarına dönüştürülmüştür (2012=100 olarak alınmıştır).

Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Bütçesi 2012 yılı İstanbul Şehri inşaat sabit fiyatlarına dönüştürülmüştür (2012=100 olarak alınmıştır).

Çizelge 27 incelendiğinde 1981-2012 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin 2012 sabit fiyatlarıyla 4.943.551.546 TL'den 39.169.379.190 TL'ye, yatırım ödeneğinin ise 299.934.858 TL'den 2.600.000.000 TL'ye yükseldiği görülmektedir.

Dönem içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinin en yüksek 39.169.379.190 TL ile 2012 yılında, yatırım ödeneğinin ise 2.784.030.605 TL ile 1998 yılında gerçekleştiği görülmektedir. Milli eğitim bütçesinden yatırım ödeneğine ayrılan oran 1981'de % 6.07 iken, 2012'de % 6.64'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 2007 yılında % 4.68 iken, en yüksek oran 1999 yılında % 17.04 olarak gerçekleşmiştir. 1999 yılında eğitim yatırım ödeneğine yüksek oranda pay ayrılmasının nedeni 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesi olarak açıklanabilir.

En yüksek eğitim yatırım ödeneğinin 1997 yılında % 16,87, 1998 yılında 16.93, 1999 yılında ise % 17.04 oranında olduğu görülmektedir. Bu durumda sekiz yıllık zorunlu eğitimin sürdürülebilmesi için yüksek yatırım harcama oranlarının ayrıldığı söylenebilir.

2003 yılından sonra eğitim yatırım ödeneğinin hızla azaldığı görülmektedir. Bu yıldan itibaren eğitim yatırım ödeneğinin hızla azalması tesadüfi değildir. 2003 yılıyla birlikte eğitimde neoliberal politikaların yaşama geçirilmesiyle devlet eğitimin finansmanını üzerinden atmış, bu durum, 1981 yılından itibaren daha çok halk katkısının öne çıkarılması ve bunun sonucunda eğitimde özelleştirmelerin hız kazanmasına neden olmuştur.

Eğitimde özelleştirmenin gerekçesi ise "kullanan öder" bakış açısıyla savunulmaktadır. Bu durum temel insan hakkı olan eğitimin herkesin erişemeyeceği bir konuma doğru gittiği anlamına gelmektedir.

2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında yatırım ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi içerisindeki oranları eğilimi Şekil 25'te verilmiştir.

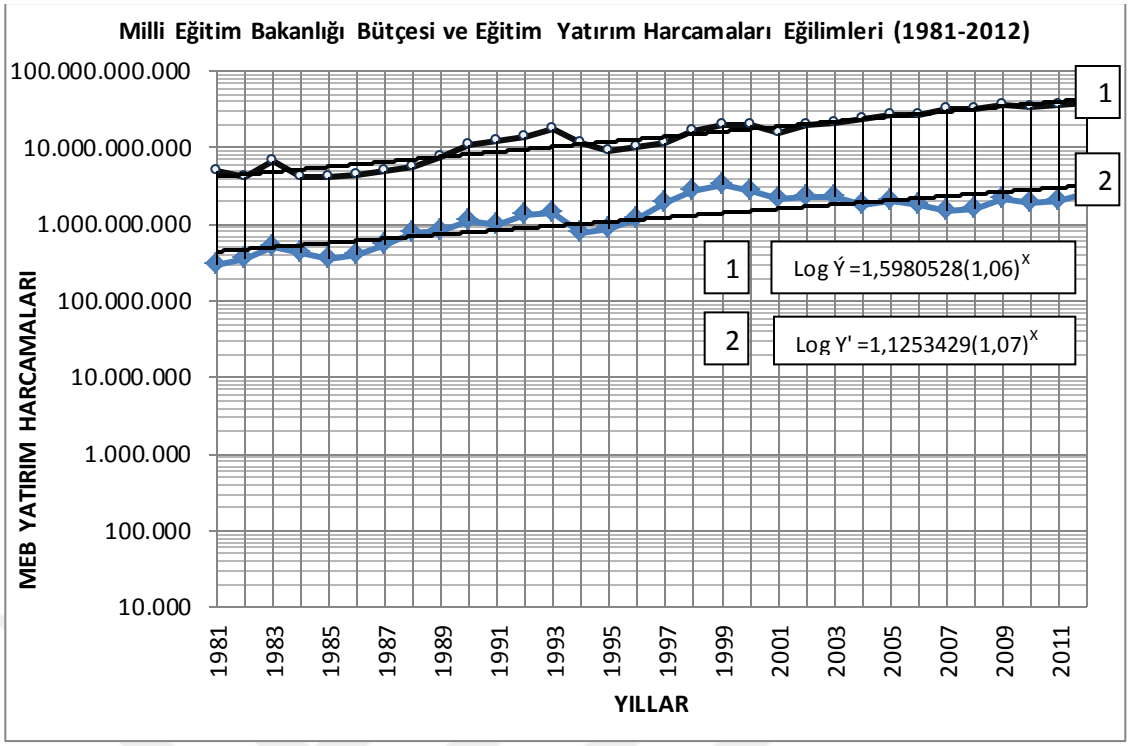

Şekil 25. 1981-2012 Yılları Arasında (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi ve Eğitim Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesi, 2- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği.

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1981-2012 yılları arasındaki dönemde eğitim yatırım ödeneğine Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi içerisinden ayrılan oranın eğilimleri Şekil 25'te incelendiğinde, Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi 1981 yılında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir. Yine eğitim yatırım ödeneği 1996-1999 yılları arasında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleşmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım ödeneğinde ise yıllık ortalama % 7.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Konsolide Bütçe ve Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Gelişimi

2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında yükseköğretim yatırım ödeneğinin, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki oranları Çizelge 28'de verilmiştir.

Çizelge 28. 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Oranları

Yıl	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (TL) 2012=100	Konsolide Bütçe (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yükseköğretim Yatırım Ödeneği (TL)	Yükseköğretim Yatırım Ödeneği (TL)	Toplam Yükseköğretim Yatırım Ödeneği (TL)	GSYH'den Yükseköğretime Ayrılan Oran (%)	Yükseköğretim Bütçesinin Konsolide Bütçeye Oranı (%)
1981	212.022.070.387	51.711.198.032	23.358.476	5.782.293	29.140.769	0,01	0,06
1982	222.400.563.663	45.394.711.063	28.506.603	9.698.968	38.205.571	0,02	0,08
1983	231.176.357.912	56.784.321.292	36.543.370	12.339.543	48.882.913	0,02	0,09
1984	252.692.865.672	55.834.676.559	40.751.522	19.705.724	60.457.246	0,02	0,11
1985	282.507.664.730	57.635.908.609	36.390.501	21.125.851	57.516.352	0,02	0,10
1986	322.196.713.733	56.358.857.810	62.721.427	32.604.350	95.325.777	0,03	0,17
1987	339.768.017.600	60.017.782.624	91.540.200	46.516.478	138.056.678	0,04	0,23
1988	371.258.034.744	64.040.432.123	122.940.911	70.189.061	193.129.972	0,05	0,30
1989	389.683.386.920	66.876.818.927	153.863.702	118.771.471	272.635.173	0,07	0,41
1990	440.888.184.884	77.150.351.223	261.470.651	195.991.030	457.461.681	0,10	0,59
1991	463.291.373.865	98.486.286.624	37.408.887	562.391.000	599.799.887	0,01	0,04
1992	480.961.882.033	97.565.885.591	52.707.341	995.632.000	1.048.339.341	0,01	0,06
1993	561.593.072.695	143.918.017.046	88.347.862	1.831.913.000	1.920.260.862	0,02	0,06
1994	497.171.355.166	123.067.488.849	65.675.233	3.346.946.000	3.412.621.233	0,01	0,06
1995	530.683.490.062	123.636.450.751	76.262.975	7.901.946.000	7.978.208.975	0,02	0,07
1996	588.557.557.118	164.037.361.596	69.377.849	9.265.100.000	9.334.477.849	0,01	0,05
1997	643.944.767.720	186.784.712.620	181.225.494	23.216.000.000	23.397.225.494	0,03	0,11
1998	690.949.565.044	214.246.426.366	275.268.566	60.063.000.000	60.338.268.566	0,05	0,16
1999	712.839.846.724	263.971.249.535	430.664.340	98.205.000.000	98.635.664.340	0,07	0,20
2000	746.340.007.510	296.730.469.190	418.203.633	132.192.000.000	132.610.203.633	0,07	0,19
2001	677.737.428.077	314.616.225.334	474.894.323	256.554.000.000	257.028.894.323	0,11	0,23
2002	729.281.208.675	316.809.248.126	551.036.679	264.080.000.000	264.631.036.679	0,11	0,26
2003	761.536.116.791	311.451.048.205	757.525.170	460.000.000.000	460.757.525.170	0,16	0,39
2004	817.007.215.887	297.719.841.128	705.249.008	459.500.000.000	460.205.249.008	0,14	0,39
2005	874.122.487.723	290.772.181.043	796.796.146	505.182.000.000	505.978.796.146	0,15	0,45
2006	959.411.010.137	291.254.994.400	889.063.415	625.178.954	1.514.242.369	0,16	0,52
2007	1.291.220.327.573	313.913.841.211	978.692.269	745.582.000	1.724.274.269	0,13	0,55
2008	1.306.249.973.951	305.838.672.664	1.042.124.042	799.552.000	1.841.676.042	0,14	0,60
2009	1.293.079.528.360	355.955.593.672	1.098.121.332	786.774.000	1.884.895.332	0,15	0,53
2010	1.364.922.650.048	354.887.748.433	1.603.557.393	1.279.067.000	2.882.624.393	0,21	0,81
2011	1.385.642.300.899	337.986.245.951	1.898.657.672	1.547.862.000	3.446.519.672	0,25	1,02
2012	1.426.001.000.000	350.898.317.817	2.888.889.999	2.456.250.000	5.345.139.999	0,37	1,52

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924–1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları.
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995–2012). TÜİK Yayınları.

Yükseköğretim yatırım ödeneğinin, konsolide bütçeye ve Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya oranı, yükseköğretime yapılan yatırım ödeneğinin büyüklüğü konusunda önemli göstergelerden biri sayılabilir. Bu nedenle yükseköğretim yatırım ödeneğinin incelenen dönemde nasıl bir gelişme gösterdiği Çizelge 28'de verilmiştir. Buna göre, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981 yılında 29.140.769 TL

olan yükseköğretim yatırım ödeneği, 1999 yılında 98.635.664.340 TL'ye, 2012 yılında da 5.345.139.999 TL'ye ulaşmış gözükmektedir. Yükseköğretim yatırım ödeneğinin konsolide bütçe içindeki oranı ise 1981 yılında % 0.06, 1997 yılında % 0.11, 2006 yılında % 0.52 iken, 2010 yılında % 0.81 olarak gerçekleşmiştir. 2011 yılında % 1.02'ye ulaşmış, 2012 yılında % 1.52'ye yükselmiştir. Dönem içerisinde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içerisinde en yüksek % 0.37 oranı ile 2012 yılında, en düşük bütçenin ise % 0.01 oranı ile 1981/1991/1992/1994 yıllarında, konsolide bütçe içerisinde yükseköğretim yatırım ödeneği en yüksek % 1.52 oranı ile 2012 yılında, en düşük ise % 0.04 oranında 1991 yılında gerçekleşmiştir.

1980 yılında on sekiz olan devlet üniversitesi sayısı, özellikle 2005 yılında her ile bir üniversite açılmasıyla 2012 yılında yüz sekize çıkmıştır. Bu üniversitelerin birçoğunun yeni üniversite olması ve gereksinimlerinin karşılanabilmesi için ayrılan yatırım ödeneğinin yeterli düzeyde olmadığı ileri sürülebilir.

Çizelge 28 incelendiğinde 1981–2012 yılları arasındaki dönemde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki yükseköğretim ödeneğinin oranları 2012 sabit fiyatlarıyla 29.140.769 TL'den 5.345.139.999 TL'ye yükselmiştir. Dönem içerisinde GSYH içerisinde en yüksek % 1.07 oranı ile 2005 yılında, en düşük ise % 0.10 oranı ile 1988 yılında, konsolide bütçe içerisinde yükseköğretim yatırım ödeneği en yüksek % 4.66 oranı ile 1988 yılında, en düşük ise % 0.22 oranında 1988 yılında gerçekleştiği görülmektedir.

2005 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hasıladan (GSYH) yükseköğretime yüksek oranda yatırım ödeneği yapılmasının nedeni, aynı yıl hükümetin her kente bir üniversite açma kararıyla kırk bir yeni üniversite açmasının etkili olduğu söylenebilir.

2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında yükseköğretim yatırım ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimi Şekil 26'da verilmiştir.

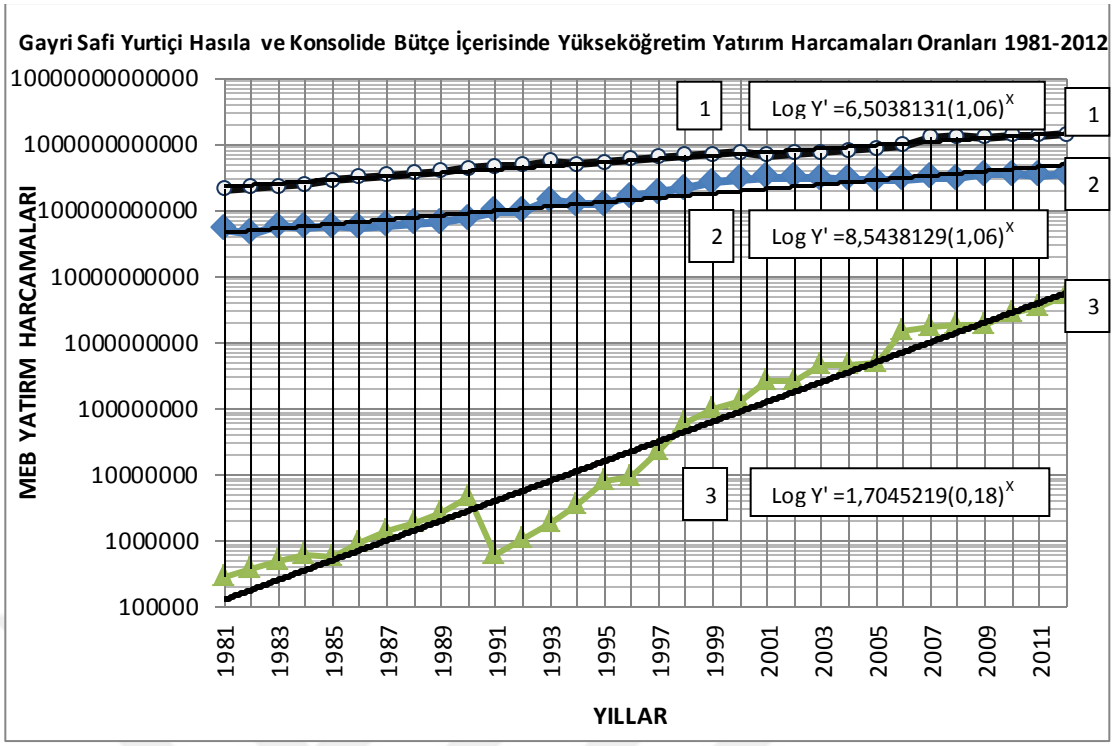

Şekil 26. 1981-2012 Yılları Arası(2012 Sabit Fiyatlarıyla) Yükseköğretim Yatırım Ödeneğinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve Konsolide Bütçe İçindeki Eğilim Grafiği. 1-Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, 2- Konsolide Bütçe, 3- Yükseköğretim Yatırım Ödeneği.

Kaynak: Bütçe Gider-Gelirleri (1924-1994). Maliye Bakanlığı BÜMKO Yayınları
Milli Eğitim Bakanlığı İstatistikleri (1995-2012). TÜİK Yayınları.
Milli Eğitim İstatistikleri 2011-2012. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2012.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında yükseköğretim yatırım ödeneğinin, Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçe içindeki eğilimleri Şekil 26'da incelendiğinde, yükseköğretim yatırım ödeneği 1981-1983 ve 1999-2012 yılları arasında eğilimin üstünde, 1984-1998 yılları arasında ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçede yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım ödeneğinde ise yıllık ortalama %18.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Yatırım Ödeneği İçerisindeki Gelişimi

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım ödeneğinin, eğitim yatırım ödeneği içerisindeki oranları Çizelge 29'da verilmiştir.

Çizelge 29. 1981-2012 Yılları Arasında Temel Eğitim, Genel Ortaöğretim, Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği	Temel Eğitim Yatırım Ödeneği	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Genel Ortaöğretim Yatırım Ödeneği	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Yükseköğretim Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)
1981	299.934.858	173.302.361	57,78	41.930.893	13,98	53.238.437	17,75	17.576.183	5,86	13.886.984	4,63
1982	352.863.690	185.394.583	52,54	46.119.284	13,07	83.028.826	23,53	18.807.635	5,33	19.513.362	5,53
1983	495.980.054	315.889.696	63,69	63.336.653	12,77	77.521.682	15,63	24.203.827	4,88	15.028.196	3,03
1984	432.151.919	266.248.797	61,61	60.241.978	13,94	78.003.421	18,05	21.045.798	4,87	Veri yok	0
1985	354.991.867	248.494.307	70,00	48.917.879	13,78	33.120.741	9,33	15.264.650	4,30	Veri yok	0
1986	389.109.520	260.625.556	66,98	53.463.648	13,74	32.373.912	8,32	30.117.077	7,74	Veri yok	0
1987	526.593.244	343.022.839	65,14	59.452.377	11,29	62.927.893	11,95	45.023.722	8,55	Veri yok	0
1988	765.629.177	403.333.450	52,68	80.620.752	10,53	129.927.271	16,97	52.751.850	6,89	98.995.853	12,93
1989	837.523.415	414.741.595	49,52	111.976.881	13,37	161.390.762	19,27	35.092.231	4,19	114.321.946	13,65
1990	1.111.708.340	502.380.999	45,19	165.978.055	14,93	264.920.097	23,83	65.479.621	5,89	112.949.567	10,16
1991	977.360.644	464.930.458	47,57	125.199.898	12,81	244.046.953	24,97	36.846.496	3,77	106.336.838	10,88
1992	1.309.157.195	609.412.674	46,55	107.219.974	8,19	392.485.327	29,98	51.711.709	3,95	148.327.510	11,33
1993	1.388.699.013	625.608.905	45,05	137.064.593	9,87	392.585.211	28,27	86.515.949	6,23	146.924.356	10,58
1994	793.990.923	379.289.464	47,77	86.783.208	10,93	164.276.722	20,69	62.328.287	7,85	101.313.242	12,76
1995	869.733.196	391.466.912	45,01	96.366.438	11,08	183.165.811	21,06	68.361.029	7,86	130.373.006	14,99
1996	1.180.997.042	570.067.272	48,27	128.256.279	10,86	206.792.582	17,51	60.112.749	5,09	215.768.160	18,27
1997	1.929.297.850	821.687.954	42,59	174.987.315	9,07	334.154.388	17,32	158.009.494	8,19	440.458.699	22,83
1998	2.784.030.605	981.092.385	35,24	271.999.790	9,77	633.088.560	22,74	215.205.566	7,73	682.644.304	24,52
1999	3.344.661.369	1.053.902.797	31,51	378.615.667	11,32	799.708.533	23,91	332.459.340	9,94	779.975.031	23,32
2000	2.693.141.553	848.608.903	31,51	110.149.490	4,09	698.870.233	25,95	286.011.633	10,62	749.501.294	27,83

Çizelge 29. (Devamı)

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği	Temel Eğitim Yatırım Ödeneği	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Genel Ortaöğretim Yatırım Ödeneği	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Yükseköğretim Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)	Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneği 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçindeki Oranı (%)
2001	2.157.513.069	722.982.629	33,51	170.227.781	7,89	533.768.733	24,74	218.340.323	10,12	512.193.603	23,74
2002	2.272.024.376	768.625.846	33,83	159.723.314	7,03	587.091.099	25,84	286.956.679	12,63	469.627.439	20,67
2003	2.279.886.358	956.640.316	41,96	259.907.045	11,40	518.674.146	22,75	297.525.170	13,05	247.139.681	10,84
2004	1.791.173.529	822.327.767	45,91	235.539.319	13,15	417.164.315	23,29	245.749.008	13,72	70.393.120	3,93
2005	2.047.852.149	847.810.790	41,40	299.191.199	14,61	514.420.460	25,12	291.614.146	14,24	94.815.554	4,63
2006	1.793.912.039	677.381.186	37,76	267.651.676	14,92	423.183.850	23,59	263.884.461	14,71	161.810.866	9,02
2007	1.529.594.944	580.175.362	37,93	294.141.108	19,23	254.677.558	16,65	233.110.269	15,24	167.490.646	10,95
2008	1.602.193.145	494.436.805	30,86	418.653.069	26,13	218.859.584	13,66	242.572.042	15,14	227.671.646	14,21
2009	2.102.277.728	635.098.102	30,21	453.251.078	21,56	311.557.559	14,82	311.347.332	14,81	391.023.657	18,6
2010	1.926.902.569	410.044.867	21,28	295.779.544	15,35	475.366.864	24,67	324.490.393	16,84	421.220.902	21,86
2011	2.080.638.622	487.909.757	23,45	271.107.212	13,03	514.125.803	24,71	350.795.672	16,86	456.700.178	21,95
2012	2.600.000.000	437.059.999	16,81	602.419.999	23,17	561.859.999	21,61	432.639.999	16,64	566.019.999	21,77

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1981-2012 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Çizelge 29 incelendiğinde 1981-2012 yılları arasındaki dönemde Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin 2012 sabit fiyatlarıyla 299.934.858 TL'den, 2.600.000.000 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde en yüksek 3.344.661.369 TL ile 1999 yılında gerçekleşmiştir. Milli eğitim yatırım ödeneğinden temel eğitime ayrılan yatırım ödeneği 1981'de % 57.78 iken, 2012'de % 16.81'e düşmüş, dönem içinde en düşük yatırım ödeneği 2012 yılında % 16.81 iken, en yüksek yatırım ödeneği 1985 yılında % 70.00 olarak gerçekleşmiştir.

Genel ortaöğretim yatırım ödeneğinin oranı 1981 yılında % 13.98 iken 2012 yılında % 23.17'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde en düşük yatırım harcama oranı % 4.09 ile 2000 yılında gerçekleşirken, en yüksek yatırım harcama oranı % 26.13 ile 2008 yılında gerçekleşmiştir.

Genel mesleki teknik eğitim yatırım ödeneğinin oranı 1981 yılında % 17.75 iken 2012 yılında % 21.61' e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1986 yılında % 8.32 iken, en yüksek oran 1992 yılında % 29.98 olmuştur.

Yükseköğretim yatırım ödeneğinin oranı 1981 yılında % 5.86 iken 2012 yılında % 16.64'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1985 yılında % 4.30 iken, en yüksek oran 2011 yılında % 16.86'dır. Özellikle 2010, 2011 ve 2012 yıllarında yükseköğretim yatırım ödeneğinin artmasının nedeninin her ile bir üniversite açılmasıyla üniversite sayısının da artması olduğu söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım ödeneğinin oranı 1981 yılında % 4.63 iken 2012 yılında % 21.77'ye yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1983 yılında % 3.03 iken, en yüksek oran 2000 yılında % 27.83 olarak gerçekleştirilmiştir.

1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla temel eğitime, genel ortaöğretime, mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım ödeneğinin, eğitim yatırım ödeneği içerisindeki oranları Şekil 27'de verilmiştir.

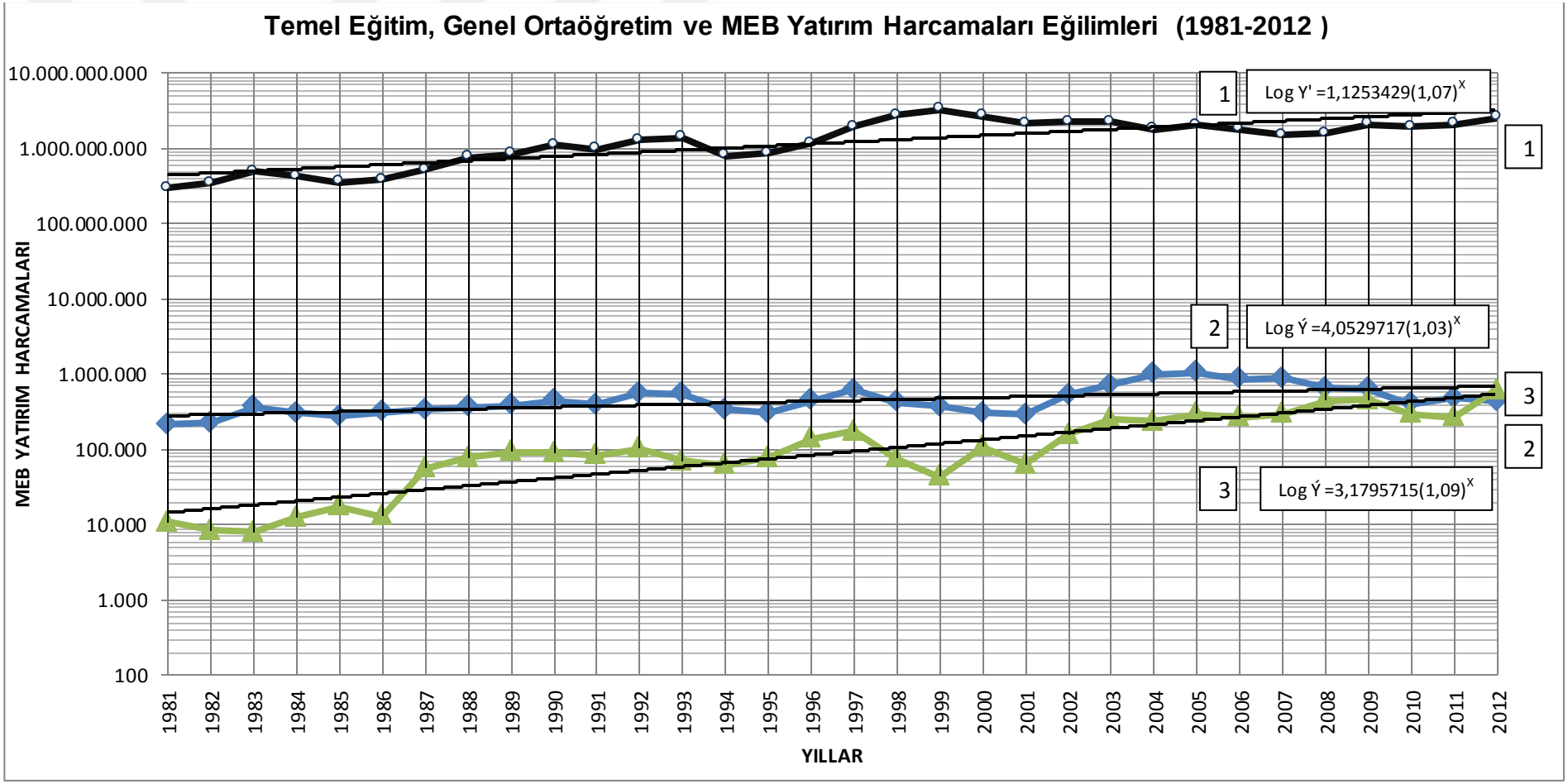

Şekil 27. 1981-2012 Yılları Arasında Temel Eğitim ve Genel Ortaöğretim Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1-Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği, 2- Temel Eğitim Yatırım Ödeneği, 3- Genel Ortaöğretim Yatırım Ödeneği.
Kaynak: Maliye Bakanlığı 1981-2012 Yılları Arası Milli Eğitim Bakanlığı Kesin Hesap Cetvelleri

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında temel eğitime, genel ortaöğretime ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimleri Şekil 27'de verilmiştir. Eğitim yatırım ödeneğinin 1997, 1998 ve 1999 yıllarında genel eğilimin üzerinde iken, diğer yıllarda ise genel eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım ödeneğinin 1997,1998 ve 1999 yıllarında artmasının nedeninin, 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu eğitim yasasının kabul edilmesi olduğu söylenebilir.

Temel eğitim yatırım ödeneği incelendiğinde, 2002-2007 yılları arasında eğilimin üzerinde yatırım harcaması yapıldığı, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım harcaması gerçekleştiği görülmektedir. Sekiz yıllık zorunlu ilköğretim yasasının kabulüyle genelde eğitim yatırım ödeneğinde özelde ise temel eğitim yatırım ödeneğinde ciddi oranda artış meydana gelmiştir.

Genel ortaöğretim yatırım ödeneğini incelendiğinde, 1981 ve 1987-1990 yıllarında eğilimin üzerinde yatırım ödeneği yapıldığı, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, temel eğitim yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 3.00 oranında artış, genel ortaöğretim yatırım ödeneğinde ise yıllık ortalama % 9.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içindeki oranlarının eğilimi yarı logaritmik kalıp kullanılarak Şekil 28'de verilmiştir.

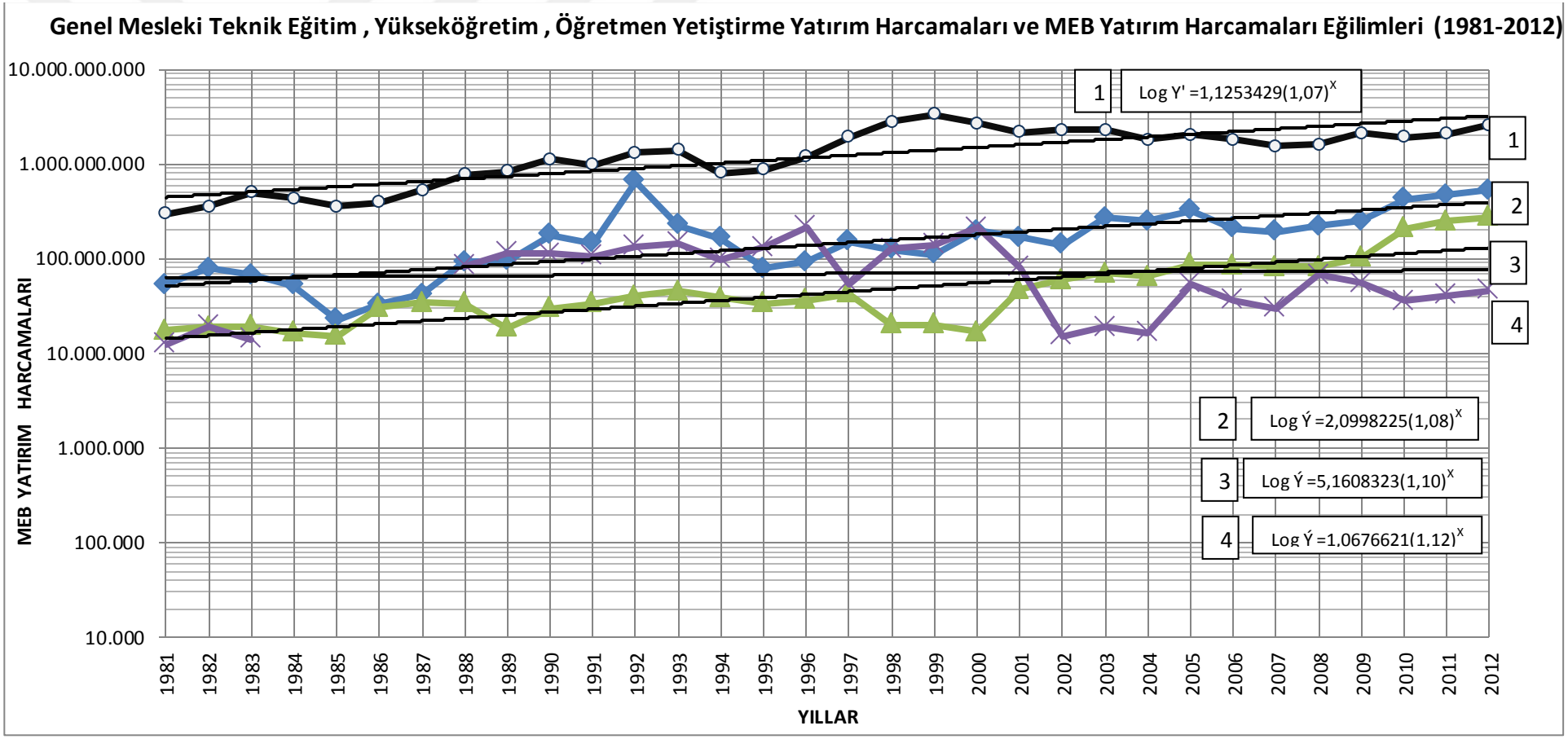

Şekil 28. 1981-2012 Yılları Arasında Genel Mesleki Teknik Eğitim, Yükseköğretim ve Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneğinin Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği. 2- Genel Mesleki Teknik Eğitim Yatırım Ödeneği. 3- Yükseköğretim Yatırım Ödeneği. 4- Öğretmen Yetiştirme Yatırım Ödeneği.

Kaynak: Maliye Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı 1981-2012 Yılları Arası Kesin Hesap Cetvelleri.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 2012 sabit fiyatlarıyla 1981-2012 yılları arasında mesleki teknik eğitime, yükseköğretime ve öğretmen yetiştirmeye ayrılan yatırım harcama oranlarının eğilimleri Şekil 28'de verilmiştir. Mesleki teknik eğitim yatırım ödeneği incelendiğinde, 1981, 1982,1992, 2010, 2011 ve 2012 yıllarında eğilimin üstünde, diğer yıllarda ise eğilimin altında gerçekleştiği görülmektedir. 1981-1982 yıllarında 12 Eylül askeri darbesinin ardından dini eğitimi yaygınlaştırma amaçlı imam hatip liselerinin açılması, yine 2010-2012 yılları arasında hükümetin dini eğitimi ön plana çıkarmasıyla imam hatip liselerinin yaygınlaştırılması bu durumun nedeni olduğu söylenebilir.

Yükseköğretim yatırım ödeneği incelendiğinde, 2009-2012 yılları arasında yatırım ödeneği eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırım ödeneği gerçekleştiğini görmekteyiz. 2009-2012 yılları arasında yükseköğretim yatırım ödeneğinin artmasının nedeninin her ile bir üniversite açılması ve üniversite sayısının çok artması olduğu söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım ödeneği incelendiğinde, 1998, 1999 ve 2000 yıllarında yatırım ödeneği eğilimin üzerinde olduğu, diğer yıllarda ise eğilimin altında yatırımların gerçekleştiğini görmekteyiz. Öğretmen yetiştirme yatırımlarının yükseldiği bu yıllarda sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmiş olmasıyla öğretmen gereksiniminin artması, bu artışın nedeni olduğu söylenebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, mesleki teknik eğitim yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 8.00 oranında artış, gerçekleştiği görülmektedir.

Yükseköğretim yatırım ödeneği incelendiğinde, yıllık ortalama % 10.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir. Yükseköğretim yatırım ödeneğinin artmasının nedeninin her ile bir üniversite açılması ile üniversite sayısının artması olduğu söylenebilir.

Öğretmen yetiştirme yatırım ödeneği incelendiğinde, yıllık ortalama % 12.00 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Öğretmen yetiştirme yatırım ödeneğinin yükseldiği 1998, 1999 ve 2000 yıllarında, sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmiş olmasıyla öğretmen gereksiniminin artması bu artışın nedeni olduğu söylenebilir.

1981-2012 Yılları Arasında Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneğinden Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı

Öğrenci Başına Düşen Eğitim Yatırım Harcamalarının 1981-2012 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki miktarı Çizelge 30'da verilmiştir.

Çizelge 30. 1981-2011 Yılları Arası Öğrenci Başına Düşen Yatırım Miktarı (TL)

Yıl	Okul Sayısı	MEB Yatırım Ödeneği	Öğrenci Sayısı (Üniversite)	Öğrenci Başına Düşen Yatırım Harcama Miktarı (TL)
1981	53.161	299.934.858	8.411.580	35,66
1982	53.627	352.863.690	8.436.000	41,83
1983	54.795	495.980.054	9.043.000	54,85
1984	56.047	432.151.919	9.274.000	46,60
1985	56.904	354.991.867	9.555.000	37,15
1986	57.946	389.109.520	9.805.000	39,68
1987	59.129	526.593.244	10.169.000	51,78
1988	60.897	765.629.177	10.279.000	74,48
1989	61.408	837.523.415	10.470.000	79,99
1990	61.738	1.111.708.340	10.670.000	104,19
1991	59.162	977.360.644	10.867.000	89,94
1992	59.484	1.309.157.195	11.098.636	117,96
1993	62.177	1.388.699.013	11.487.508	120,89
1994	62.266	793.990.923	12.139.400	65,41
1995	61.484	869.733.196	12.253.381	70,98
1996	60.717	1.180.997.082	12.236.104	96,52
1997	63.917	1.929.297.850	12.400.492	155,58
1998	65.542	2.784.030.605	13.161.017	211,54
1999	57.802	3.344.661.369	14.003.793	238,84
2000	58.010	2.693.141.553	14.545.829	185,15
2001	58.750	2.157.513.069	14.901.113	144,79
2002	62.833	2.272.024.376	15.368.231	147,84
2003	58.349	2.279.886.361	15.797.327	144,32
2004	59.608	1.791.173.529	16.031.422	111,73
2005	61.791	2.047.852.149	16.474.462	124,30
2006	42373	1.793.912.039	16.953.187	105,82
2007	42444	1.529.594.944	17.189.790	88,98
2008	42223	1.602.193.145	18.109.677	88,47
2009	42078	2.102.277.728	19.459.995	108,03
2010	41780	1.926.902.569	20.472.170	94,12
2011	39962	2.080.638.622	21.017.830	98,99
2012	54548	2.599.999.996	21.911.018	118,66

Kaynak: 1923-2011 MEB İstatistikleri. TÜİK Yayınları.

1981-2012 yılları arasında öğrenci başına düşen yatırım harcama miktarı çizelge 30'da verilmiştir. Çizelge incelendiğinde 1981 yılında öğrenci başına yatırım harcamaları 35.66 TL iken, 1990 yılına kadar 100 TL'nin altında gerçekleşmiştir. 1990-1997 yılları arasında iniş-çıkışlı bir görünüm sergileyen öğrenci başına yapılan yatırım harcamaları, sekiz yıllık kesintisiz zorunlu temel eğitimin yaşama geçirilmesiyle birlikte 1997 yılında 155.54 TL, 1998 yılında

211.54 TL ve dönemin en yüksek miktarı olan 1999 yılında ise 238.84 TL' ye yükselmiştir. 2012 yılında öğrenci başına düşen yatırım harcamaları miktarı 118.66 TL olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca 2012 yılında okul sayısındaki artış, 2012 yılında yaşama geçen 4+4+4 kesintili eğitim sistemiyle birlikte ilköğretim okulları birinci dört olan ilkokul ve ikinci dört olan ortaokul olarak ayrılmış ve birçok ilköğretim okulunun iki okul haline dönüşmesinden kaynaklandığıyla açıklanabilir.

İl Özel İdarelerinin Eğitim Yatırımlarının Gelişimi

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırımları 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranları Çizelge 31'de verilmiştir.

Çizelge 31. 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) İl Özel İdarelerinin Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Oranı

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği 2012=100 (TL)	İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcamaları (TL)	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Oranı (%)
1981	299.934.858	23.483.634	7,83
1982	352.863.690	42.195.746	11,96
1983	495.980.054	54.388.195	10,97
1984	432.151.919	52.389.639	12,12
1985	354.991.867	48.964.395	13,79
1986	389.109.520	68.590.927	17,63
1987	526.593.244	101.054.378	19,19
1988	765.629.177	96.815.395	12,65
1989	837.523.415	85.533.280	10,21
1990	1.111.708.340	78.514.422	7,06
1991	977.360.644	65.994.704	6,75
1992	1.309.157.195	72.163.373	5,51
1993	1.388.699.013	52.651.919	3,79
1994	793.990.923	59.474.066	7,49
1995	869.733.196	81.746.021	9,40
1996	1.180.997.042	113.677.351	9,63
1997	1.929.297.850	144.904.493	7,51
1998	2.784.030.605	210.963.530	7,58
1999	3.344.661.369	247.466.049	7,40
2000	2.693.141.553	273.625.386	10,16
2001	2.157.513.069	239.747.174	11,11
2002	2.272.024.376	273.480.350	12,04
2003	2.279.886.358	378.960.225	16,62
2004	1.791.173.529	119.478.686	6,67
2005	2.047.852.149	157.825.759	7,71
2006	1.793.912.039	171.458.872	9,56
2007	1.529.594.944	139.190.589	9,10
2008	1.602.193.145	109.226.199	6,82
2009	2.102.277.728	609.709.864	29,00
2010	1.926.902.569	504.421.347	26,18
2011	2.080.638.622	628.662.004	30,21
2012	2.599.999.996	633.835.579	24,38

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011). TÜİK Yayınları.
Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.

Çizelge 31 incelendiğinde 1981-2012 yılları arasındaki dönemde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 2012 sabit fiyatlarıyla 23.483.634 TL'den 633.835.579 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamaları en yüksek 633.835.579 TL ile 2012 yılında gerçekleşmiştir. İl Özel İdarelerinin yatırım harcamalarından eğitim yatırım harcamalarına ayrılan oran 1981'de % 7.83 iken, 2012'de % 24.38'e yükselmiş, dönem içinde en düşük oran 1993 yılında % 3.79 iken, en yüksek oran 2011 yılında % 30.21 olmuştur. 1982 yılından itibaren eğitim yatırım harcamalarına çeşitli kampanyalarla halk katkısı başlamıştır.

İl Özel İdarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamalarının 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranlarının eğilimi şekil 29'da verilmiştir.

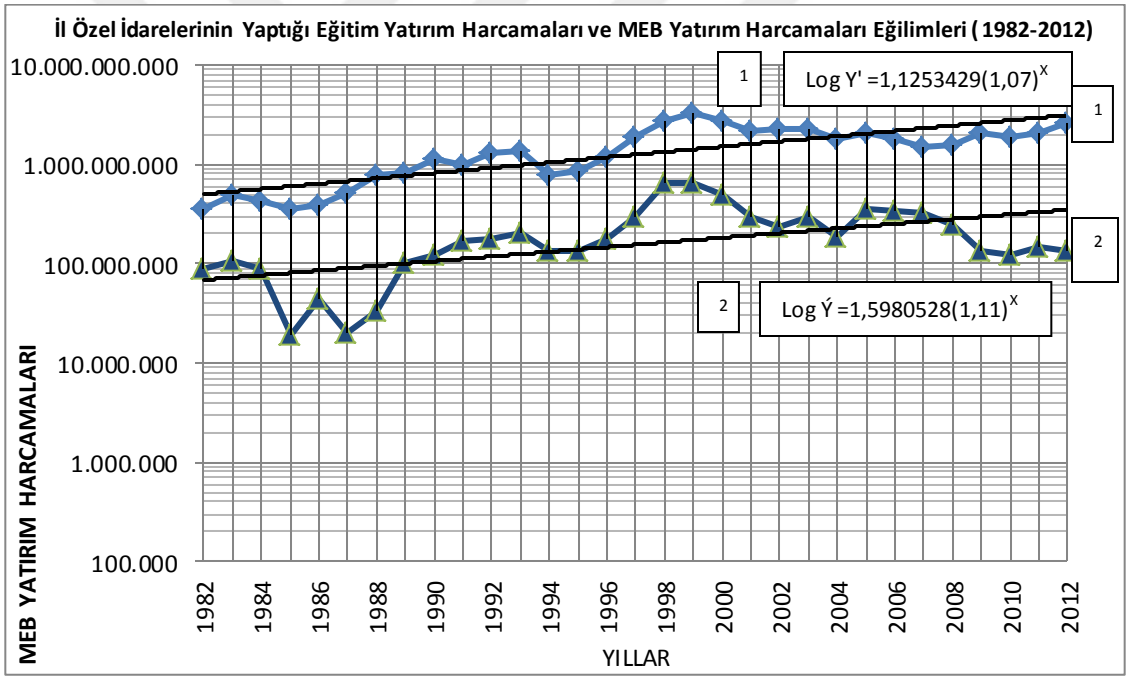

Şekil 29. 1981-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) İl Özel İdareleri Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği, 2- İl Özel İdaresi Eğitim Yatırım Harcamaları.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2012). TÜİK Yayınları.
Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.
Güler. B. (1994). "İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990". Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı: 3, 1994, s. 13-28.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, 1981-2012 yılları arasındaki il özel idarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamaları ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinin eğilimleri Şekil 29'da verilmiştir. İl özel idarelerinin yaptığı eğitim yatırım harcamaları eğilim çizgisi 2009-2012 yılları arasında eğilim çizgisinin üzerinde, 1989-1996 yılında ise eğilimin altında yer aldığı görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 11.00 oranında artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Eğitim Yatırım Harcamalarına Halk Katkısının Gelişimi

Eğitim yatırım harcamalarına halk katkısının 1981-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranları Çizelge 32'de verilmiştir.

Çizelge 32. 1982-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla) Halkın Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Oranı.

Yıl	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği (TL) 2012=100	Halk Katkısı Eğitim Yatırımları (TL) 2012=100	Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği İçerisindeki Oranı (%)
1982	352.863.690	87.439.747	24,78
1983	495.980.054	105.855.543	21,34
1984	432.151.919	86.388.650	19,99
1985	354.991.867	19.324.792	5,44
1986	389.109.520	43.699.605	11,23
1987	526.593.244	19.753.850	3,75
1988	765.629.177	33.065.297	4,32
1989	837.523.415	100.395.751	11,99
1990	1.111.708.340	123.648.589	11,12
1991	977.360.644	171.438.399	17,54
1992	1.309.157.195	179.782.626	13,73
1993	1.388.699.013	199.466.008	14,36
1994	793.990.923	132.833.370	16,73
1995	869.733.196	132.583.693	15,24
1996	1.180.997.042	175.979.806	14,90
1997	1.929.297.850	296.583.309	15,37
1998	2.784.030.605	654.444.505	23,51
1999	3.344.661.369	635.694.810	19,01
2000	2.693.141.553	492.333.660	18,28
2001	2.157.513.069	290.958.201	13,49
2002	2.272.024.376	229.821.303	10,12
2003	2.279.886.358	299.314.545	13,13
2004	1.791.173.529	184.816.850	10,32
2005	2.047.852.149	355.729.973	17,37
2006	1.793.912.039	338.965.058	18,90
2007	1.529.594.944	316.183.356	20,67
2008	1.602.193.145	245.500.698	15,32
2009	2.102.277.728	136.275.863	6,48
2010	1.926.902.569	124.818.127	6,48
2011	2.080.638.622	149.051.352	7,16
2012	2.599.999.996	134.981.052	5,19

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2011). TÜİK Yayınları.
Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.

Halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı 87.439.747 TL'den 134.981.052 TL'ye yükseldiği görülmektedir. Dönem içerisinde halkın eğitim

yatırım harcamalarına katkısı en yüksek 635.694.810 TL ile 1999 yılında gerçekleşmiştir. Halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı 1982'de % 24.78 iken, 2012'de % 5.19'a düşmüş, dönem içinde en düşük oran 1987 yılında % 3.75 iken, en yüksek oran 1982 yılında % 24.78 olmuştur. 1980 yılıyla birlikte artık neoliberal politikalar eğitim yatırım harcamalarında kendini göstermeye başlamıştır. Bu durumu en iyi açıklayan olay yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi "kullanan öder" ilkesinin yerleştirilmesidir. Yani eğitim yatırım harcamalarına halkın da katkı sağlamasıdır. Özellikle 1980 sonrası il özel idarelerinin ve halkın eğitim yatırım harcamaları azımsanamayacak düzeydedir.

Hayırseverlik kapsamında büyük sermaye sahipleri okul yapımı ve donatımı yapmaktadır. Ancak bu durum "hayırseverlik" dışında eğitime yüzde yüz destek kampanyasına katılarak hem vergi ödemekten kurtuluyor hem de toplumun gözünde "hayırsever" imajını güçlendirerek "sosyal sorumluluk" çerçevesinde reklamlarını yapmaktadır.

Eğitim yatırım harcamalarına halk katkısının 1982-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranlarının eğilimi Şekil 30'da verilmiştir.

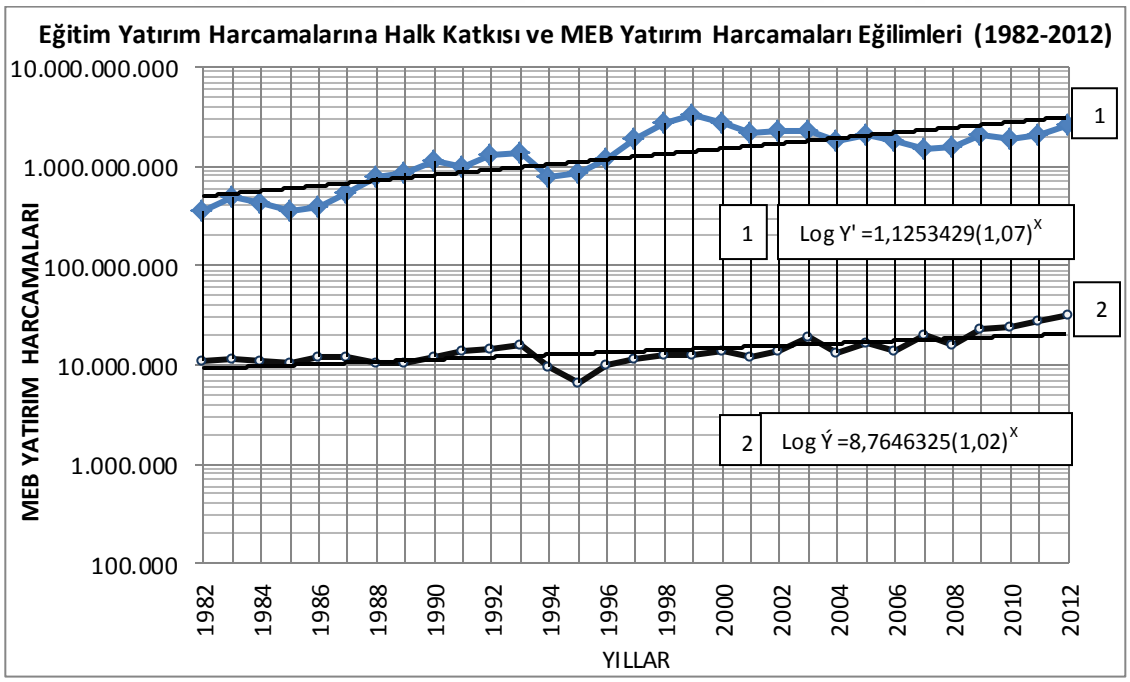

Şekil 30. 1982-2012 Yılları Arası (2012 Sabit Fiyatlarıyla Halkın Yaptığı Eğitim Yatırım Harcamalarının Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği Eğilim Grafiği. 1- Milli Eğitim Bakanlığı Yatırım Ödeneği, 2- Eğitim Yatırım Harcamalarına Halk Katkısı.

Kaynak: TÜİK İstatistik Yıllıkları (1924-2012). TÜİK Yayınları.

Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). TÜİK Yayınları.

Yarı logaritmik kalıp kullanılarak, Eğitim yatırım harcamalarına halk katkısının 1982-2012 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği içerisindeki oranlarının eğilimi Şekil 30'da verilmiştir. Halkın eğitim yatırım harcamalarına yaptığı katkının eğilim çizgisi 1982-1984, 1996-2000, 2005-2008 yılları arasında eğilim çizgisinin üzerinde, 1985-1989 ve 2009-2012 yıllarında ise eğilimin altında yer aldığı görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneğinde yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, halkın eğitim yatırım harcamalarına yaptığı katkının da yıllık ortalama % 2.00 oranında gerçekleştiği görülmektedir.

BÖLÜM V
SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilmiş olan önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmanın sonuçlarını aşağıdaki başlıklar halinde vermek olanaklıdır.

Kalkınma planlarında kamu eğitim yatırım harcamaları ile ilgili politikalar

Kalkınma planları ve eğitimle ilgili yasalarda eğitim ve sağlık hizmetlerinin devletin sunması gerektiği öncelikli hizmetler olduğu, bu hizmetler için gerekli bütçenin devletçe ayrılması ve eğitim alanına ayrılan bütçenin etkin kullanılması öngörülmektedir. Planlama-bütçe ilişkisinin gereği de, planda belirlenen hedeflere yetecek paranın ayrılmasıdır. 1960-1980 döneminde kalkınma planlarında eğitim, ilköğretimden üniversiteye kadar kamusal (toplumsal) mal olarak görülmüş ve eğitim harcamalarının devletçe karşılanması planlanmıştır. Bu dönem içerisinde yapılan kalkınma planlarında eğitim yatırımlarının tamamen devlet tarafından yapılarak toplumun tüm kesimlerine ulaştırılması gerektiği vurgulanmaktadır

1980 sonrası kalkınma planları incelendiğinde, eğitim kamusal bir mal olmaktan çıkarılmaya başlamış ve yükseköğretim yarı kamusal mal olarak tanımlanmıştır. Bu dönem içerisinde, eğitimin her kademesinde özel kesimin desteklenmesi gerektiği, dünya çapında rekabet edebilir ve girişimci bireyler yetiştirmek hedeflendiği görülmektedir. 1963 yılından 2013 yılına kadar hazırlanan kalkınma planlarının hedeflerinde özellikle 1980 sonrası hazırlanan planlarda neoliberal söylemlerin giderek arttığı görülmektedir.

Cumhuriyet'in kuruluşundan 1950'lere kadar Gayri Safi Yurtiçi Hasıla konsolide bütçe ve kamu eğitim yatırım harcamalarının gelişimi

Millî Eğitim Bakanlığı yatırım harcamaları konsolide bütçe içerisinde eğitim yatırımlarına ayrılan oranlar, 1923- 1950 yılları arasında dönemin ekonomi politikaları doğrultusunda, uygulanan devletçi politikalar nedeniyle artmıştır.

1923-1950 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasılada yıllık ortalama % 8.00, konsolide bütçede yıllık ortalama % 9.00 ve Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında ise % 13.00 artış gerçekleşmiştir. Konsolide bütçe yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 8.00 oranında, Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama %13.00 oranında artış gerçekleştiği görülmektedir. Devletin eğitime 1924-1950 döneminde giderek artan bir önem verdiği, sahip olduğu parasal kaynaklardan giderek daha fazla bölümünü eğitime yönlendirdiği gözlenmektedir. Kuşkusuz bu oranların düşük ya da yetersiz olduğu ileri sürülebilir. Ancak bunun yine de önemli bir çaba gösterdiği de yadsınamaz.

1950-1960 yılları arasında kamu eğitim yatırım harcamalarının gelişimi

1951-1960 yılları arasında liberal ekonomi politikalarının etkisiyle kamu eğitim yatırım harcamaları azalmıştır. Bu dönem içerisinde 1956 yılına kadar olan sürede İnönü'nün savaş yıllarında biriktirdiği para, Menderes hükümetini altı-yedi yıl idare etmiş ve geçici bir ekonomik rahatlama sağlanmıştır. Eğitim yatırım harcamaları da bu duruma paralel olarak artmış, ancak 1956 yılından itibaren yaşanan siyasi ve ekonomik bunalımlarla birlikte kamu eğitim yatırım harcamalarında düşüş başlamıştır. Dönemin sonu olan 1960 yılına kadar kamu eğitim yatırım harcamaları azalmıştır.

1960-1980 yılları arasında kamu eğitim yatırım harcamalarının gelişimi

1961-1980 yılları arasında 2012 sabit fiyatlarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve kamu eğitim yatırım harcamalarında özellikle 1961-1970 yılları arasında uygulanan Keynesçi ekonomi politikaları doğrultusunda Cumhuriyet tarihinin en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Sosyal devlet politikalarının uygulanmasıyla, diğer dönemlere göre daha çok eğitim yatırım harcamaları kamuca finanse edilmiştir. Ancak 1970'li yıllardan başlayarak dönemin sonu olan 1980 yılına kadar süren ekonomik ve siyasal bunalımlar sonucunda sistematik olarak azalmıştır. Türkiye'de 1963 yılında başlayan planlı kalkınma dönemi; ekonomik amaçların tüm toplumsal hedeflerin önüne geçtiği ve bu nedenle de eğitim üzerindeki baskının arttığı bir dönem olmuştur. Kalkınma planlarının içinde veya onunla bütünleşen biçimde yapılan eğitim

planlaması çalışmalarında, eğitime ayrılan kaynakların etkin kullanımı, yani en fazla kazancı elde edecek şekilde kullanılması planlanmıştır.

1980 yılından sonra uygulanan ekonomi politikalarının kamu yatırımları ve eğitim yatırım harcamalarının gelişimi

1981-2012 döneminde ise Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, konsolide bütçe ve kamu eğitim yatırım harcamalarında bir önceki dönemde olduğu gibi azalma devam etmiştir. Ancak 1997 yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim uygulanmaya başlandığı için 1997-1998-1999 yıllarında kamu eğitim yatırım harcamaları dönemin en yüksek yatırım harcamalarının yapıldığı yıllar olmuştur. 2001 ekonomik bunalımı ve uygulanan ekonomi politikalarının gereği olarak kamu yatırımları ile birlikte kamunun eğitim yatırım harcamalarına sağladığı finansman da azalmıştır.

Kamu eğitim harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının gelişimi

1923-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı harcamalarında yıllık ortalama % 12.00 artış gerçekleşirken, yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 13.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Cumhuriyetin başlangıç yıllarında yatırım (bina yapımı, onarımı, kamulaştırma) harcamalarına daha fazla önem verilmiş, enflasyon oranının genelde yüksek olduğu yıllarda eğitim yatırımları düşürülmüş olduğu söylenebilir. Bunun nedeninin diğer harcamaların (cari, transfer) artmasının olduğu ileri sürülebilir.

Millî Eğitim Bakanlığı giderlerinin büyük oranda çalışanların ücretlerine, aylıklarına ve yolluklarına ayrılması; yatırım harcamalarına gereken önemin verilmemesi söz konusu olmuştur. Eğitim finansmanı açısından yaşanan en önemli sorunlardan biri olan bu durum, bugüne kadar sürmüş ve bugün de güncelliğini korumaktadır. Böylece Millî Eğitim Bakanlığı giderleri, çalışan giderlerini karşılamak kaygısı üzerine kurulmuştur.

1951-1963 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde yıllık ortalama % 18.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

1964-1980 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 7.00 oranında bir azalma olduğu görülmektedir.

1981-2012 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, eğitim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 7.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, konsolide ve Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarının oranlarının gelişimi

1923-1950 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasılada yıllık ortalama % 8.00 oranında bir artış gerçekleşirken, konsolide bütçede yıllık ortalama % 9.00, yükseköğretim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

1951-1963 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçede yıllık ortalama % 14.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 17.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

1964-1980 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'da yıllık ortama % 6.00 oranında, konsolide bütçede yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 13.00 oranında bir artış gerçekleştiği görülmektedir.

1981-2012 yılları arasında Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ve konsolide bütçede yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşirken, yükseköğretim yatırım harcamalarında ise yıllık ortalama %18.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

1980 yılında on sekiz olan devlet üniversitesi sayısı, özellikle 2005 yılında her ile bir üniversite açılmasıyla 2012 yılında yüz sekize çıkmıştır. Bu üniversitelerin birçoğunun yeni üniversite olması ve gereksinimlerinin karşılanabilmesi için ayrılan yatırım harcamalarının yeterli düzeyde olmadığı ileri sürülebilir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları içerisinde okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme eğitimi ve yükseköğretim yatırımlarının gelişimi

1923-1950 yılları arasında, eğitim yatırım harcamalarında yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleşirken, temel eğitim yatırım harcamaları yıllık ortalama % 12.00, genel ortaöğretim yatırımlarının yıllık

ortalama % 17.00, mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarının yıllık ortalama % 11.00 oranında, yükseköğretim yatırım harcamalarının yıllık ortalama % 14.00 oranında ve öğretmen yetiştirme yatırım harcamalarının ise yıllık ortalama % 17.00 oranında artış gerçekleşmiştir. Okur-yazarlık oranı çok düşük bir durumda olan Türkiye'de, Cumhuriyetin önceliklerinden biri olan temel eğitime ağırlık ve öncelik verilmesinin doğal bir sonucudur. Temel eğitimi belli oranda yaygınlaştırılamamış bir ülkede, orta ya da yükseköğretimi geliştirmek öncelikli olamazdı.

1951-1960 yılları arasında Eğitim yatırım harcamalarından yıllık ortalama % 22.00 oranında bir artış gerçekleşirken, temel eğitim yatırımları yıllık ortalama % 22.00 oranında genel ortaöğretim yatırımları yıllık ortalama % 24.00, mesleki teknik eğitim yatırımları yıllık ortalama % 24.00 oranında, yükseköğretim yatırımları yıllık ortalama % 21.00 oranında ve öğretmen yetiştirme yatırımları ise yıllık ortalama % 17.00 oranında artmıştır.

Yükseköğretim yatırım harcamalarının artmasının nedeninin 1955 yılında Ege ve Karadeniz Teknik, 1956 yılında Ortadoğu Teknik ve 1957 yılında Atatürk üniversitelerinin kurulması olduğu söylenebilir. Diğer eğitim kademelerine 1956 yılında yüksek yatırım oranlarının ayrılması, 1956 yılında dış yardımlarla geçici bir gönenç düzeyi yükselişi yaşanması, ancak 1957'den sonra ise ekonominin büyük bir bunalıma sürüklenmiştir

1961-1980 yılları arasında Eğitim yatırım harcamalarından, temel eğitim yatırımları, genel ortaöğretim yatırımları, mesleki teknik eğitim yatırımları, yükseköğretim yatırımlarında, öğretmen yetiştirme yatırımları 1961-1970 yılları arasında artarken, 1971-1980 yılları arasında ciddi bir azalma olmuştur. Bu azalmanın nedeni 1970' li yıllarda sık sık karşılaşılan siyasi ve ekonomik bunalımlardır.

Eğitim yatırım harcamalarından temel eğitim yatırım harcamalarına, genel ortaöğretim yatırım harcamalarına, mesleki teknik eğitim yatırım harcamalarına, yükseköğretim yatırım harcamalarına ve öğretmen yetiştirme yatırım harcamaları bir miktar artmıştır. Ancak 1997-1998-1999 yıllarında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçişin etkisi burada da görülmektedir. Çağ nüfusunun artış hızıyla karşılaştırıldığında kamu eğitim yatırım

harcamalarının yetersiz kaldığı ileri sürülebilir. Yatırımların yetersiz kalmasının nedeni özellikle 2005 yılından sonra ağırlıklı olarak özel sektörün eğitim yatırımı özendirilerek kamu eğitim yatırımlarına ayrılması gereken finansmanın özel sektöre aktarılmasıdır.

1923-2012 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım harcamalarından öğrenci başına düşen kamu eğitim yatırım harcamalarına ilişkin sonuçlar

Öğrenci başına düşen yatırım harcama miktarları, 1924-1950 yılları arasında artmıştır. 1951-1960 yılları arasında zaman zaman öğrenci başına düşen yatırım harcamalarının arttığı görülmekle birlikte, 1951 yılındaki miktarla 1960 yılındaki miktar aynı düzeyde kalmıştır. 1961 yılından 1968 yılına kadar yükseliş devam etmiş, 1968 yılında kendinden önceki dönemler de dahil olmak üzere en üst düzeye çıkmıştır. Ancak 1968 yılından sonra dönemin sonu olan 1980 yılına kadar sistemli bir şekilde azalmıştır. 1981 yılından itibaren çok fazla yükselmeden zorunlu sekiz yıllık temel eğitim yasasının çıktığı 1996 yılına kadar 35-120 TL arasında değişmiş, yasanın kabulünden sonra yatırım harcamalarına hız verilmiş ve tüm Cumhuriyet tarihi boyunca en yüksek yatırım miktarı olan 238 TL ile 1999 yılında gerçekleşmiştir. 2001 yılındaki ekonomik bunalımla birlikte dönem sonu olan 2012 yılına kadar öğrenci başına düşen yatırım harcamaları azalmaya devam etmiştir.

Eğitim yatırımları içerisinde halk katkısı ve il özel idarelerinin katkılarının oranlarının gelişimi

1925-1950 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesinde yıllık ortalama % 13.00 oranında artış gerçekleşirken, il özel idarelerinin yaptığı eğitim yatırımlarında yıllık ortalama % 6.00 oranında artış gerçekleşmiştir.

1951-1963 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırım ödeneği yıllık ortalama % 22.00 oranında gerçekleşirken, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırımları ise yıllık ortalama % 24.00 oranında gerçekleşmiştir.

1964-1981 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırımlarında yıllık ortalama % 5.00 oranında azalma gerçekleşirken, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırımlarında ise yıllık ortalama % 16.00 oranında bir artışın gerçekleştiği görülmektedir.

1981-2012 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı yatırımlarında yıllık ortalama % 7.00 oranında artış gerçekleşirken, il özel idarenin yaptığı eğitim yatırımlarında ise yıllık ortalama % 11.00 oranında artışın gerçekleştiği, halkın eğitim yatırımlarına yaptığı katkının da yıllık ortalama % 2.00 oranında gerçekleştiği görülmektedir. 1982 yılından itibaren eğitim yatırımlarına çeşitli kampanyalarla halk katkısı başlamıştır.

Halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı, 24 Ocak 1980 kararlarıyla birlikte giderek artmaya başlamıştır. Bu durumu en iyi açıklayan olay "kullanan öder" ilkesinin yerleştirilmesidir. Yani eğitim yatırım harcamalarına halkın da katkı sağlamasıdır. Özellikle 1980 sonrası il özel idarelerinin ve halkın eğitim yatırım harcamalarına katkısı azımsanamayacak düzeydedir.

Bu durumda 1980 yılından sonra eğitim yatırımlarının çoğunluğu il özel idarelerine ve hayırsever adıyla halkın katkısına bırakılmıştır. Uygulanan ekonomi politikaların bir yansıması olarak devlet eğitim yatırımlarını alabildiğince azaltmış, buna karşın il özel idareleri ve halkın eğitim yatırımlarına katkısı çoğalmıştır.

Hayırseverlik kapsamında büyük sermaye sahipleri okul yapımı ve donatımı yapmaktadır. Ancak bu durum "hayırseverlik" dışında eğitime yüzde yüz destek kampanyasına katılarak hem vergi ödemekten kurtulmakta hem de toplumun gözünde "hayırsever" imajını güçlendirerek "sosyal sorumluluk" çerçevesinde reklamlarını yapmaktadır.

Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonuçları ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Araştırma Sonuçlarına Yönelik Öneriler

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'dan kamu harcamalarına ve kamu eğitim harcamalarına ayrılan pay giderek azalmıştır. Bu azalmayla birlikte yurttaşların eğitime ulaşmaları zorlaşmaktadır. Gerek kamu harcamalarının gerekse eğitim harcamalarının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla içindeki payı yükseltilerek hem toplumsal adalet hem de sosyal devlet ilkesinin gerekleri sağlanmalıdır.

Eğitimden beklenen amaçların gerçekleşmesi, öğrenci sayısındaki artış, derslik açıkları, nitelikli eğitim sunulması, fiziki alt yapı ve donatım

eksikliklerinin giderilmesi, OECD ülkeler ortalamasına göre sınıfların yirmi dört öğrencili olarak oluşturulması, öğretmen açığının giderilmesi ve diğer sorunlar için Milli Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'ya oranı en az iki kat arttırılmalıdır.

Kamu eğitim harcamaları içerisinde yatırım harcamalarının özellikle 1980 yılı sonrasında sınırlı biçimde arttığı gözlemlenmektedir. Artan öğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda bu artışın yetersiz kaldığı söylenebilir. Yetersiz kalan artışla birlikte, hane halkı eğitim harcamaları da artış göstermektedir. Toplanan vergilerden elde edilen gelirlerle bütçeden kamu eğitim yatırım harcamalarına ayrılan pay artırılmalıdır.

Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, konsolide ve Milli Eğitim Bakanlığı bütçesi içerisinde yükseköğretim yatırım harcamalarında yine 1980 yılı sonrası sınırlı bir artışın olduğu gözlenmektedir. Bu artış üniversite çağında olan nüfus ve üniversite sayısı göz önüne alındığında yetersiz kalmaktadır. Üniversitelere milli gelirden yeterli düzeyde pay aktarılmalı ve üniversitelerin ticari bir kuruluşa dönüşmesinin önüne geçilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı yatırımları içerisinde okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, mesleki teknik eğitim, öğretmen yetiştirme eğitimi ve yükseköğretim yatırımlarında da yeterli düzeyde yatırım harcaması yapılmadığı gözlemlenmektedir. Anayasanın 42. Maddesinde yer alan "İlköğretim devlet okullarında parasızdır" ve sosyal devlet ilkesi gereğince devletin tüm yurttaşlara her tür ve düzeyde eğitime erişimini sağlayacak nitelikli eğitim sunması gerekmektedir. Tüm eğitim tür ve düzeylerine yurttaşların eşit şekilde erişmesi için kamu eğitim yatırım harcamalarını artırması gerekir.

Özellikle 1999 yılından sonra öğrenci başına düşen eğitim yatırım harcamalarının günümüze kadar azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenci başına düşen kamu eğitim yatırım harcamaları öğrenci sayısına paralel olarak artırılmalıdır.

İl özel idarelerinin eğitim yatırım harcamalarına yaptığı katkının yetersiz kaldığı gözlemlenmektedir. İl özel idareleri bu katkılarını artırmalıdır.

Kamu eğitim yatırım harcamalarına "hayırseverlik" adı altında halkın katkısı giderek artmaktadır. Bu durum devletin asli görevi olan eğitim hizmetini sağlamaktan vazgeçtiğini göstermektedir. Eğitim kamu yararına olan bir

etkinlik olduğundan hayırseverlikle değil, devletin yurttaşlarından topladığı vergilerle finanse edilmelidir. Bu tür uygulamalardan vazgeçilmeli ve sosyal devlet ilkesi doğrultusunda eğitim yatırım harcamaları devlet tarafından sağlanmalıdır.

Eğitim yatırım harcamaları çalışmalarında eğitimin bir insan hakkı olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, eğitim hizmetlerinin toplumun tümüne eşitlik içinde sunulmasının hedeflenmesi ve bunun gereği olarak eğitimde özelleştirme ve ticarileştirme girişimlerinden vazgeçilmesi önerilmektedir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

Araştırma önerilerine dayalı olarak geliştirilmiş olan araştırmacılar için önerilere yer verilmiştir

Taşımalı eğitimin, eğitime eşit düzeyde ulaşma ve eğitim hakkını kullanmada ne kadar yeterli olduğu araştırılmalıdır.

Gelecekte ne kadar eğitim yatırımı yapılması gerektiği kestirimleri için ayrıntılı bir araştırma yapılmalıdır.

İnsan kaynakları yatırımı ile eğitimde sabit sermaye yatırımları arasındaki ilişki ortaya konulmalıdır.

“Halk katkısı” adı altında hayırseverlere yaptırılan eğitim yatırımlarının devlet bütçesine yararları ve zararları araştırılmalıdır.

Eğitim yatırım harcamalarının hak ve eşitlik anlayışları temelinde yapılmasına ilişkin süreçlerin saptanmasına yönelik araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Âdem, M. (2000). *Atatürkçü Düşünce Işığında Eğitim Politikamız*. Yeni Gün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. Ankara.

Âdem, M. (1993). Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

……. (1982). Mesleki ve Teknik Eğitim Finansmanı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 15, Sayı: 1.

……. (1999). *Eğitim Planlaması*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

……. (2001). *Devrim Yasaları Odağında Öğretim Birliği*. İstanbul: Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, No: 5.

Akalın, C. (2003). Kamu Ekonomisi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Aksoy, H.H. (1988) Lise düzeyindeki mesleki ve teknik eğitim yatırım projelerinin gerçekleşme durumları (1976-1985 dönemi). H.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Aksoy, H. H. ve Diğerleri (2011). Eğitimde Nitelik: Eğitim Ekonomisi Kuramlarının Eğitimin Niteliğine İlişkin Kurgusunun Eleştirel Analizi. Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi. Cilt:9, Sayı:33 Kış, Sayfa:60-99.

Altundemir, M.E. (2011). Kalkınma Planlarından Eğitime Bakış: Kamusal Mallar Teorisi Perspektifinden. The Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management / Volume: VII Spring**.**

Anderberg, D. (2000). Occupational Risks, Social Insurance and Invetments in Education. J Popul. (2000) 13: 425-441.

Ataç, B.(1999) *Maliye Politikası***.** Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, No:118. Eskişehir.

Apple, M. W. (2004). *Neoliberalizm ve Eğitim Politikaları Üzerine Eleştirel Yazılar.* Eğitim Sen Yayınları. Ankara.

Bailey, K.D. (1982). Methods of social research (2nd ed.). New York: The

Free Pres.

Balcı, A. (2001). *Sosyal Bilimlerde Araştırma - Yöntem, Teknik ve İlkeler.* Pegema Yayıncılık. Ankara.

Baldwin, J. N. Borrelli S. A. New M. J. (2011). State Educational Investments and Economic Growth İn The United States: A Path Analysis. *Socıal Scıence Quarterly, Volume 92,* Number 1, March 2011.

Bircan, İ. (1979). Planlı Dönemde Temel Eğitim ve Ekonomik Göstergeler. Yayınlanmamış Kariyer Dışı Uzmanlık Tezi, Devlet Planlama Teşkilatı. Ankara.

Bircan, İ. (1988) Eğitimde maliyet ve harcamalar: kavramlar-yöntemler.Ankara: DPT Yayınları.

Bogdan, R.C.ve Biklen, S. K. (1982). Qualitative research for education :An introduction to theory and medhods. Boston:Allyn and Bacon.

Boratav, K. (2011). *Türkiye İktisat Tarihi (1908-2009)*. Pelin Matbaacılık. Ankara.

Boratav, K. (1995). *Türkiye İktisat Tarihi (1908-2009)*. İmge Yayınevi. Ankara.

Bulutoğlu, K. (2008). Kamu Ekonomisine Giriş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Busemeyer, M.R. (2009).Social democrats and the New Partisan Politics of Public Investment in Education. *Journal of European Public Policy* 16,1 January 2009: 107–126.

Carnoy, M. (1989). Eğitim ve Ekonomi İlişkisi. (Çev. Tural) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt: 22 Sayı: 1

Chunlei, H. & Konglai, Z. (2009). The Study of Returns to Private Investment in Higher Education from the Point of Employment. *Canadian Social Science Vol.5* No.1 February 2009.

Coşar, N. (1988).Türkiye'de Eğitim ve Eğitim Harcamaları. İstanbul Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Çalcalı, Ö. (2009). Türkiye'de 1990 Sonrası Kamu Harcamaları İçerisinde Eğitim Harcamalarının Yeri ve Önemi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat.

Çam, T. (2006). 1980 Sonrası Neoliberal Eğitim Politikalarının Türk Eğitim Sistemine Etkisi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Çelebier, N. (1985). Türkiye'de Konsolide Devlet Bütçesinin Finansmanı. Devlet Bütçe Uzmanlığı Araştırma Raporları. Ankara: DPT Yayınları.

Çelik, A. (2010). Ekonomik Büyüme İle Kamu Harcamalarının Nedensellik Analizi: Suudi Arabistan, B. A. Emirlikleri Ve Kuveyt Uygulaması. Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.

Clark, D. C. Connolly, M. Worswick, C. (2005). Post-migration investments in education and job search: a family perspective. J Popul Econ 18:663–690.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı*. DPT Yayını. Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü Beş yıllık kalkınma Planı (1979–1983)*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayını No: 1664. Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Beşinci Kalkınma Planı*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayını No: 1974. Ankara.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2004). *Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950–2003)*. Devlet Planlama Teşkilatı Yayını. Ankara.

Dobb, M.(1992). *Kapitalizmin Gelişimi Üzerine İncelemeler.* Çev: F. Akar, İstanbul: Belge Yayınları.

Du, Y. Zu, Z. (2008). Impact Assessment of Education Investment in China: Evidence fromthe Basic Education in Western Areas Project. *Chinese Education and Society*, vol. 41, no. 5, September/October 2008,

Durgun, Ö.(2002). Küreselleşen Dünyada Kalkınma Süreci Bağlamında Eğitim Harcamaları ve Türkiye Örneği. Marmara Üniversitesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.

Durmuş, M. (2008). Kamu Ekonomisi. Gazi Kitabevi / Kamu Yönetimi Dizisi.

Erginay, A. (2010). Kamu Maliyesi. İstanbul. Savaş Yayınevi.

Eroğlu, N. (2003). Türkiye'de İktisat Politikalarının Gelişimi (1923-2003). 80. Yılında Türkiye Cumhuriyeti Sempozyumu (29-31 Ekim 2003). Marmara Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul.

Fatima, N. (2009). Investment in Graduateand Professional Degree Education Evidence of State Workforce Productivity Growth. *Florida Journal of Educational Administration &Policy. Winter 2009 Volume 3,* Issue 1.

Forster, N. (1994) . The analysis of company documentation. C.Cassell and G. Symon (Eds.) Qualitative methods in organizational research: A pratical quide. London: Sage.

Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*, Chicago: University of Chicago Press,

Gül, A. (2008). Mesleki Eğitimde Öğrencilere Yapılan Harcamaların Amaçlarını Gerçekleştirme Düzeylerinin Tespiti. Marmara Üniversitesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Güler, B. A. (1994). İl Özel İdaresi Gelir ve Giderleri 1925-1990. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi. Cilt. 3, Sayı:3, Mayıs,1994, s.13-28.

Gürsoy, B. (1980). *Kamusal Maliye.* I. Cilt Masraflar, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 426/783, 1980.

İncekara, A, Akalın, G, Akalın, U. S. (2012). *Keynes'in Genel Teori 'si Üzerine*. Kalkedon Yayıncılık. İstanbul.

Kara, O. (2010*).* Comparing Two Approachesto the Rate of Return to Investment in Education. *Education Economics Vol. 18*, No. 2, June 2010.

Karakütük, K. (2001). Cumhuriyetin Kuruluşundan Planlı Döneme Kadar Eğitimin Finansmanı: 1923–1960. *Milli Eğitim Dergisi,* 149, 1–27. Milli Eğitim Bakanlığı Yayını. Ankara.

Karakütük, K. (2001). Yükseköğretimin Finansmanı. Milli Eğitim Dergisi, 171, 219–242. Milli Eğitim Bakanlığı Yayını. Ankara.

Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim. Çağdaş Toplum Olmanın Yolu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Karakütük, K. (2013). *Eğitim Planlaması*. Elhan Kitabevi. Ankara.

Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Dokuzuncu Basım. Nobel Dağıtım. Ankara.

Kazgan, G. (2002). *İktisadi Düşünce ve Politik İktisadın Evrimi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kazgan, G. (2008). *Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001): Ekonomi Politik Açısından Bir İrdeleme*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul.

Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç- Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Cilt: 14, Sayı: 2, Sayfa: 291-319,

Kirchsteiger G. & Sebald A. (2010). Investments Into Education—Doing as the Parents did. Investments Into Education—Doing as the Parents did. *European Economic Review 54* 501–516

Köktaş, M. A. (2009). Türkiye'de hane halkı eğitim harcamaları. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kurul, N. (2008). Ekonomik Kurumlar ve Kavramlar Sözlüğü Eleştirel Bir Giriş. Ankara: Özgür Üniversite Yayınları.

Kurul, N. (2011). Eğitimde Standartlaşma: İlköğretim Kurumları Standartlarının eleştirisi. Eleştirel Pedagoji Dergisi. Sayı:16. Ankara.

Kurul, N. (2012). Geleceğin Eğitimi ve 'Yeni' Zorunlu Eğitim Modeline İlişkin Çıkarımlar. Eğitim, Bilim, Toplum. Sayı:39. Ankara.

Kurul, N. (2013). *Eğitim Finansmanı*. Siyasal Kitabevi. Ankara.

Küçük, G (2005). Eğitim Yatırımlarının Bireysel ve Sosyal Getirisi: Türkiye`de Çalışan Kadınlar Örneğinde Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Küçüker, E. (2012). Türkiye'de Kalkınma Planları Kapsamında Yapılan Eğitim Planlarının Analizi. Kastamonu Eğitim Dergisi Ocak 2012 Cilt:20 No:1s. 9-26.

Madge, J. The Tools of Science An Analytical Description of Social Scince Techniques. Anchor Books Doubleday and Comp. , 1965.

Maliye Bakanlığı. (1995). Bütçe Gider ve Gelirleri (1924-1995). Gözden Geçirilmiş 2. Baskı. Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğü. Sayı:1995/5. Ankara.

Maliye Bakanlığı. (2006). 2005 Kamu Hesapları Yıllığı. Muhasebat Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara.

Mayring, P. (2000). *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş* (Çev. A. Gümüş ve M. Sezai Durgun). Baki Kitabevi. Adana.

McCarthy, K. Contardo, J. Eckert, L. M. (2009). Corporate investments in education during an economic downturn r*eceived (in revised form): 2 nd* November 2009.

Meer, P. H. (2009). Investments in education: Too much or not enough? Economics Letters. 102 (2009) 195–197.

Mujacevic, E. Vizjak, A. Cindric, A. (2011).Investing in Education in Latin America and Caribbean –The Role Of International Financial Corporation. *Global Conference on Business and Finance Proceedings. Volume 6*.Number 2.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1960).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXV/ 1107-Haziran. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1960).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXIII/1111-Ekim. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1961).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXVIIV-Ekim. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1963).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXVV -Ekim. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1964).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXVIV-Şubat. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1964).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXVII-Aralık. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1965).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXVIII-Kasım. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1967).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXX-Eylül. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1969).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXXIV-Mart. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1971).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXXIV-Haziran. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1972).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXXV-Haziran. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1972).Tebliğler Dergisi, Cilt. XXXV-Aralık. Millî Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (1973). Cumhuriyetin 50.Yılında Rakamlarla ve Grafiklerle Milli Eğitimimiz. Milli Eğitim Basımevi. İstanbul.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2010). Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemindeki Gelişmeler. Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2010).Milli Eğitim İstatistikleri (2009-2010). Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2011).Milli Eğitim İstatistikleri (2010-2011). Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.

Milli Eğitim Bakanlığı. (2012).Milli Eğitim İstatistikleri (2011-2012). Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı. Ankara.

Nadaroğlu, H. (1992). *Kamu Maliyesi Teorisi.* İstanbul: Beta Yayınevi.

Nazenin, Ü. (2002).

Neill, D. B. (2010). Parental Investments in Education, Migration, and Extrinsic

Risk Reduction among Indo-Fijians. Hum Nat (2010) 21:165–185.

OECD.(1965). *Education and Development Country Report The Mediterranean Regional Project Turkey*. Prices Charged at The OECD Publications Office. Paris.

Öner, E.(1994). Türkiye'de Bütçe Harcamalarının Genel Değerlendirmesi, Türkiye'de Bütçe Harcamaları**.** IX. Türkiye Maliye Sempozyumu, Adana: Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F. Basımevi,

Özcan, G. (2009). Türkiye'de Kamu Harcamalarının Sosyal Refah Devleti Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Özcan, K. (2010). *Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde Finansman Harcamaları ve Maliyet***.** İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Özdem, G. (2007). Türkiye'de 1980 Sonrası Uygulanan Eğitim Politikalarının İlköğretim Okullarında Yarattığı Dönüşümün Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Özgür, E (2005). Türkiye'nin Kalkınmaya Yönelik Eğitim Politikaları ve Eğitim Yatırımlarının Geri Dönüşü. Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.

Özmen, İ. (2010). Kamu Harcamaları ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: Türkiye Örneği (1980–2008). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Pamuk, S. (2003). *Karşılaştırmalı Açıdan Türkiye'de İktisadi Büyüme. İktisat Üzerine Yazılar Küresel Düzen: Birikim, Devlet ve Sınıflar*. Korkut Boratav'a Armağan, s. 383-397.

Pribac, L. I. (2010). Intellectual Investment. The Prospects In Educatıon In The Usa and In The Eu. *Annals of the University of Petroşani, Economics, 10(1*), 2010, 279–288.

Sakallı, F. (2010). İlköğretim Okulu Öğrenci Velilerinin Eğitim Harcamaları. Gazi Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Sandu, M. T. Mihail, N. Cetina. I. (2010). Investment in Education and Economic Development Analysis Models. *Metalurgia International vol. XV* (2010) Special Issue 8.

Schultz, (1968). Pour Your Heart Into It PB. Hyperion Kitap

Sönmez, S. (1998). Dünya Ekonomisinde Dönüşüm: Sömürgecilikten Küreselleşmeye. İmge Yayınevi. Ankara.

Sönmez, S. (1987). *Kamu Maliyesi Teorisi.* Ankara: Teori Yayınevi.

Şimşek, H. (2009). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, yıl: 2009, cilt: 42, sayı: 1, 33-51.

Tubergen, F. Werfhorst, H. (2007). Postimmigratıon Investments In Education: A Study Of Immigrants In The Netherlands. Demography, Volume 44-Number 4, November 2007: 883–898

Tuncer, G. (2013). Kamu harcamaları ve Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik İlişkisinin Mekânsal Analizi: Türkiye Uygulaması. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kütahya.

Tunç, H. (1993). Mikro İktisat. İstanbul: Alfa Basın-Yayın.

Tural, K. N. (2002). *Eğitim Finansmanı*. Anı Yayıncılık. Ankara.

TÜİK (2013). İstatistiklerle Kadın, 2012 Haber Bülteni. Ankara.

Türel, O. (1999). Türkiye'de Kamu Maliyesi Finansal Yapı ve Politikaları İktisat Politikası Seçenekleri 2**,** İstanbul

Türk, İ. (2002). *Kamu Maliyesi***.** Ankara: Turhan Kitabevi Yayını.

Uçkaç, A. (2010). Türkiye'de Neoliberal Ekonomi Politikaları ve Sosyo Ekonomik Yansımaları. Maliye Dergisi. Sayı:158. Ankara.

Uluatam, Ö. (1999). *Kamu Maliyesi***.** Ankara: İmaj Yayınları.

Ünal, L.I. (1996). Eğitim ve Yetiştirme Ekonomisi. Ankara: Epar Yayınları.

Xue, M & Ma, J.& Liu, X.(2010). Basic Education Investment Ratio Model and the Empirical Research. *International Business Research Vol. 3*, No. 3; July 2010.

Web:http://www.frmtr. com/ekonomi-iktisat

Web:http://mevzuat.Milli Eğitim Bakanlığı .gov.tr

Web:www.tbmm.gov.tr/hukumetler.htm

Yardımcıoğlu, F. (2012). Eğitim Harcamaları, Ekonomik Büyüme ve Gelir Dağılımı İlişkisi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış doktora tezi. Sakarya.

Yılmaz, H. H. (2006). Türkiye'de 2000 Sonrası Dönemde Uygulanan İstikrar Programlarında Mali Uyumda Kalite Sorunu. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Yılmaz, C. Yılmaz, H.H. (1997). *Dünyada ve Türkiye'de Sabit Sermaye Yatırımı Kavramı ve Türkiye Uygulaması.* Ankara: DPT Yayınları.

Yolcu, H. (2007). Türkiye'de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara.

Yolcu, H. (2013). Parents Voluntary Contributions to Primary Schools Whic Are Not Monetary. Eurasian Journal of Educational Research. 50/2013.

EK-1

İSTANBUL SANAYİ ODASI İNŞAAT MALZEMELERİ VE TOPTAN EŞYA FİYATLARI ENDEKSİ

YIL	TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ	İNŞAAT MALZEMELERİ
1963	100	100
1964	99	99
1965	104	106
1966	112	110
1967	119	114
1968	122	116
1969	132	131
1970	145	145
1971	169	156
1972	196	178
1973	237	214
1974	300	268
1975	335	280
1976	393	360
1977	504	510
1978	775	759
1979	1357	1403
1980	2582	2768
1981	3463	3531
1982	4411	4497
1983	5649	6301
1984	8273	9124
1985	11724	14506
1986	14953	19591
1987	20827	26723
1988	33495	44868
1989	55266	72609
1990	82666	106228
1991	126114	176697
1992	210791	285570
1993	327227	471048
1994	721481	1027763
1995	1356313	1750657
1996	2327287	3202411
1997	4152226	5911763
1998	7008547	9888491
1999	10070036	14218180
2000	15478184	21831521
2001	24409563	36556870
2002	35292319	53030225
2003	43804855	61076929
2004	48860194	71998570
2005	51681301	76254400
2006	55700234	87879902
2007	60550185	101052106
2008	67474212	112841910
2009	68306621	110060429
2010	74982332	117600287
2011	85752785	121739817
2012	92724894	126925933